

Telpisko datu digitālā apstrāde Biol2021

Grafiskās informācijas veidi

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

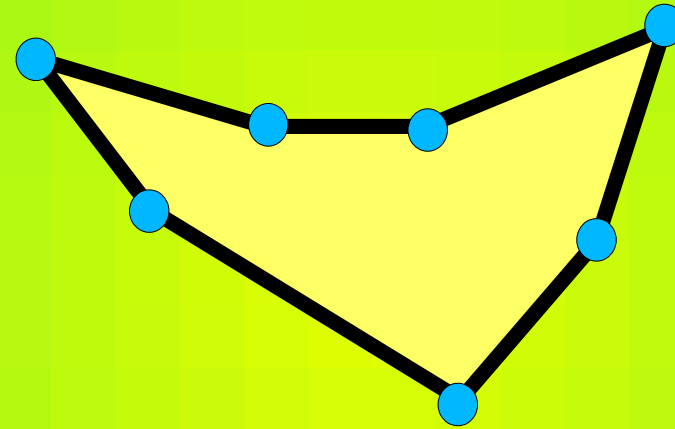
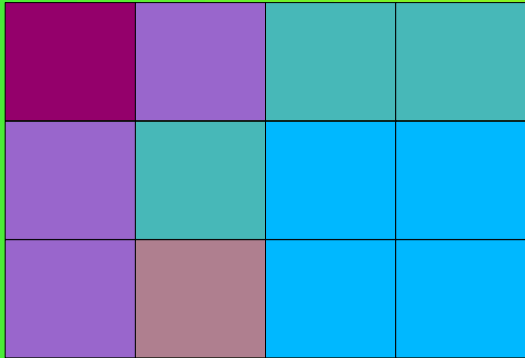
2013. gada 15. februārī
(ar labojumiem 2013.03.31)

Grafiskās informācijas pieraksts

- Rastrkartes (rastrattēli)
- Vektorkartes (vektorattēli)
- Karte ir telpā un laikā piesaistīts attēls

Ģeometriskās pamatvienības

- Rastrattēlam

- pikselis (šūna)
pixel

- vokselis (3D šūna)
voxel

- Vektorattēlam

- punkts

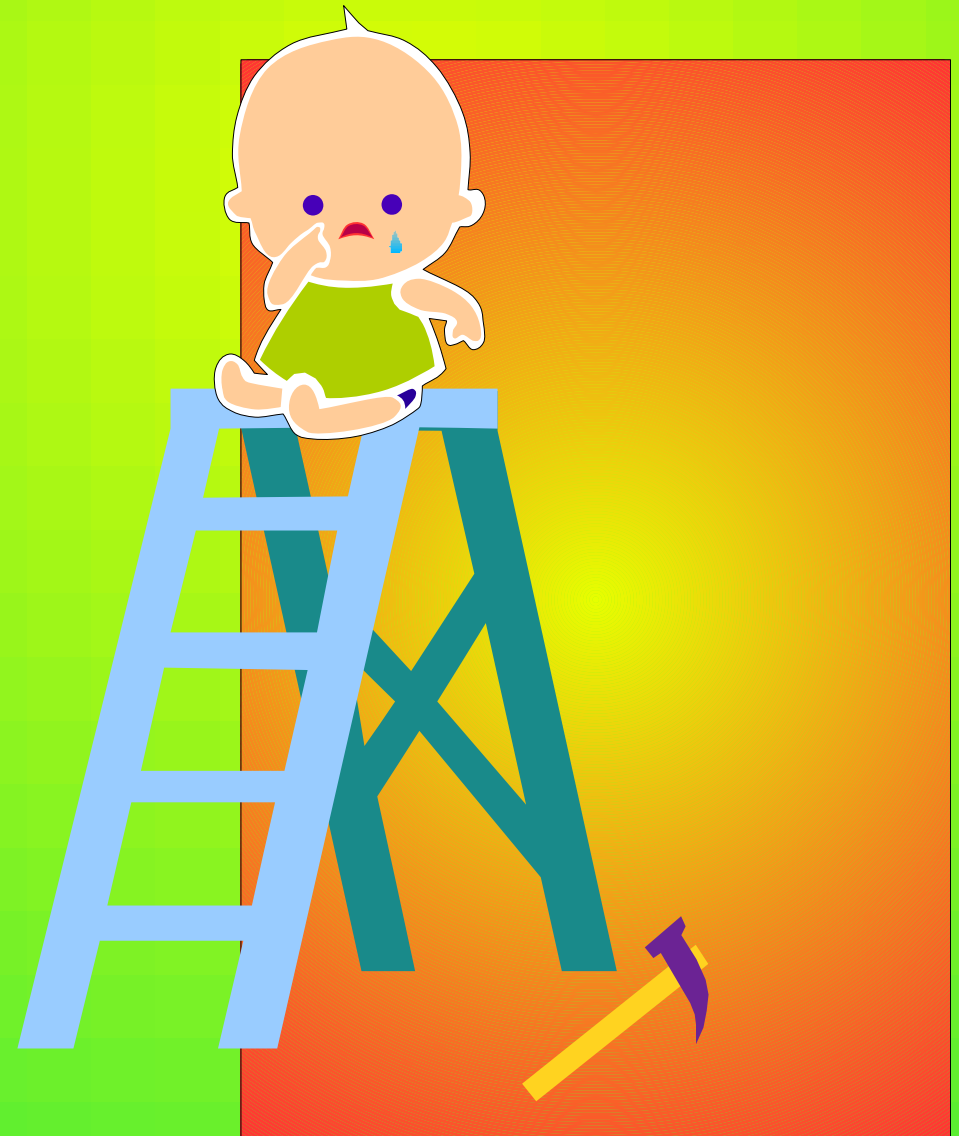
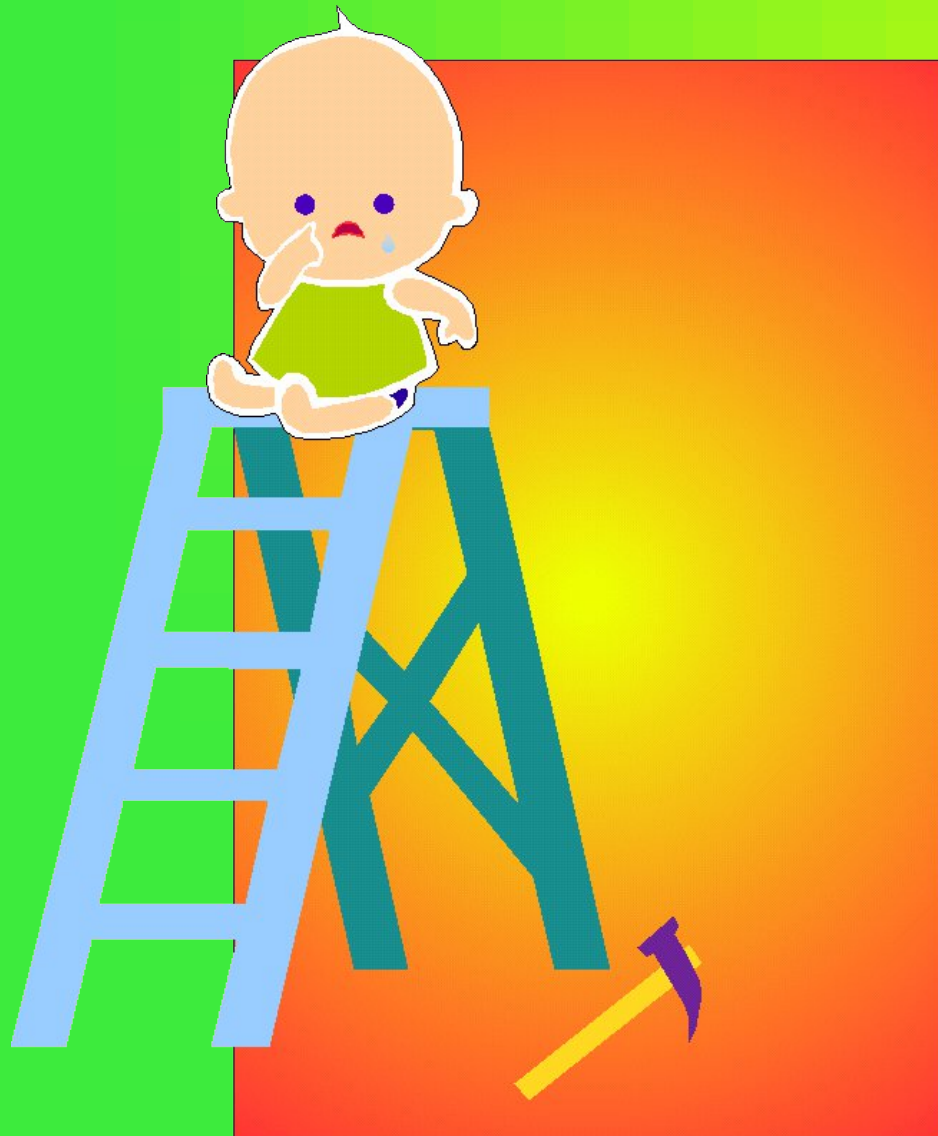
- līnija

- daudzstūris

- telpiska figūra

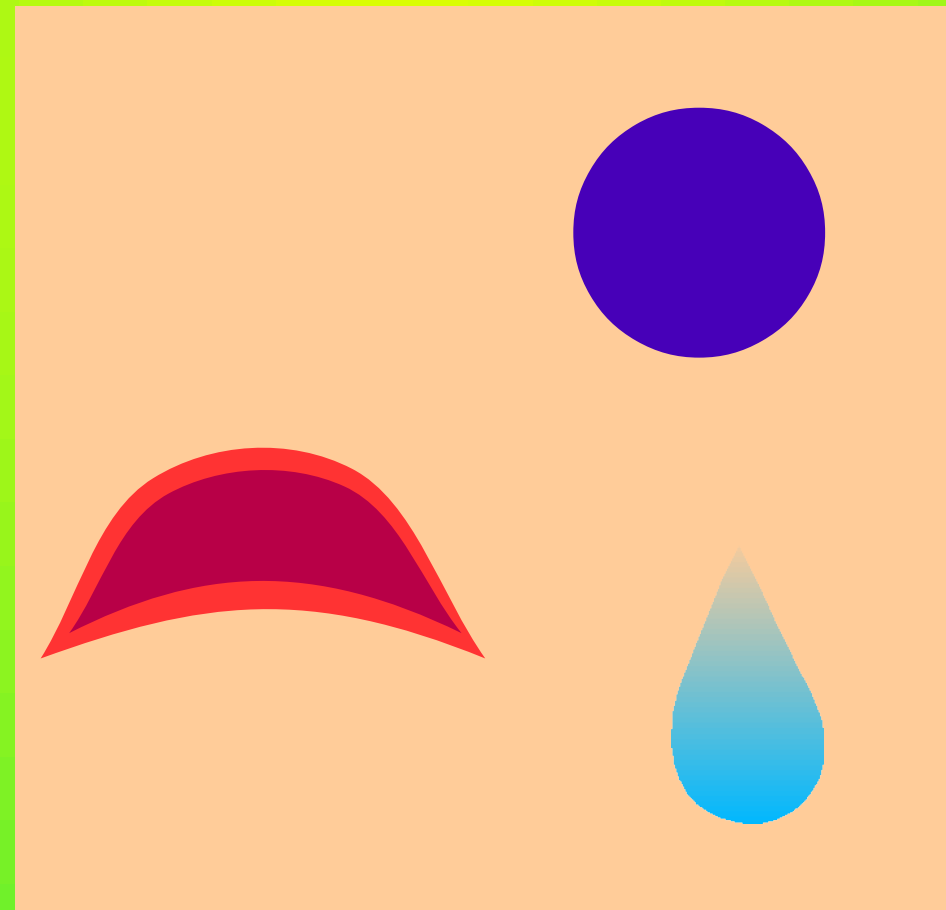
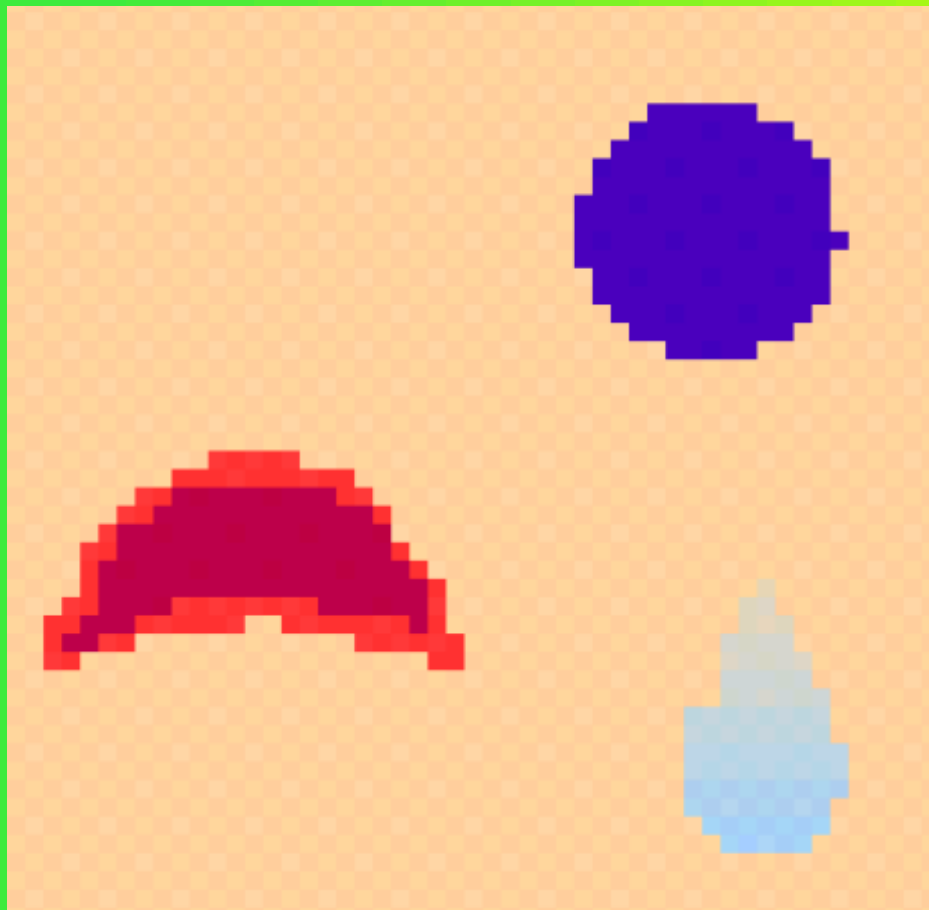
Rastra un vektoru salīdzinājums

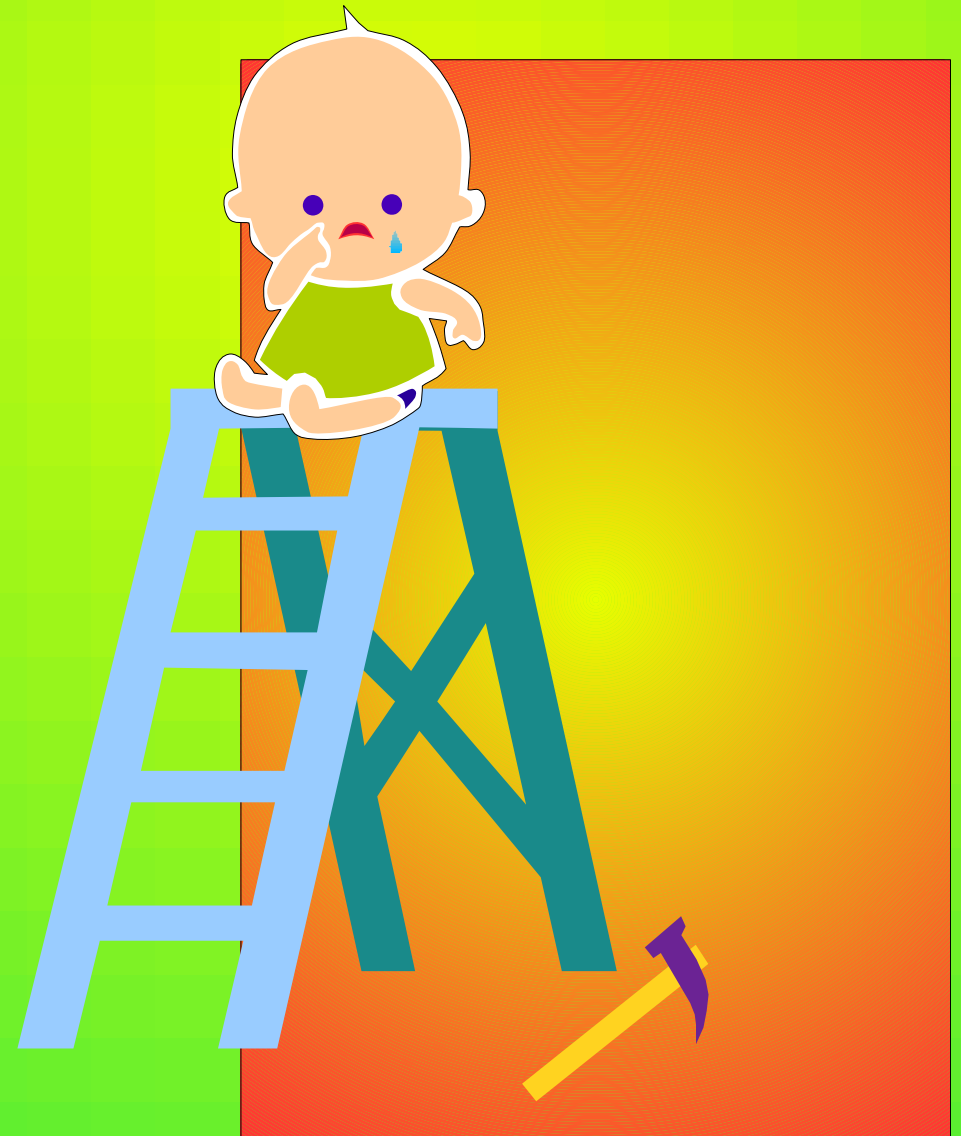
Rastra un vektoru salīdzinājums

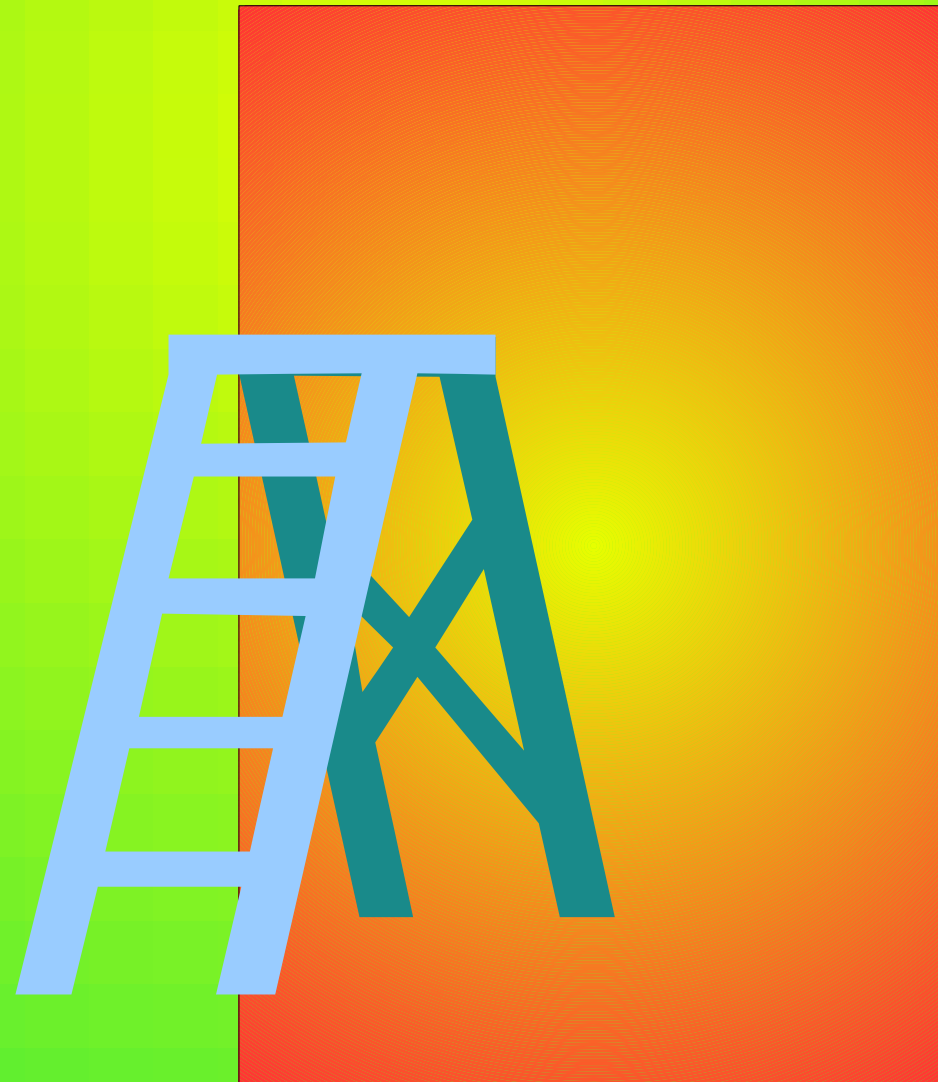
Rastra un vektoru salīdzinājums

Vektora kartes (attēla) uzbūve

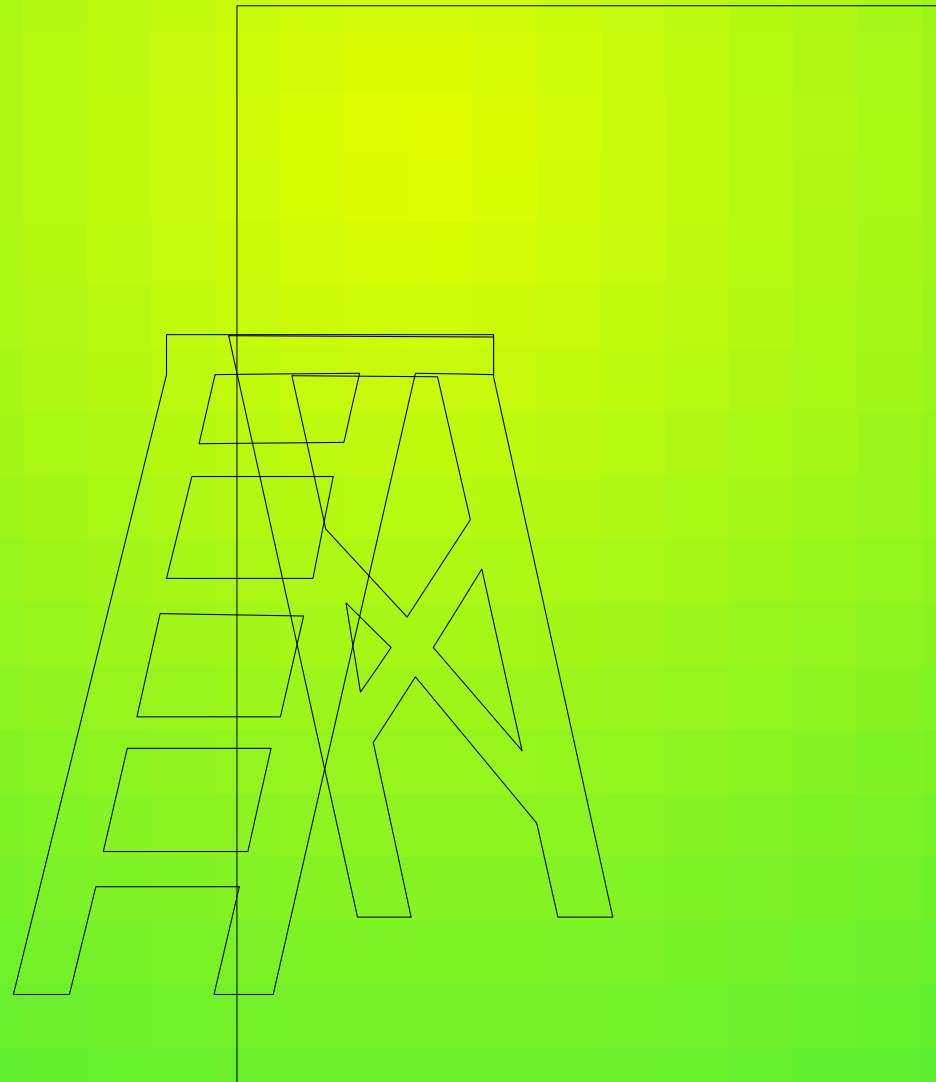
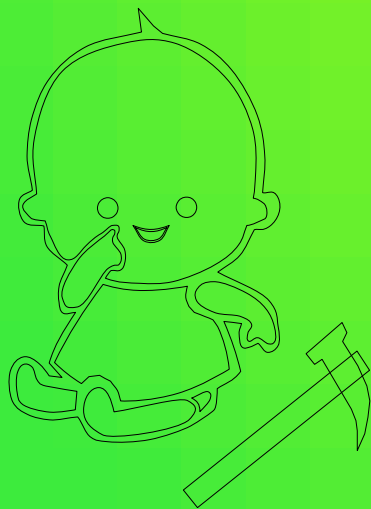

Vektora kartes (attēla) uzbūve

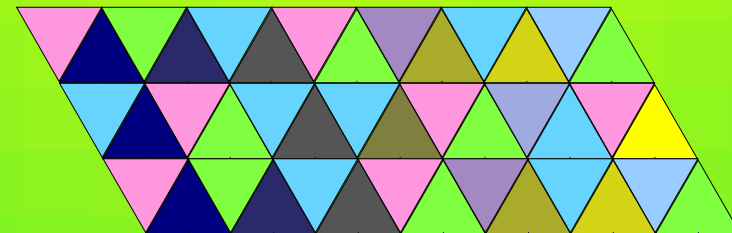
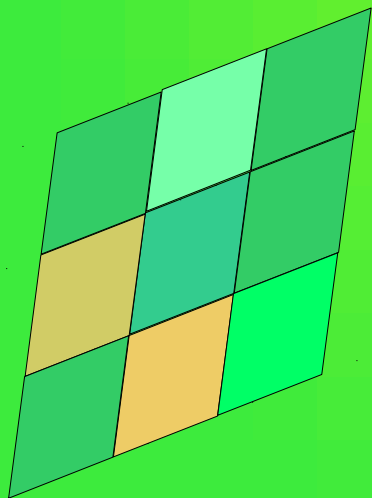
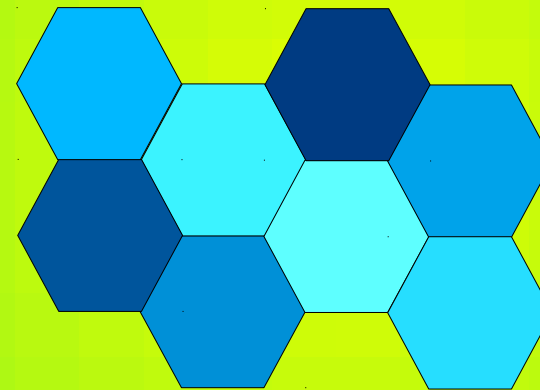
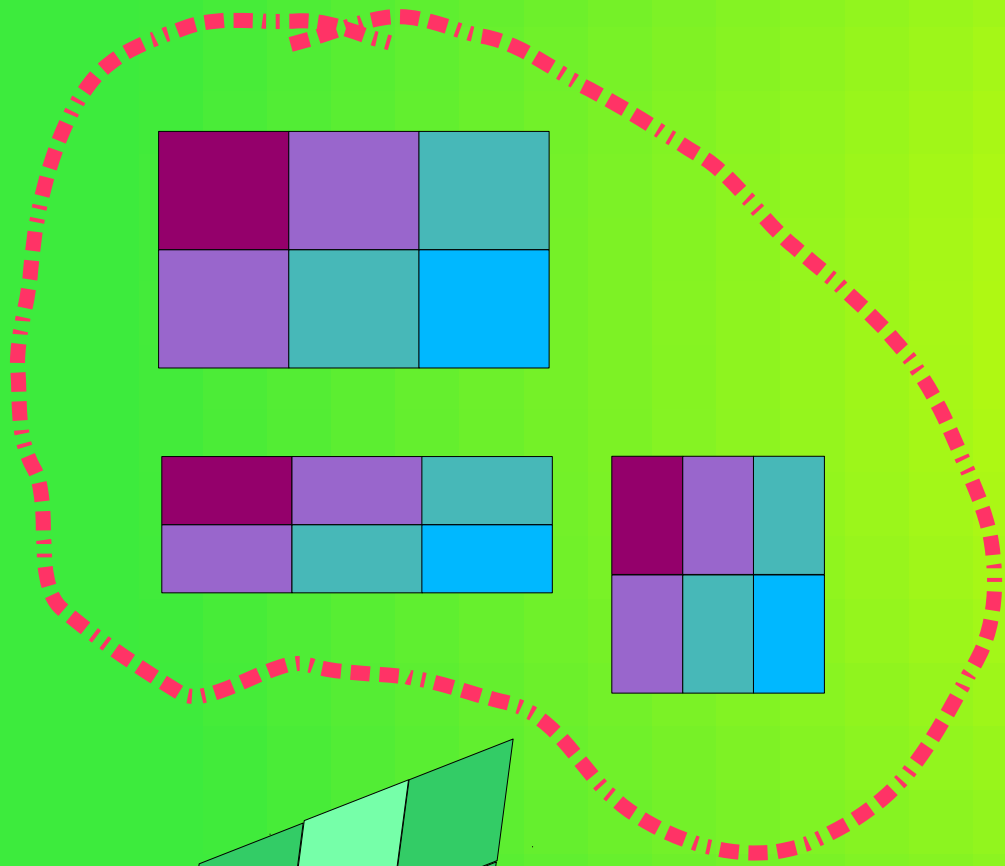

Vektora kartes (attēla) uzbūve

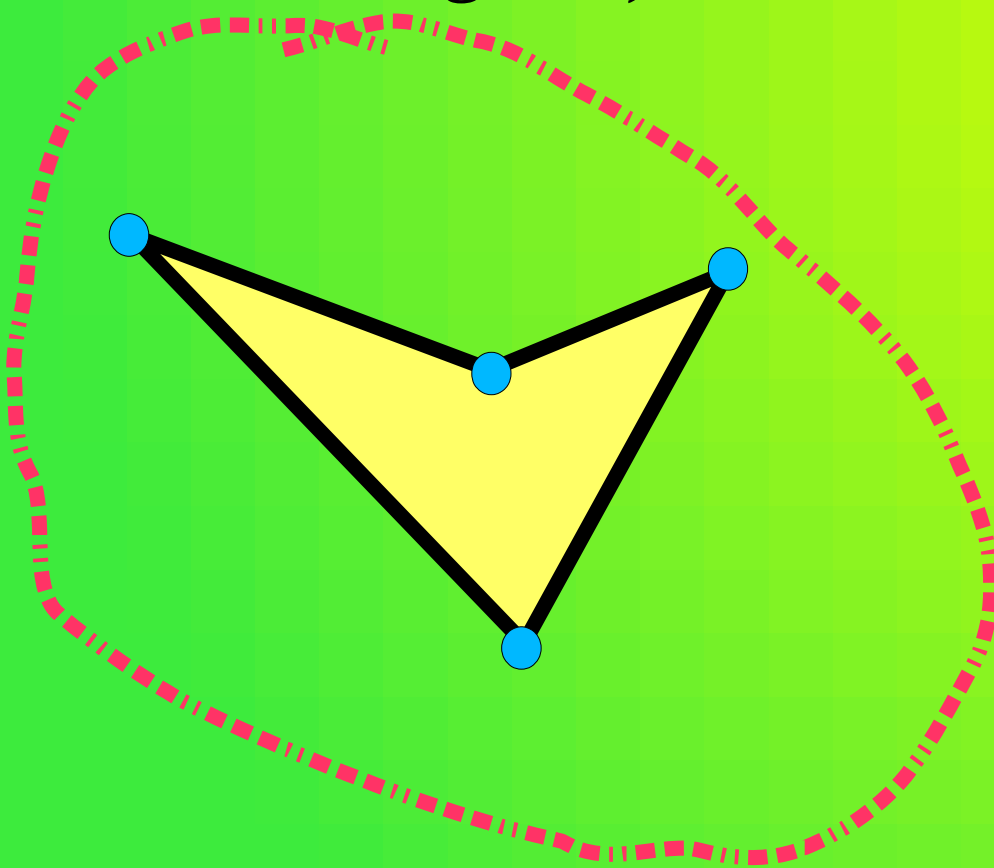

Rastru šūnu iespējamā dažādība

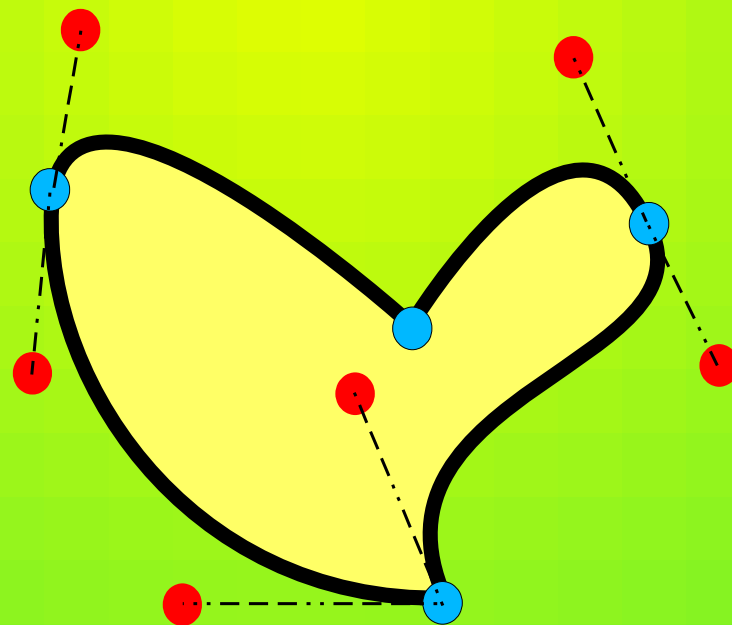

Punktus var savienot ar:

- Taisnes nogriežņiem

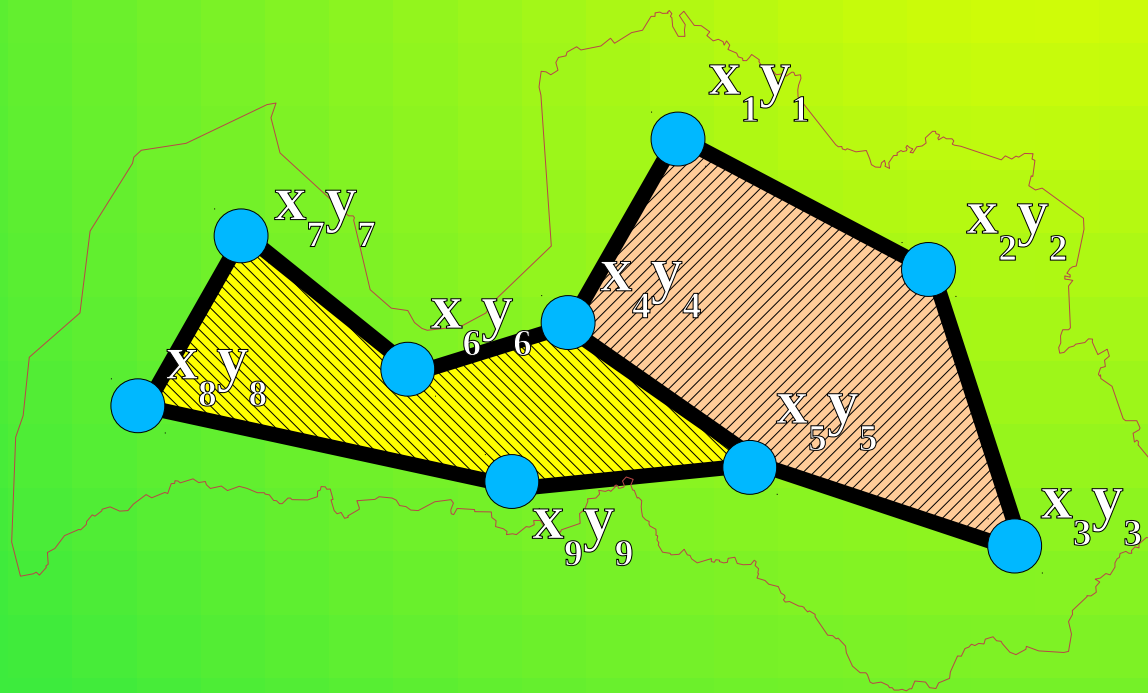

- Liektām līnijām

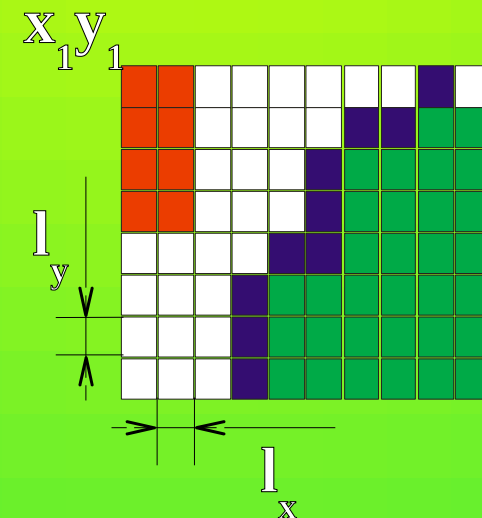
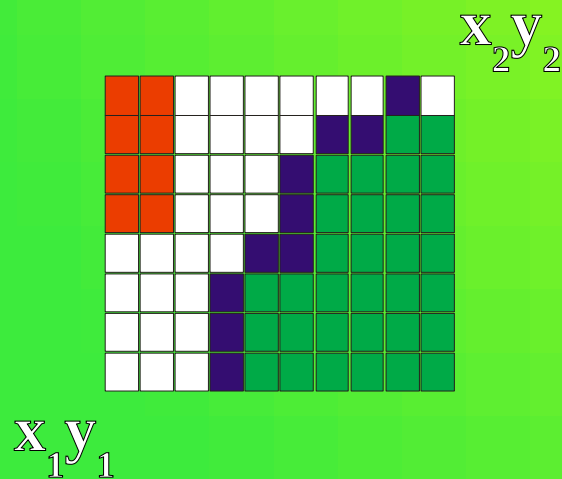
Vektorkaršu piesaiste koordinātām

- Katrs punkts tiek ierakstīts kā koordināšu pāris (2D kartēm), vai arī ar trim koordinātām (3D)

Rastrkaršu piesaiste koordinātām

- Uzdodot pretējo stūru koordinātas
- Uzdodot stūra koordinātas un šūnas izmērus un ziemeļu virzienu
- Uzdodot noteiktu šūnu koordinātas

Telpisko datu digitālā apstrāde

Biol2021

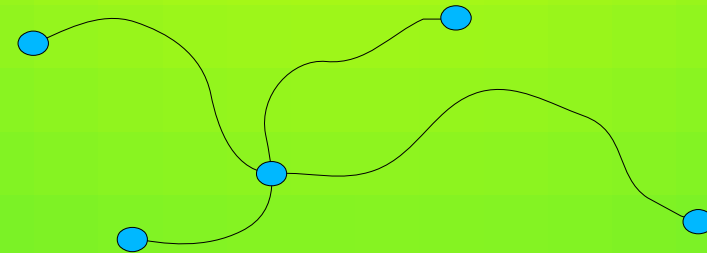
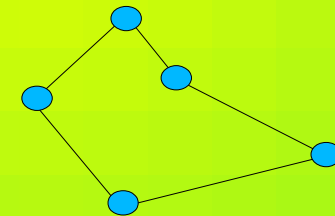
Telpiskās datu bāzes elementi

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

Punktveida objekti (0 dimensijas)

- punkts (*point*)
- virsotne, mezglpunkts (*node*)

Palīgpunkti

- Uzrakstu atrāšanās vieta.

Nosaukums

Līnijveida objekti (1 dimensija)

- Nogrieznis (*line segment*)

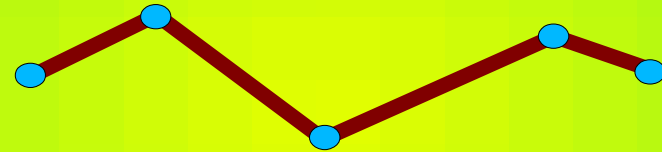

- Liekts nogrieznis (*arc*)

Līnijveida objekti (1 dimensija)

- Lauzta līnija (*string*)

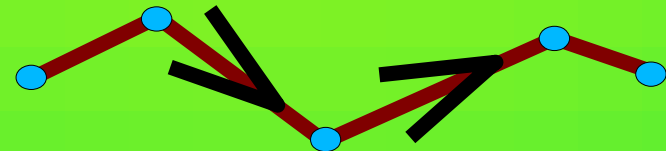
- Liekta līnija (*arc*)

- Līnijai var piemist virziens

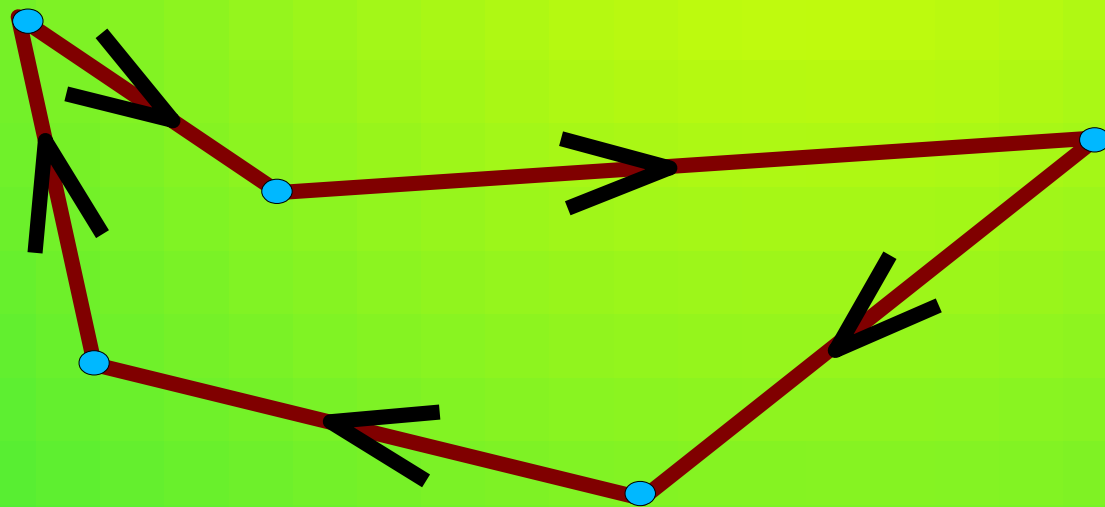

- Lauzta līnija ar noteiktu virzienu (*chain*)

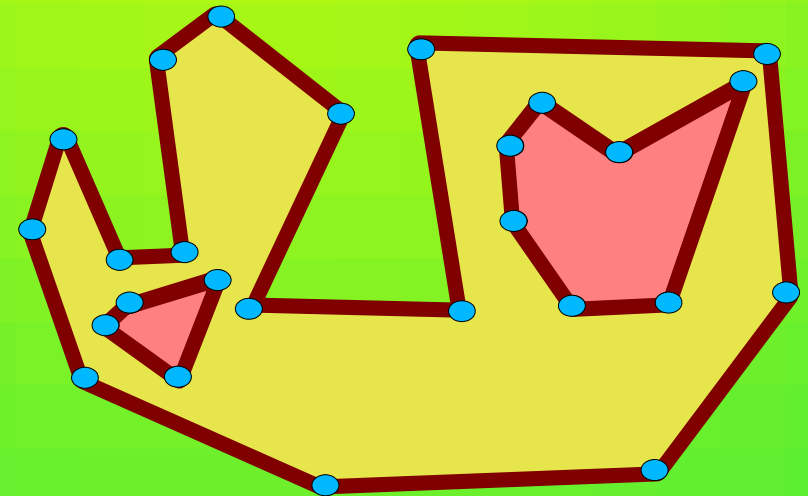
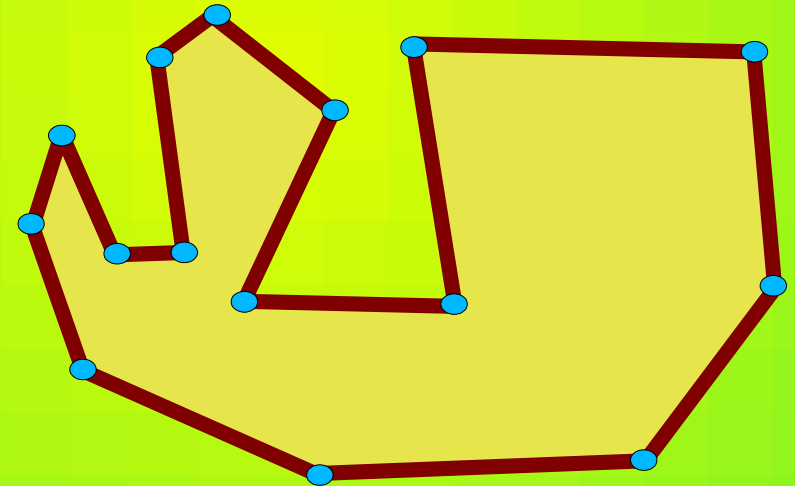
Līnijveida objekti (1 dimensija)

- Gredzens – līnijai var sakrist sākums ar beigām (*ring*)

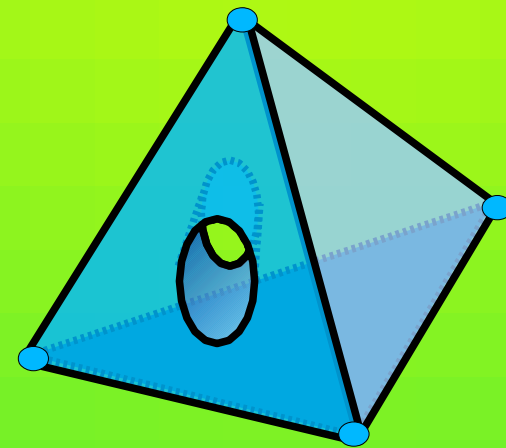
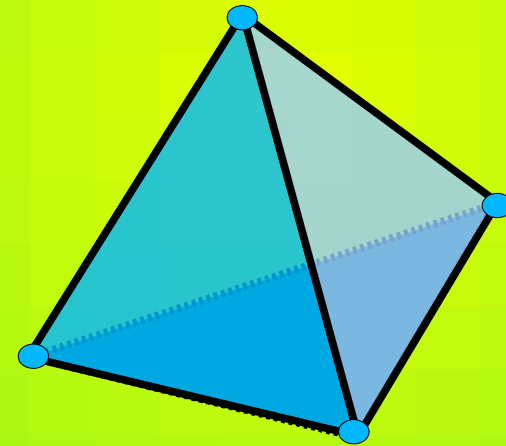
Daudzstūri (2 dimensijas)

- Vienkāršs daudzstūris
(*simple area/polygon*)
- Salikts daudzstūris
(*complex area/polygon*):
  - veido vairāki daudzstūri;
  - ar caurumiem (salām).

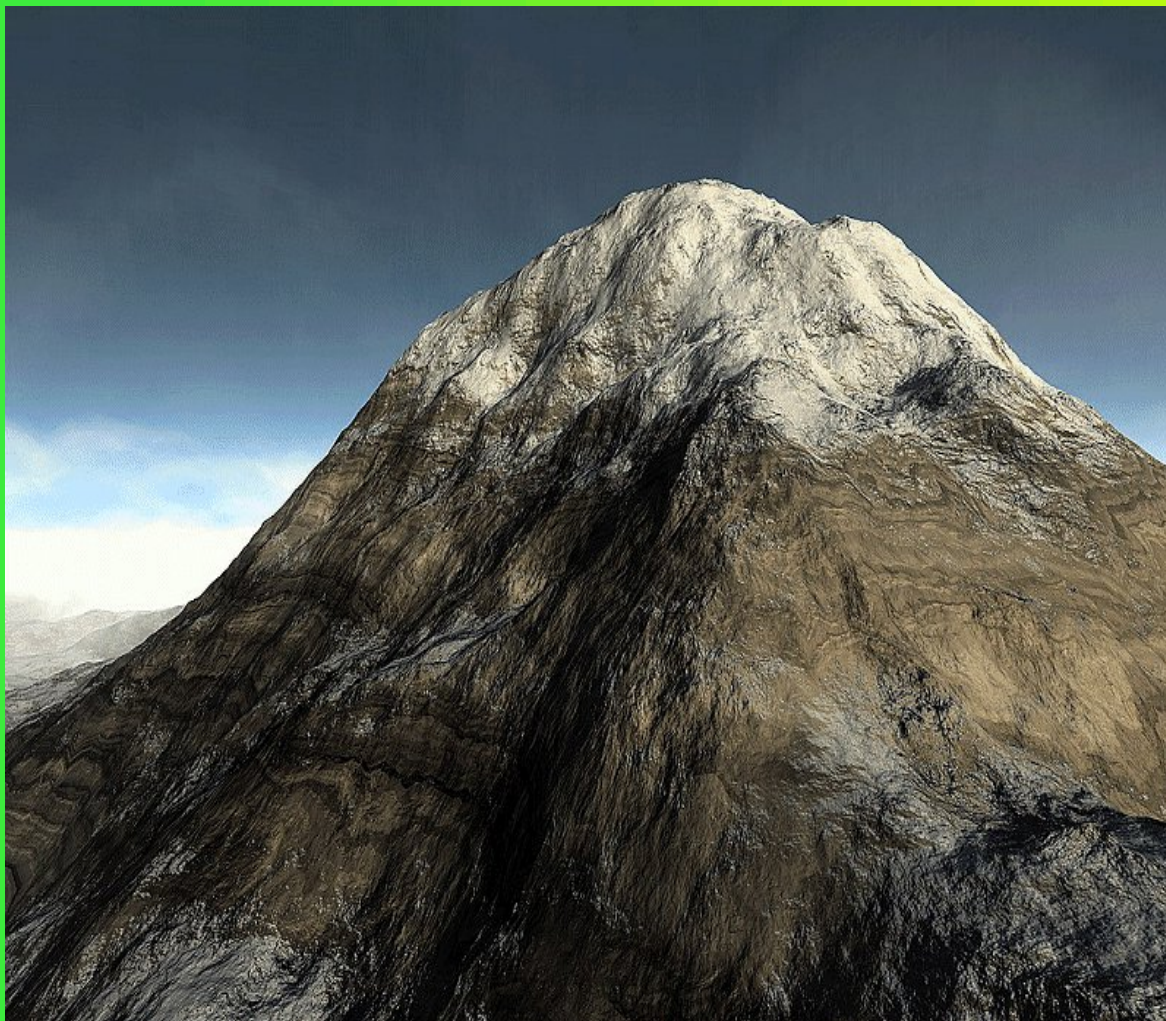

Tilpumi (3 dimensijas)

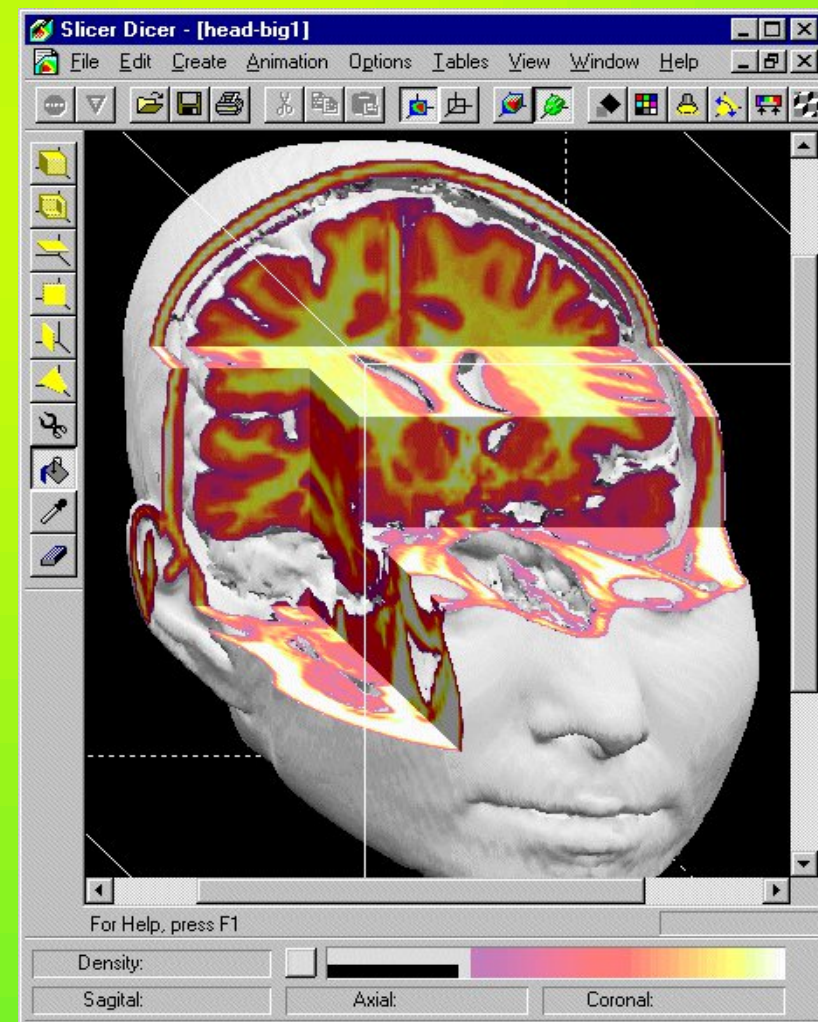
- Vienkāršs tilpums
(*simple volume*)
- Salikts tilpums
(*complex volume*)

Tilpumi (3 dimensijas)

The 3D terrain renderer Voxel World was written with Free pascal.
http://www.osnews.com/story.php?news_id=10607&page=2

Voxel-based representation
http://groups.csail.mit.edu/graphics/classes/6.838/F01/lectures/SmoothSurfaces/0the_s044.html

Telpisko datu digitālā apstrāde

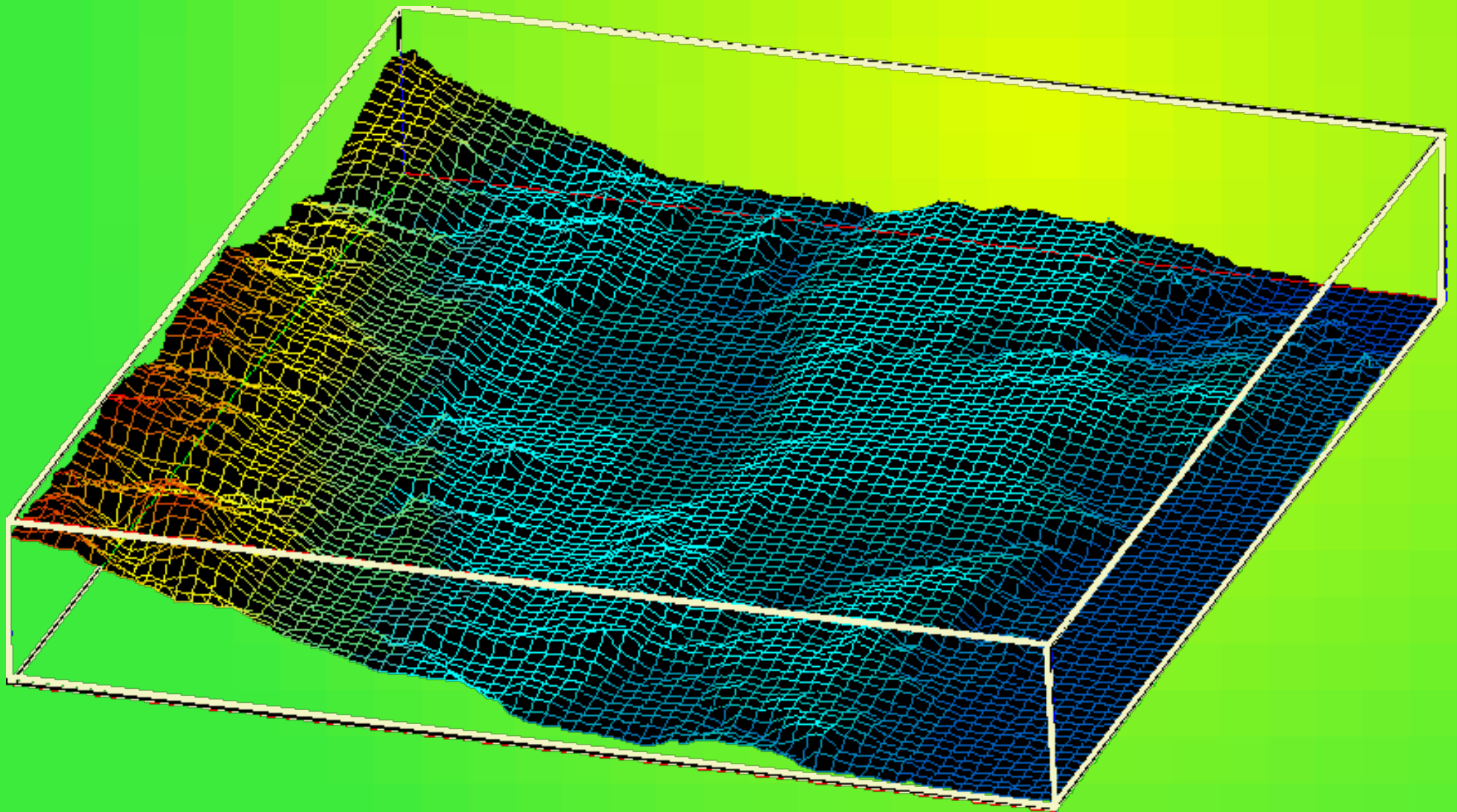
Biol2021

Virsmas modeļi

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

Virsmas modeļi (2,5 dimensijas)

Virsmas ciparu (digitālie) modeļi

- **2,5 D** – katram x, y koordināšu pārim tikai viena z (augstuma) koordināta:
  - rastra karte, kur pikseļa vērtības nosaka augstumu;
  - ieciparotas izolīnijas un augstumpunkti.

Tilpumu ciparu (digitālie) modeļi

- **3D** – var būt vairāki ieraksti, kam sakrīt koordinātu x , y vērtības, bet var atšķirties z vērtība:
  - rastra kartēs vokseļi;
  - vektoru TIN.

Lietotie saīsinājumi

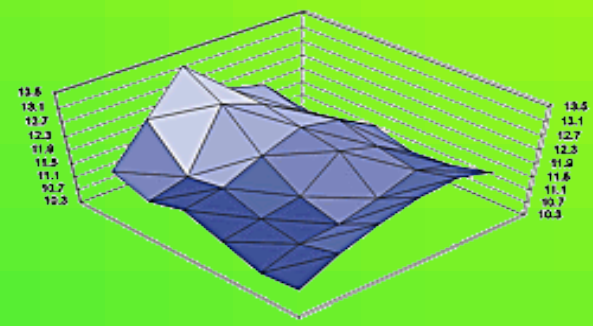
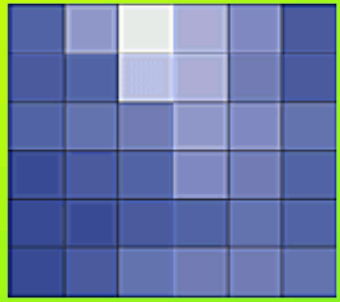
- *DEM – Digital Elevation Model*
Virsmas augstumu ciparu modelis
  - virsmas rastra karte, *Grid*
  - daži lieto kā DTM un TIN aptverošu terminu;
- *DTM – Digital Terrain Model*
Virsmas ciparu modelis, Virsmas digitālais modelis, Digitālais reljefa modelis
  - bieži gan lieto kā *DEM* sinonīmu

DTM (Grid)

23	23	23	22	21	20	21	22	23	24
24	23	23	23	22	21	22	23	23	24
24	24	24	23	22	21	23	24	24	24
25	25	24	23	23	23	24	24	25	25
25	25	24	24	24	24	24	25	26	26
25	25	25	24	24	24	25	26	26	27
25	26	25	25	24	25	25	26	27	28
26	26	25	25	25	26	26	27	28	29
26	26	26	26	26	27	27	28	29	30
26	26	26	27	27	28	28	29	30	31
26	26	27	27	28	29	28	29	30	31
27	26	27	28	29	30	29	29	30	30
27	27	28	29	30	31	30	29	29	30
27	27	28	28	29	30	29	28	28	29
27	27	28	28	28	29	29	28	27	28

DTM

11.30	12.40	13.50	12.50	12.20	11.10
10.90	11.20	12.90	12.50	11.90	10.90
11.20	11.40	11.90	12.30	12.10	11.50
10.80	11.0	11.20	12.10	11.80	11.20
10.40	10.80	10.90	11.20	11.60	11.30
10.50	11.10	11.50	11.80	11.90	11.60

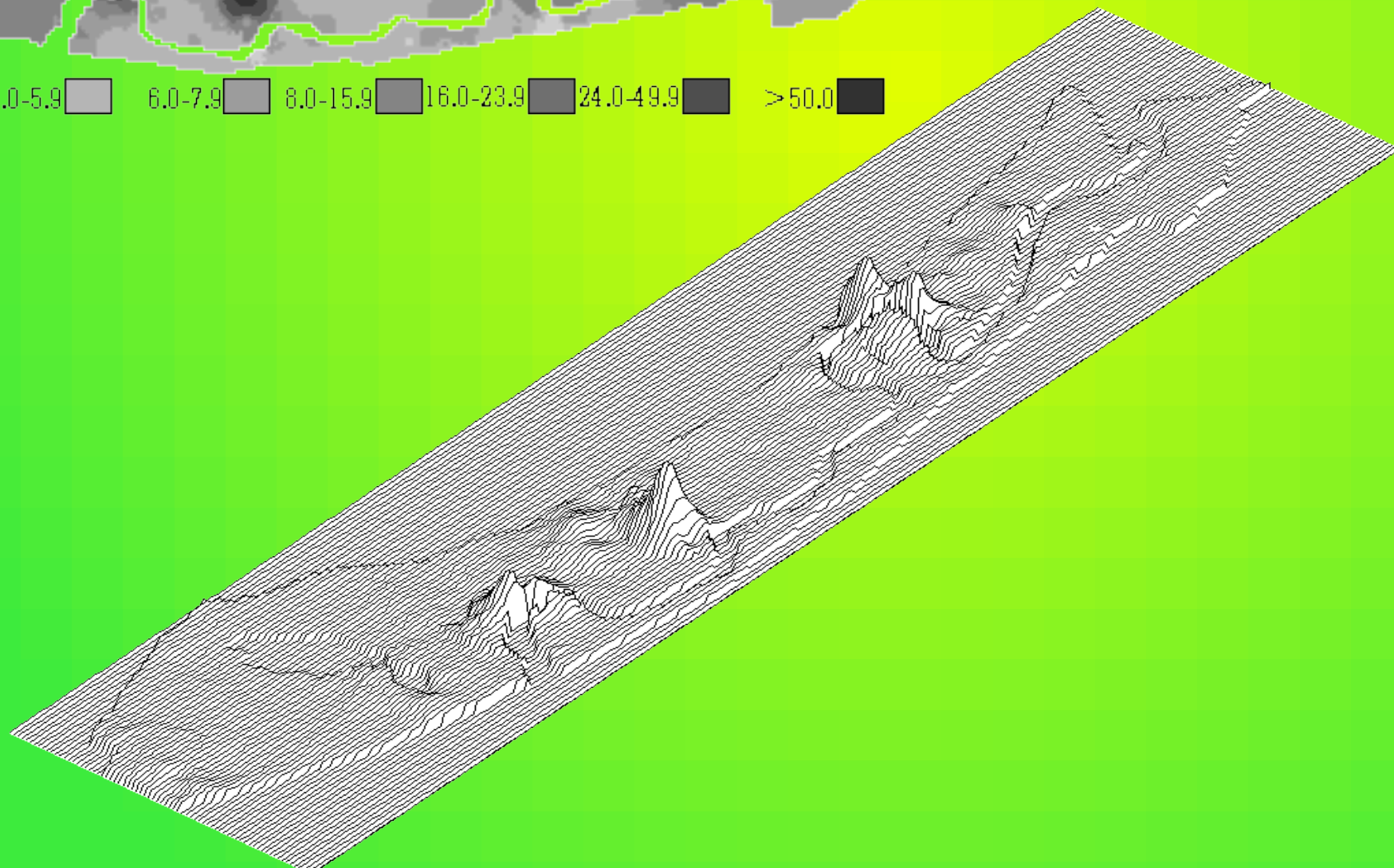
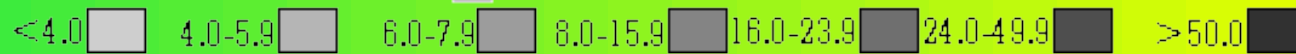
Var būt dažādas virsmas, piemēram, kāda elementa koncentrācija

Elementi													▼	▲
Prl	Id	Zn	Cu	Mn	Fe	Cd	Sr	Ni	Co	Pb	Ca	Mg	↑	
146.2	14620	12.30	3.30	9.20	0.30	0.20	3.50	1.17	1.32	5.70	1.95	0.18		
146.3	14630	14.20	2.50	15.50	0.23	0.22	4.30	1.05	1.55	8.50	2.15	0.16		
80.1	8010	20.00	15.00	12.00	4.35	0.12	3.30	2.70	1.70	14.00	2.08	0.16		
142.1	14210	16.50	2.27	5.00	0.30	0.12	2.00	1.68	1.06	7.50	1.67	0.12		
35.1	3510	45.50	3.00	8.00	0.19	0.27	5.00	2.60	1.90	18.00	3.23	0.20		
39.1	3910	32.00	7.00	13.00	0.30	0.20	7.00	4.25	3.10	24.50	2.35	0.35		
141.1	14110	22.50	6.50	15.00	1.13	0.18	3.65	2.50	2.65	12.00	2.66	0.18	↓	

Cu koncentrācija priežu mizās (mg/kg)

Jūrmala, 1989. gads

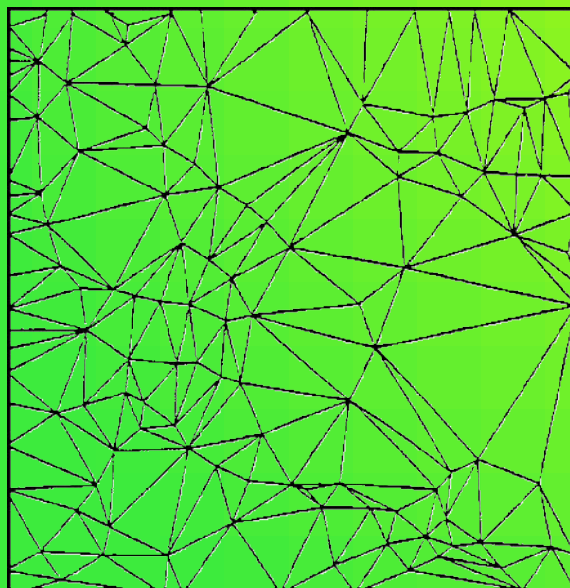
DTM

- Priekšrocības:
  - vienkārši aprēķini (nogāzes slīpums, sateces baseins utt.).
- Trūkumi:
  - jābūt ar vienādu telpisku izšķirtspēju, neatkarīgi no virsmas izmaiņas straujuma;
  - pazaudē vietējos sīkumus, kas var radīt arī dažādus artefaktus.

Lietotie saīsinājumi

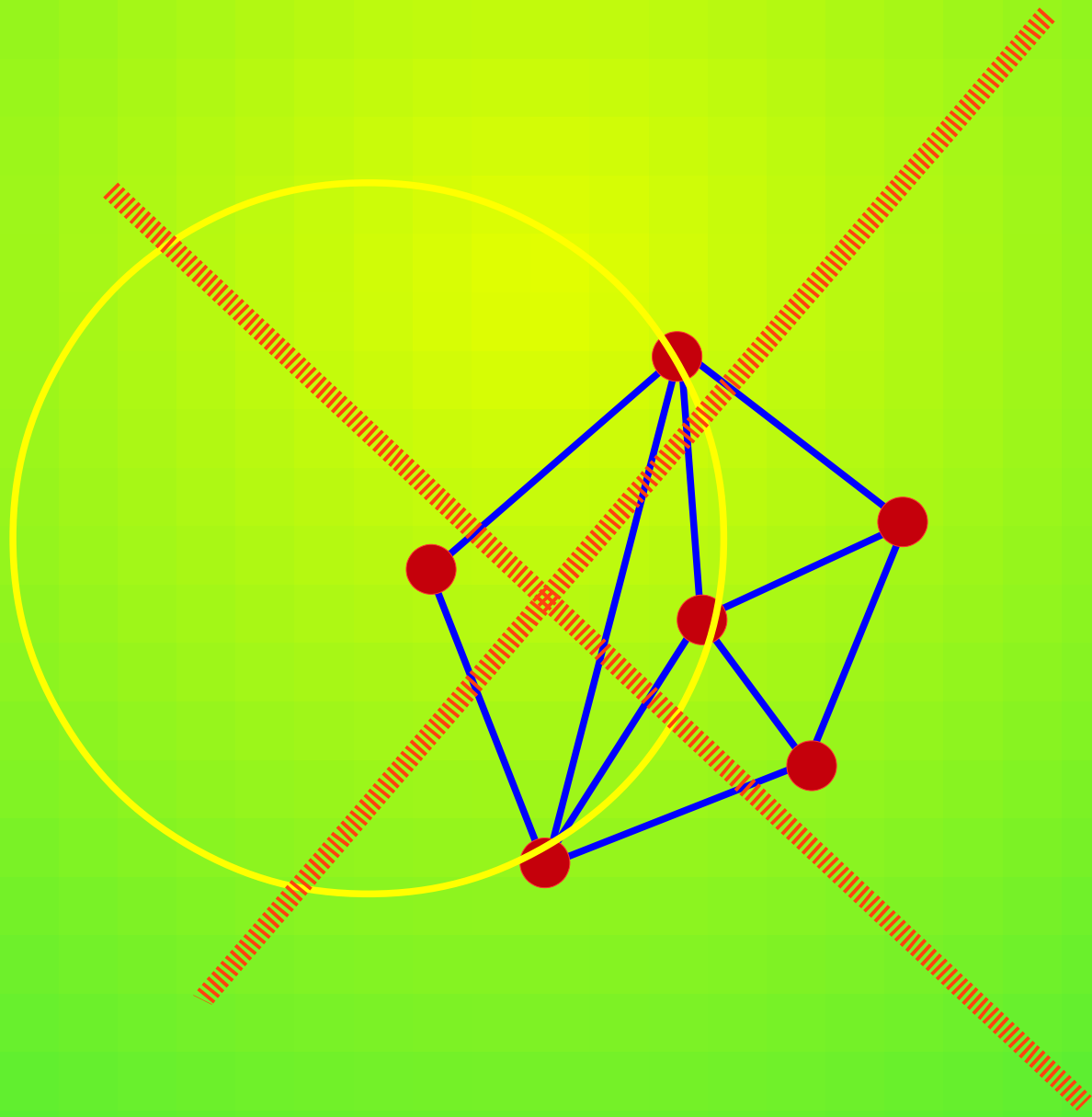
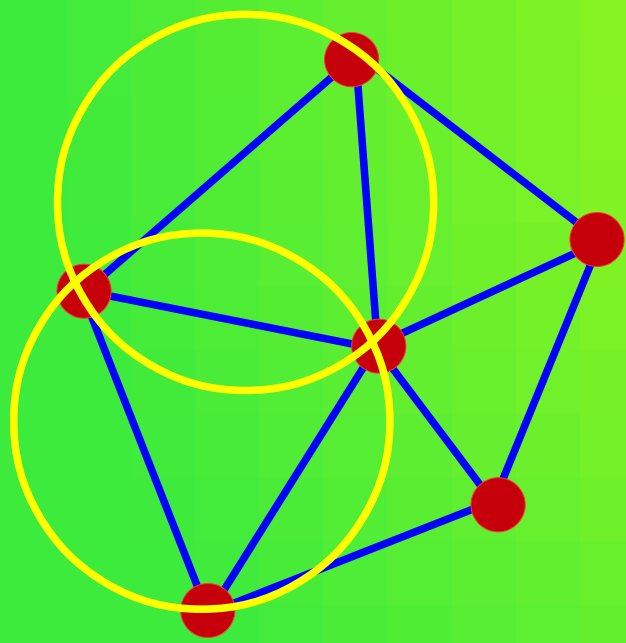
- *TIN – Triangulated Irregular Network*
  - Neregulārs trīsstūru tīkls
  - punktu daudzums uz vienu laukuma vienību ir atkarīgs no virsmas sarežģītības;

http://www.csiss.org/learning_resources/content/good_sa/

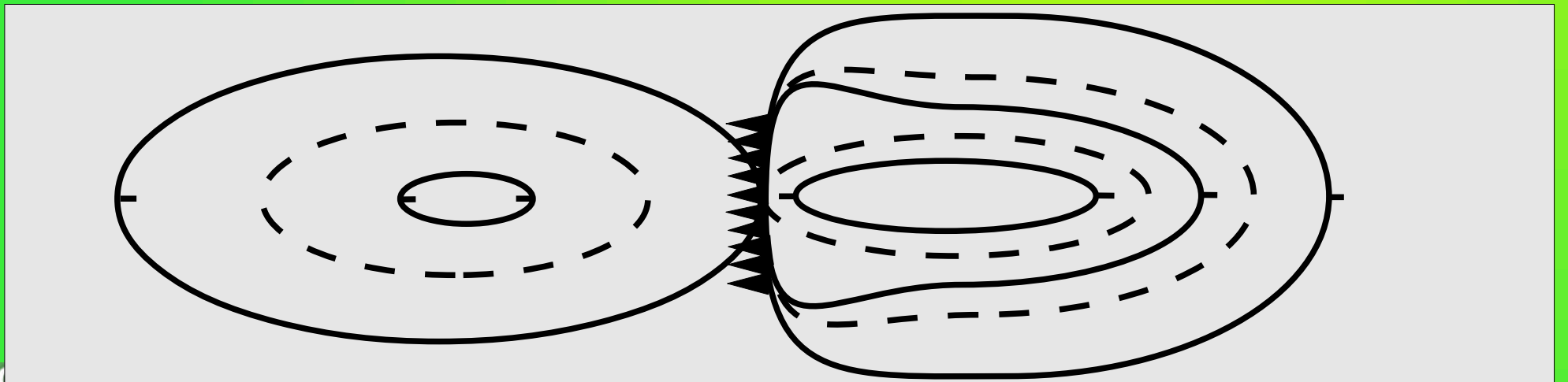
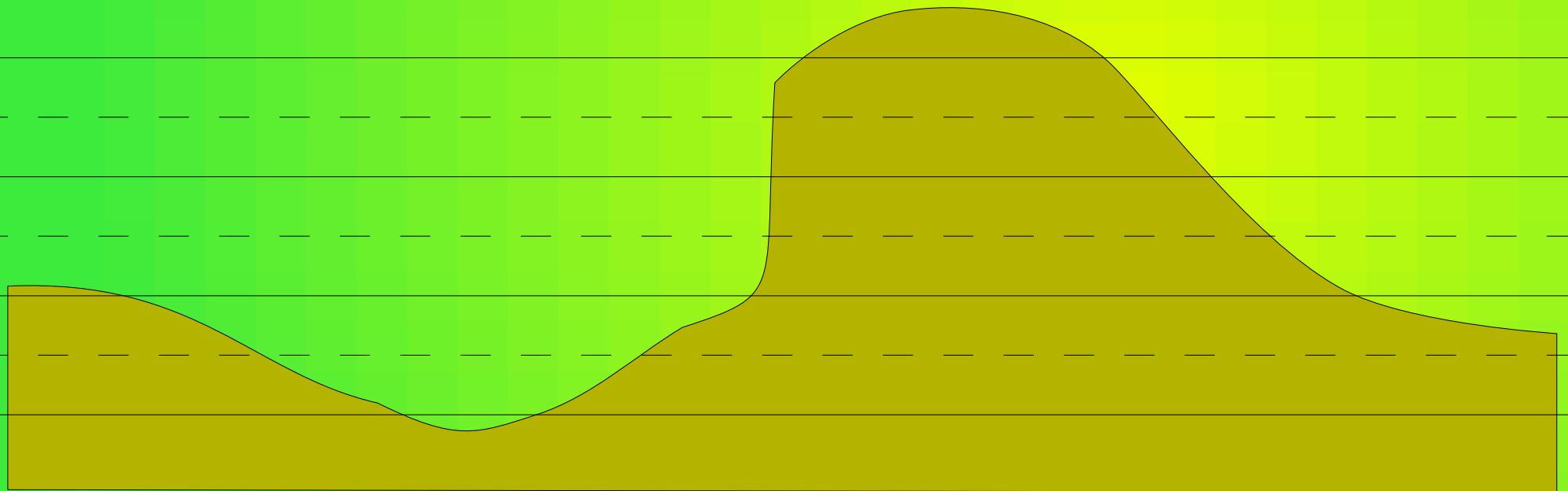
TIN

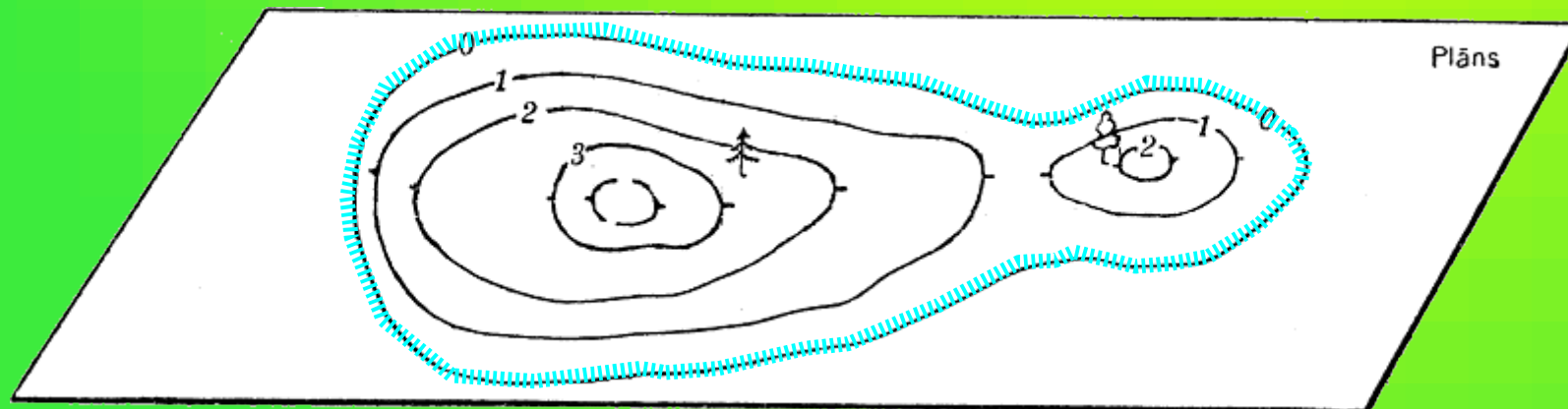
TIN

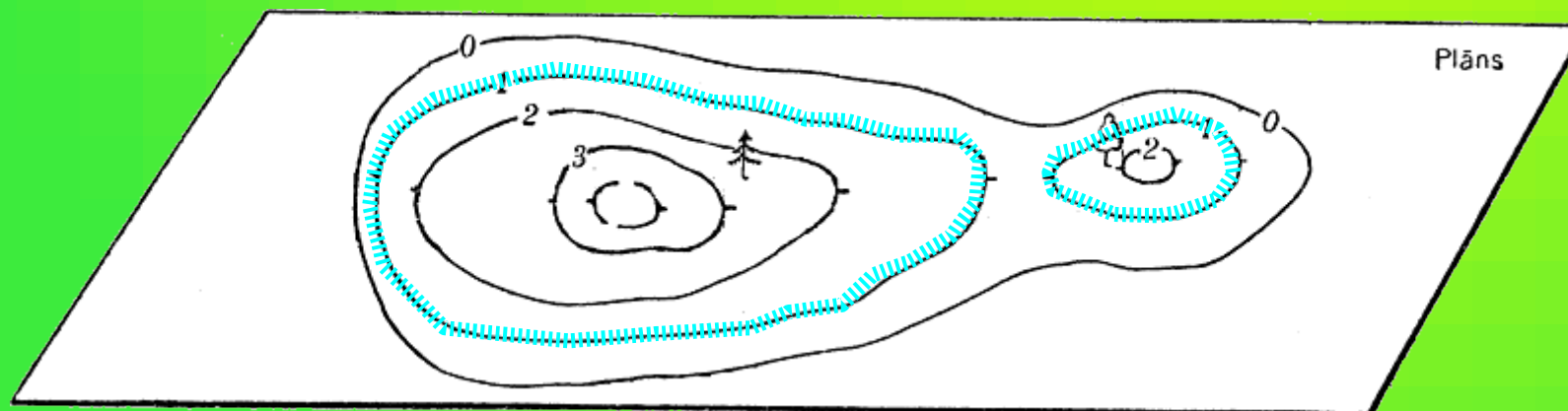
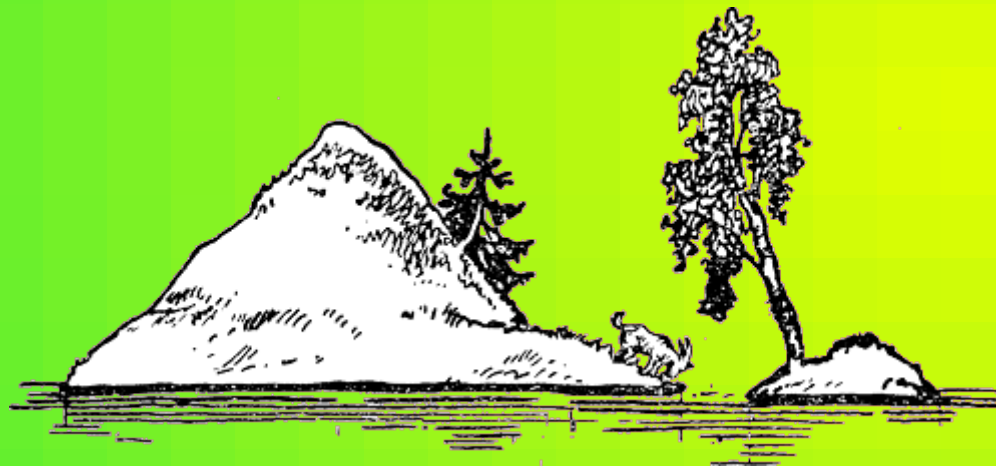
Virsmas attēlošana kartēs

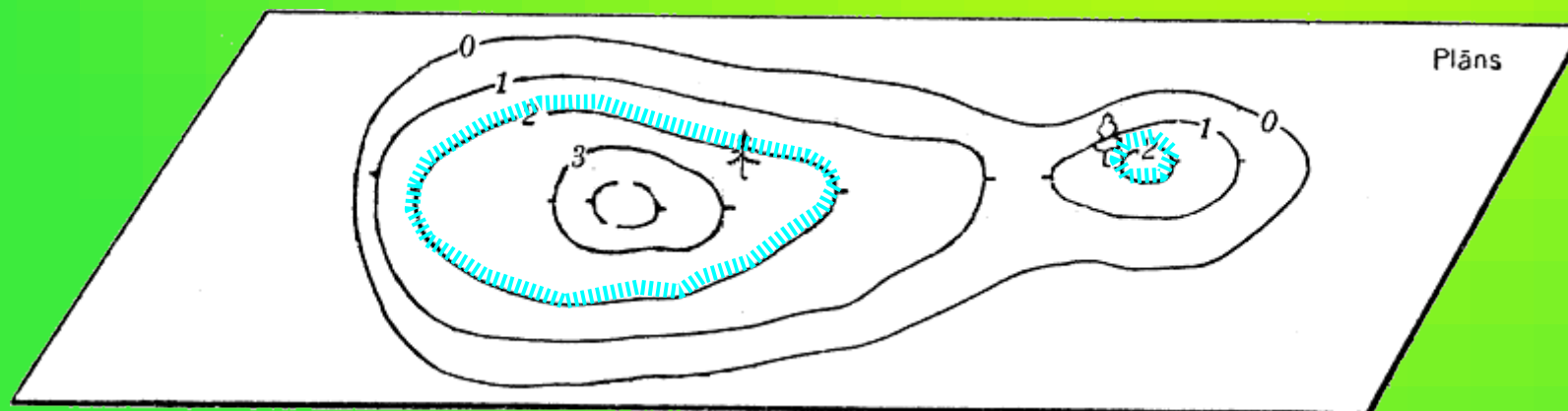
Kam vajag virsmas modeli?

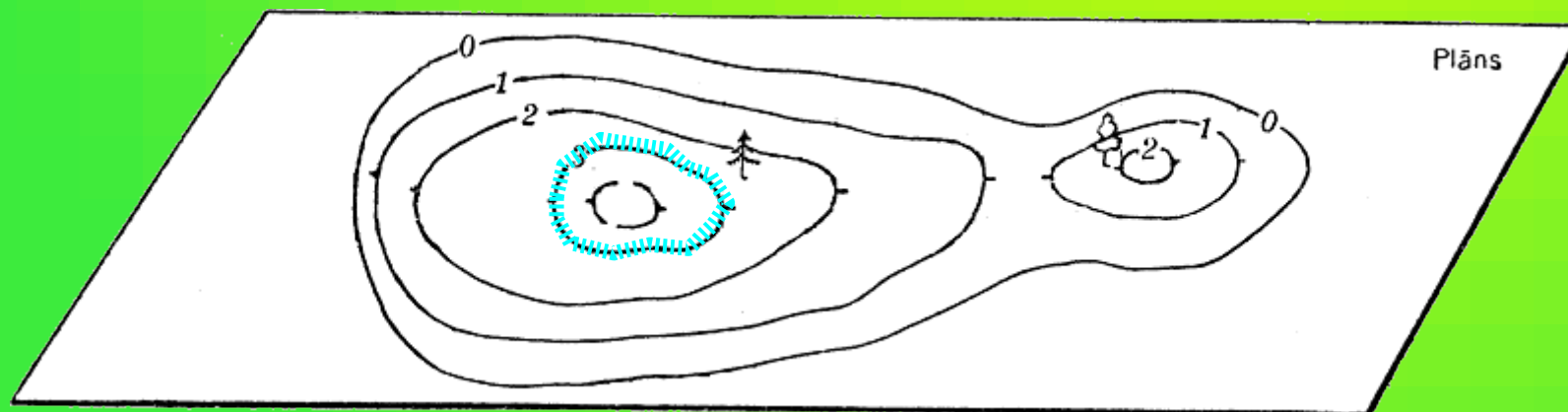
Kam vajag virsmas modeli?

Kam vajag virsmas modeli?

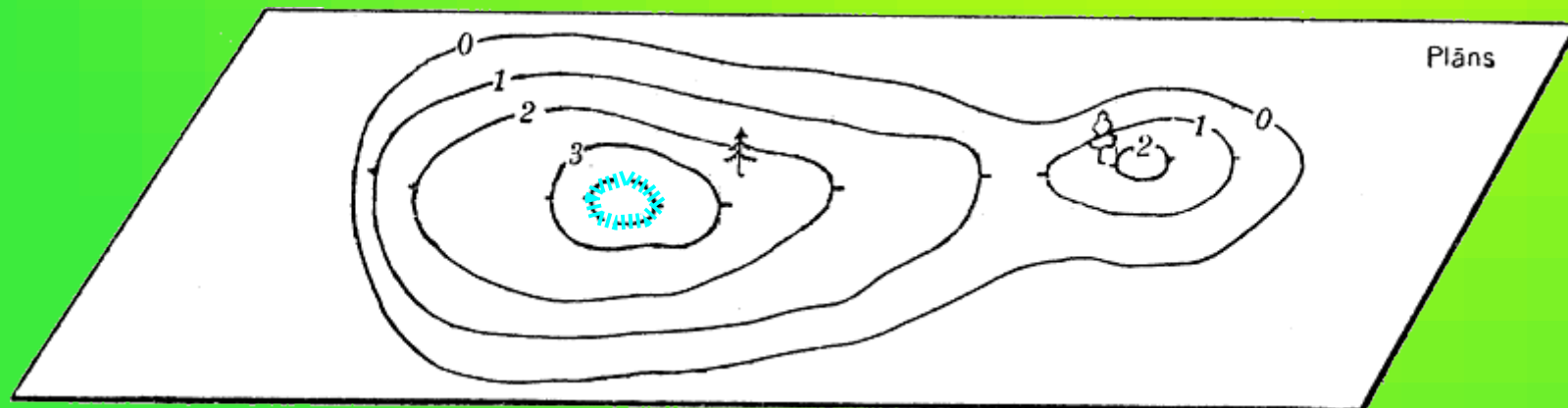
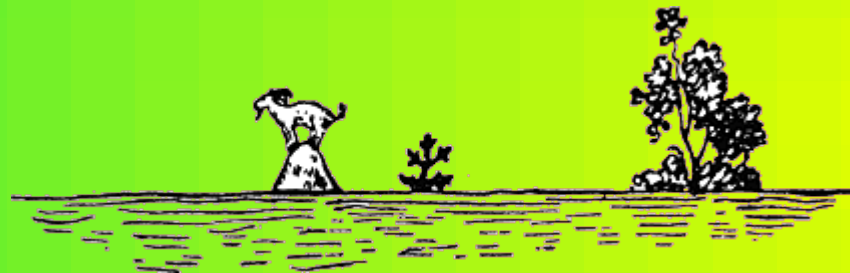

Kam vajag virsmas modeli?

Kam vajag virsmas modeli?

Telpisko datu digitālā apstrāde

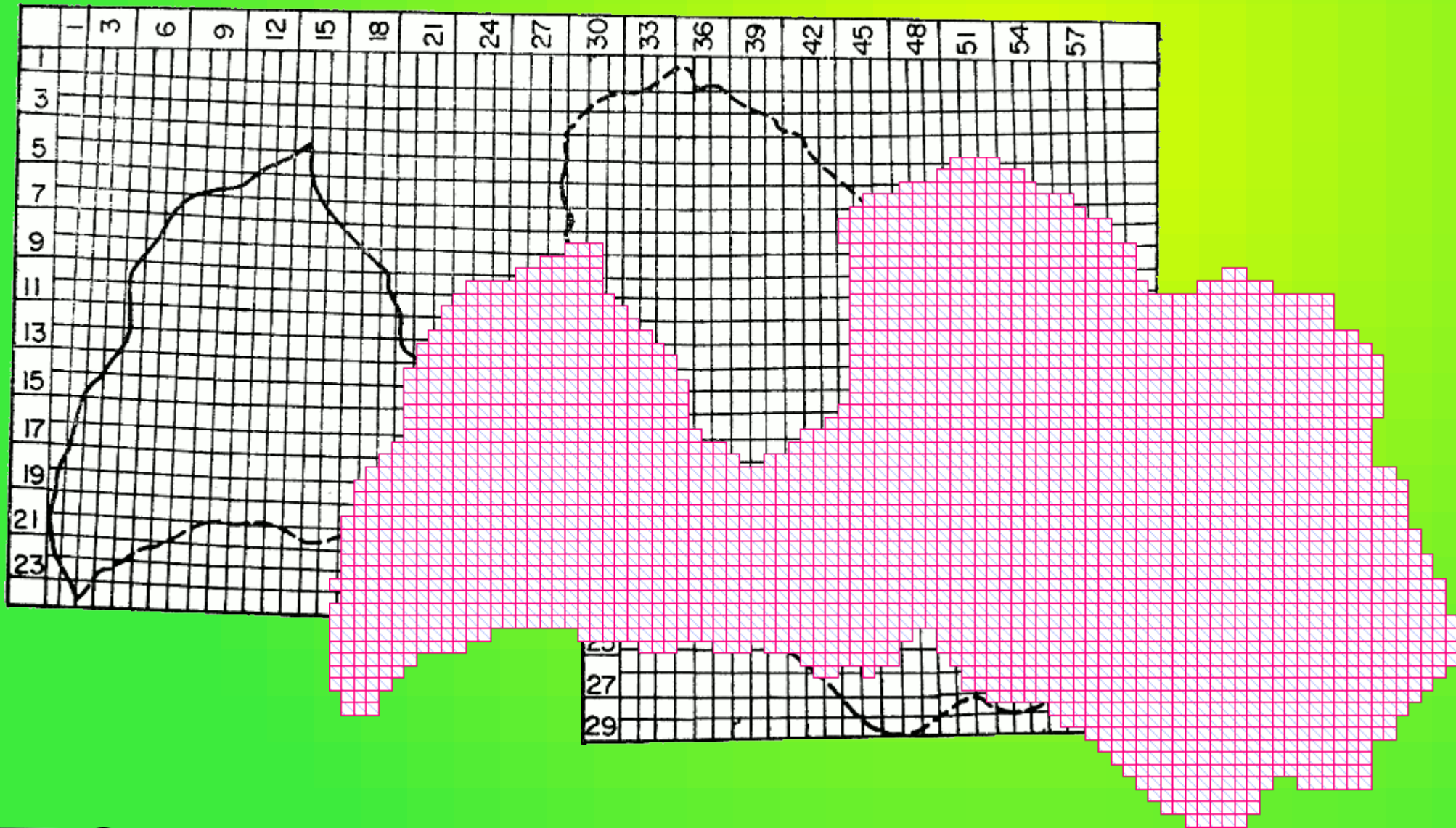
Biol2021

Datu režģi

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

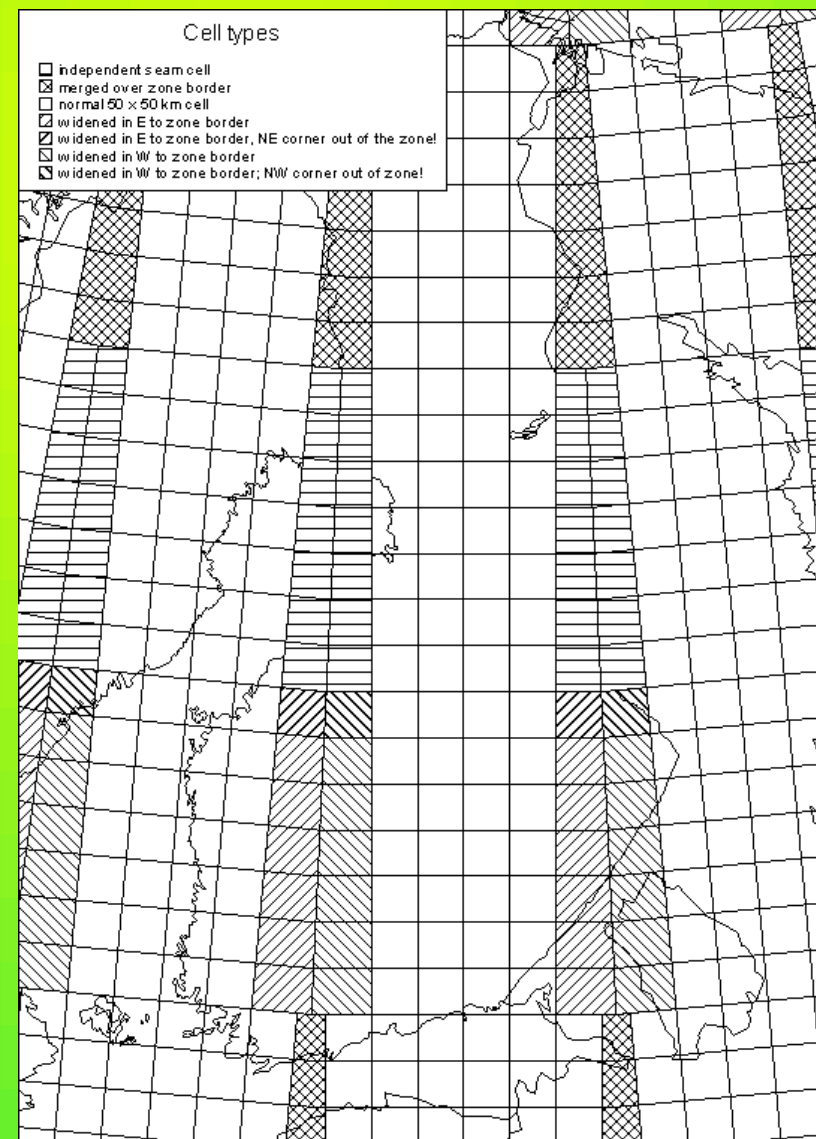
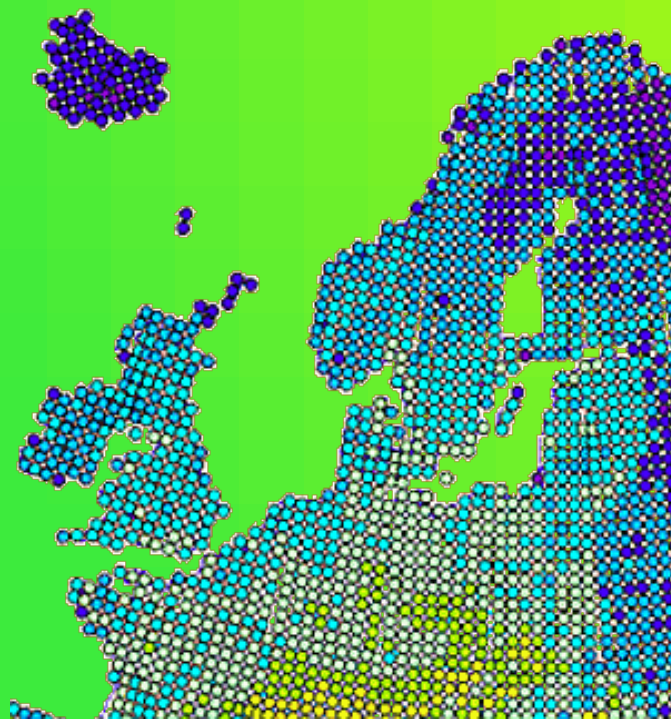

Datu režģis (*grid*)

Atlas Florae Europaeae

- <http://www.luomus.fi/english/botany/afe/>

Datu režģu atveide

- Kā vektora punkti.
- Kā vektora daudzstūri.
- Kā rastrs.

Telpisko datu digitālā apstrāde

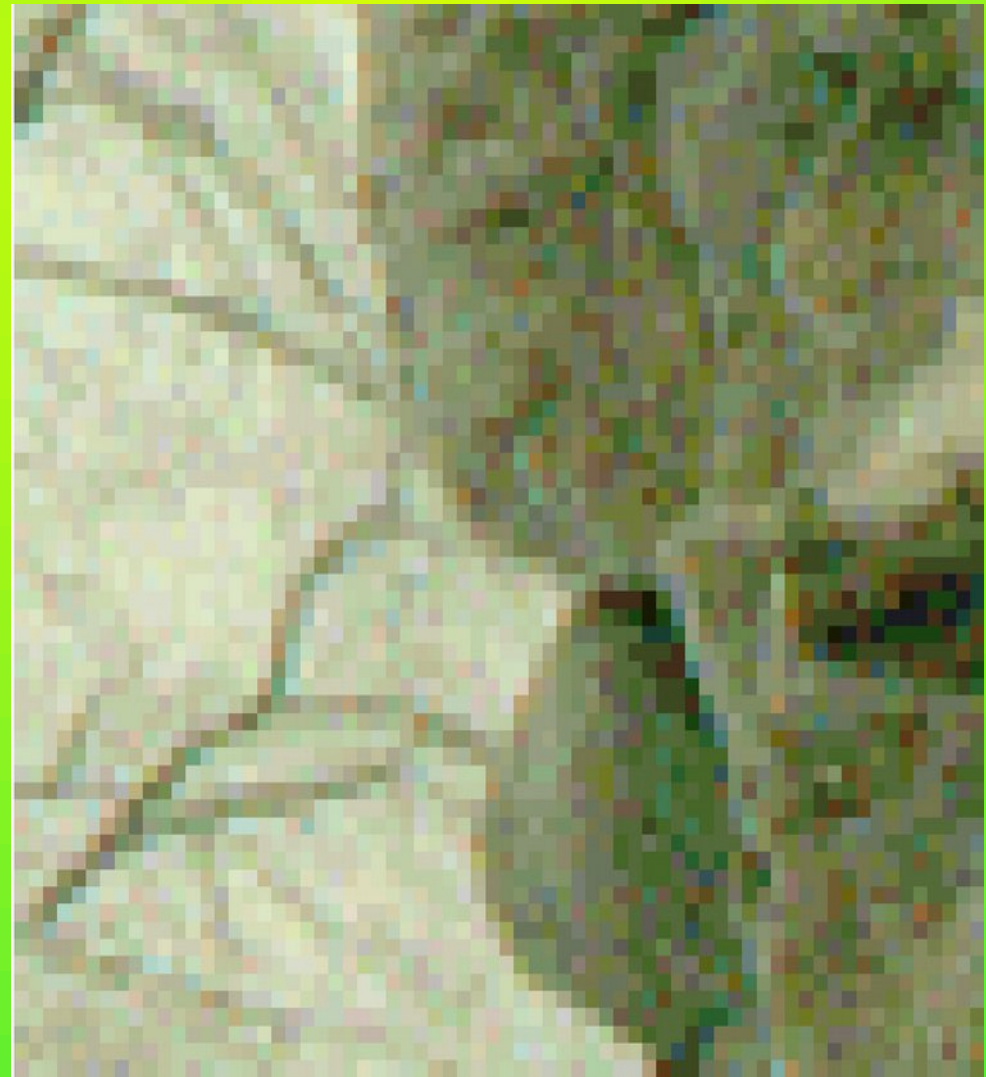
Biol2021

Izšķirtspēja

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

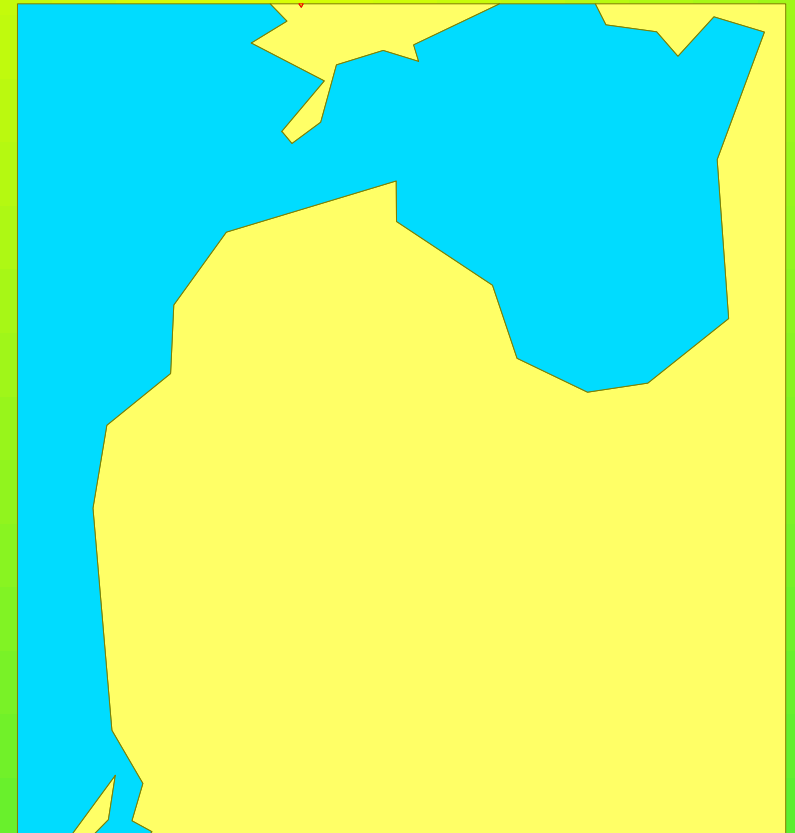
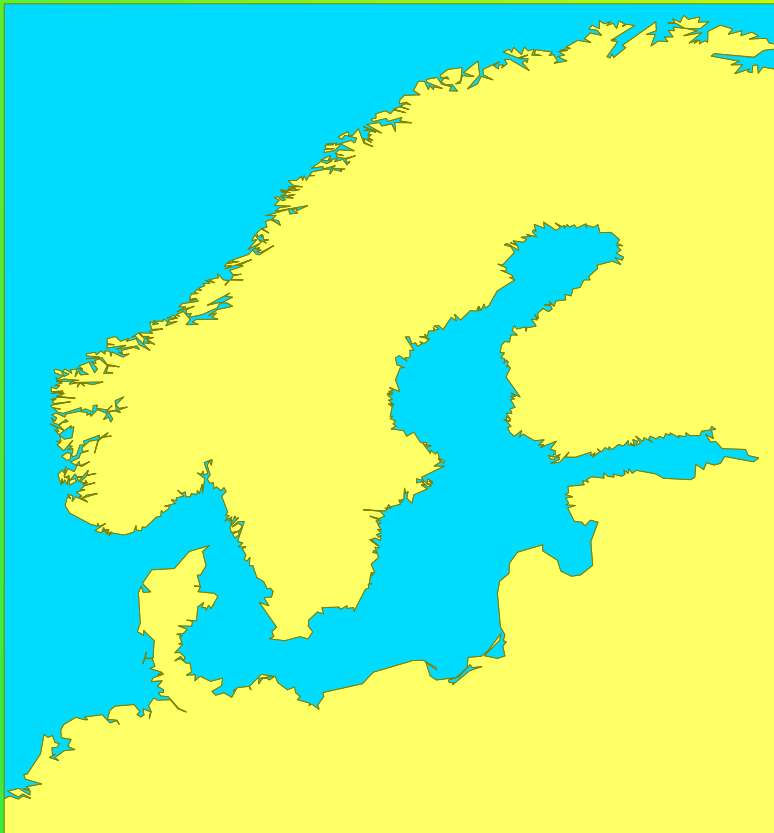
Rastra attēla izšķirtspēja

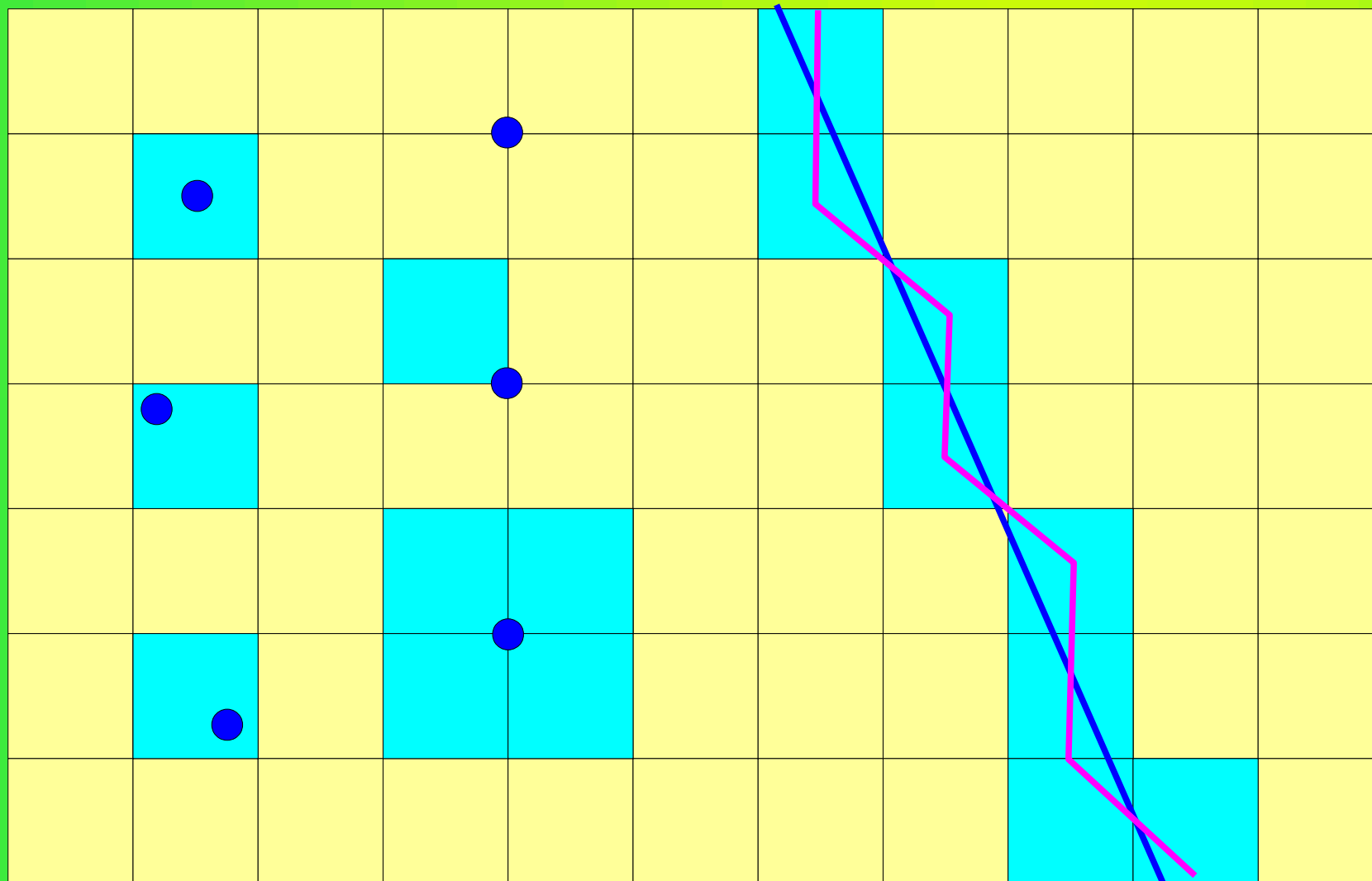

Vektorkartes precizitāte

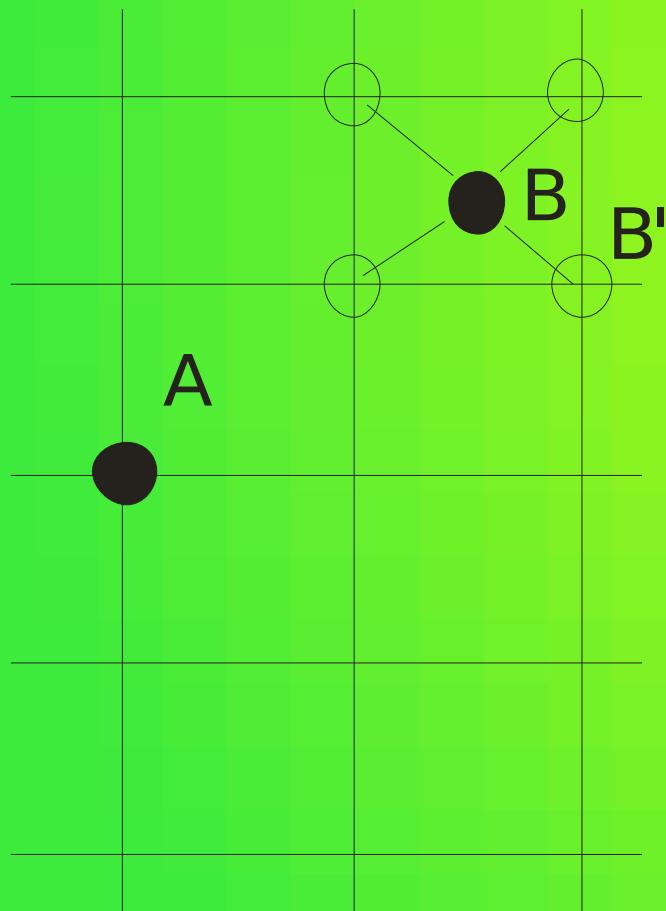
- Nevienu vektorkarti nevar bezgalīgi samazināt vai palielināt

Rastrkartes precizitāte

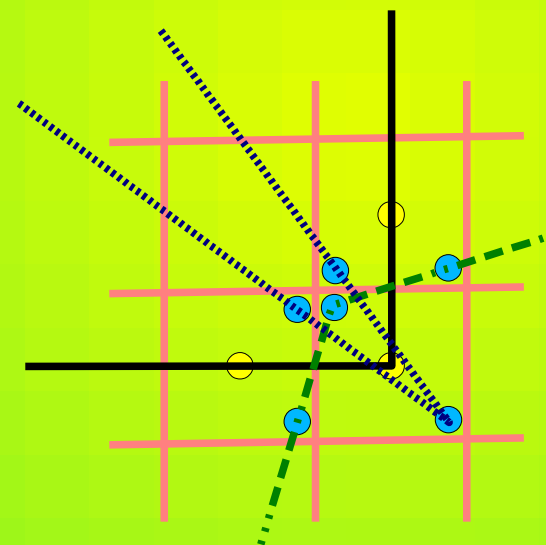
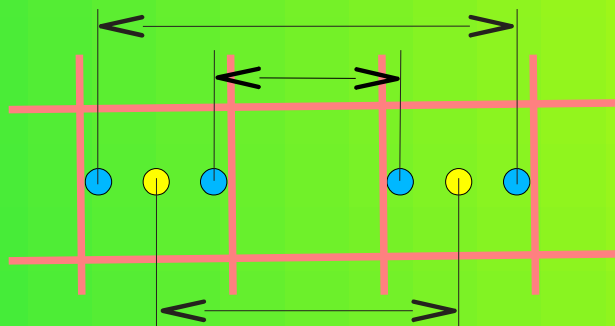

Vektorkartes precizitāte

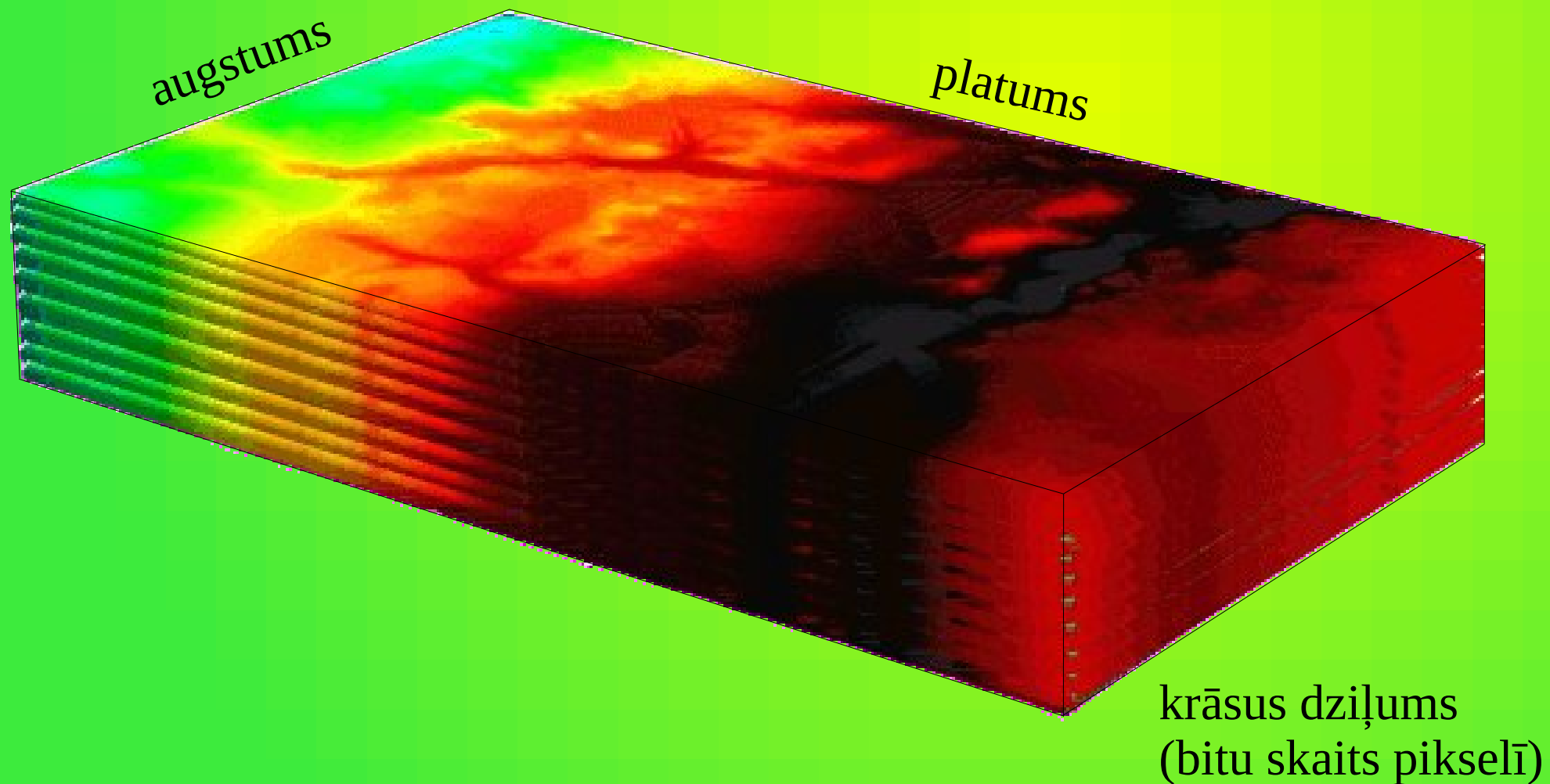
- Katrai vektorkartei ir sava telpiskā un objektu izšķirtspēja
- Punktu nevar novietot precīzāk, kā to atļauj telpiskā izšķirtspēja (pozicionālā vienība)

Rastra un vektoru precizitāte un noteiktība

- Gan rastra, gan vektoru pierakstā punkta atrašanās vieta ir nosakāma tikai līdz uzdotai precizitātei

Rastra attēla dimensijas

Rastra attēla krāsu (radiometriskā) izšķirtspēja

8 biti
256 krāsas

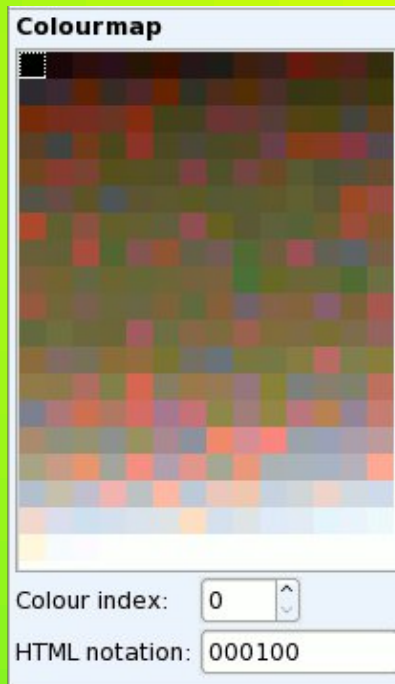

4 biti
16 krāsas

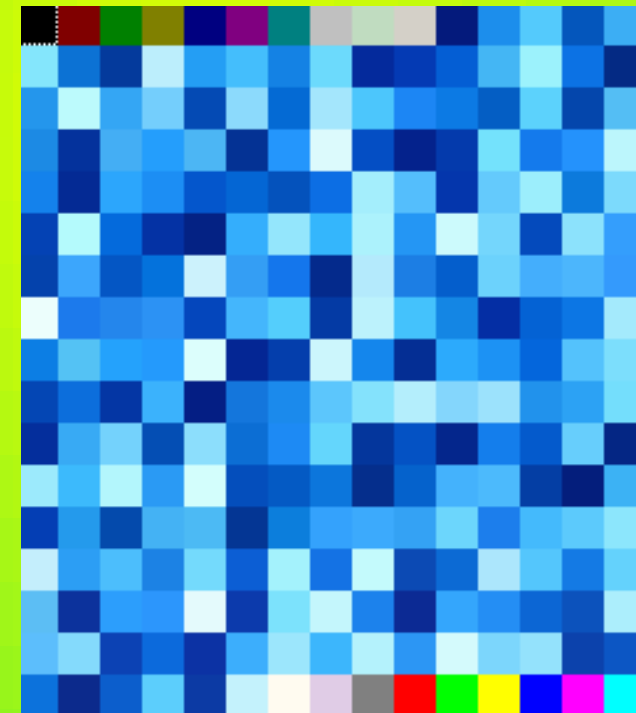
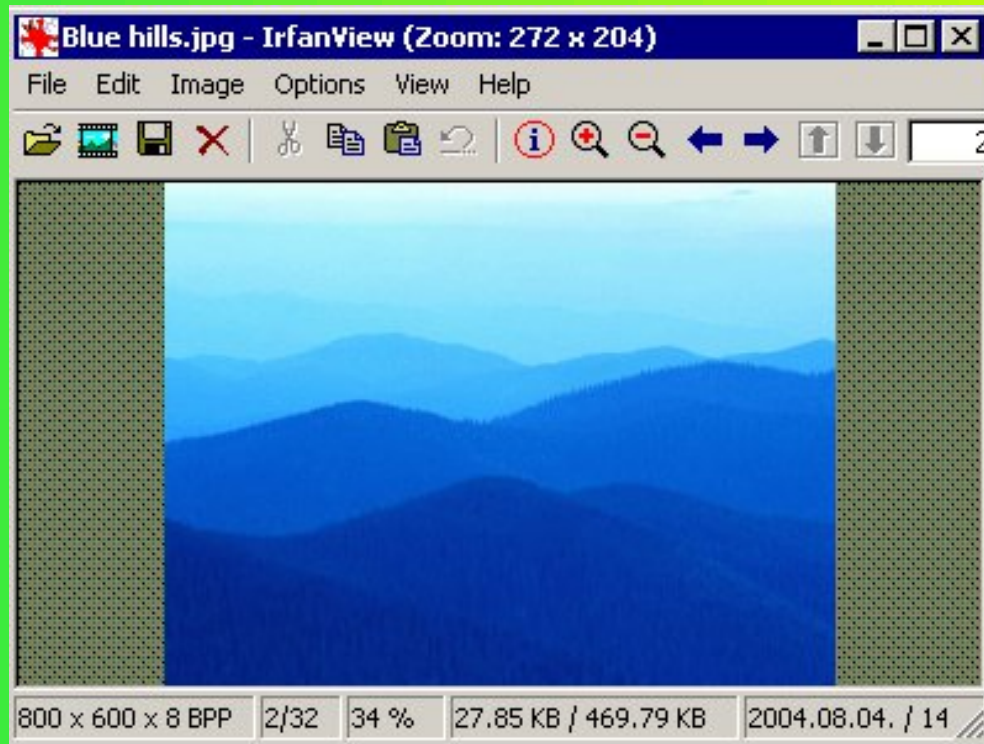
1 bits
2 krāsas

Indeksētu krāsu attēli (krāsu kartes / paletes)

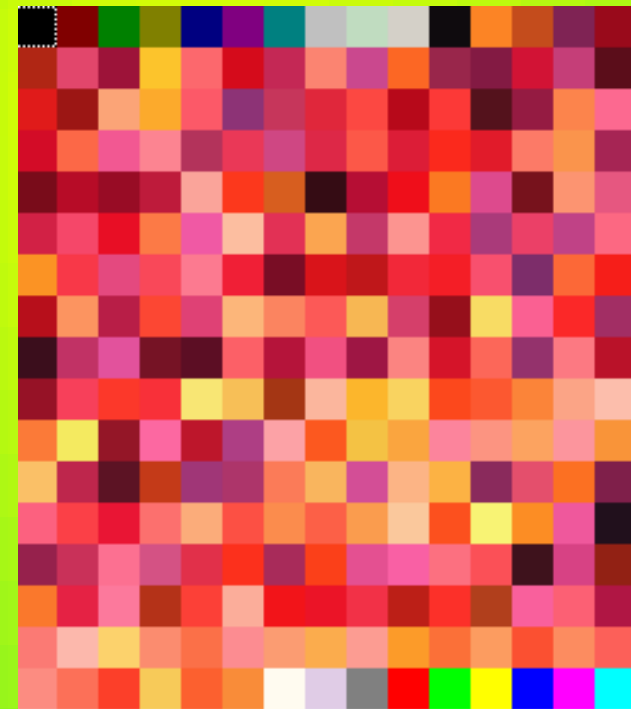
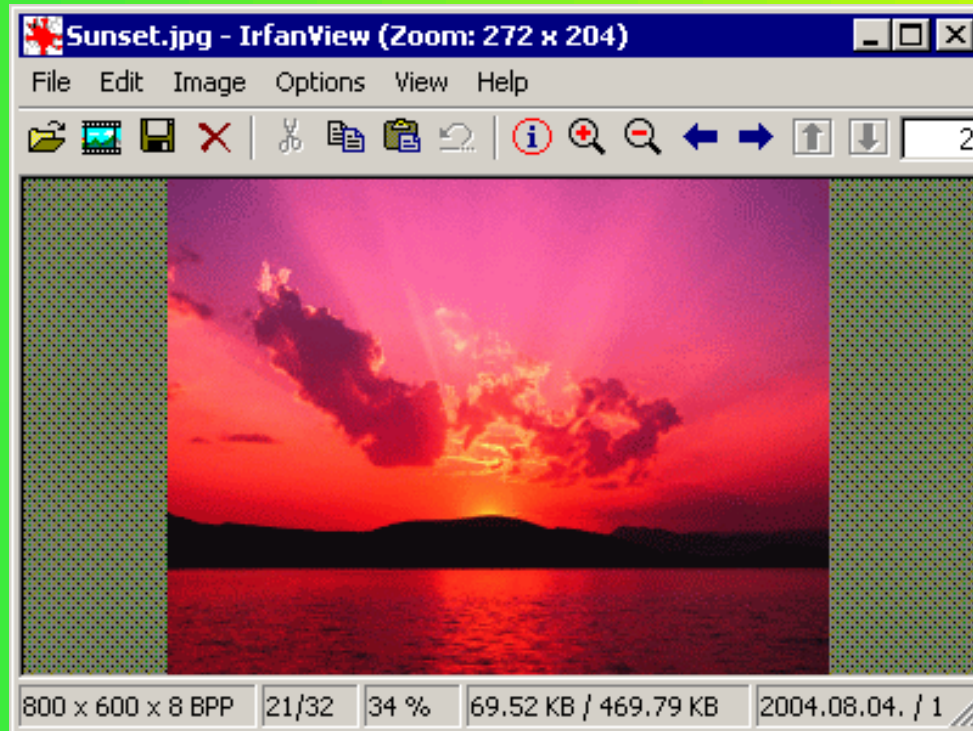
8 biti
256 indeksētas krāsas

8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

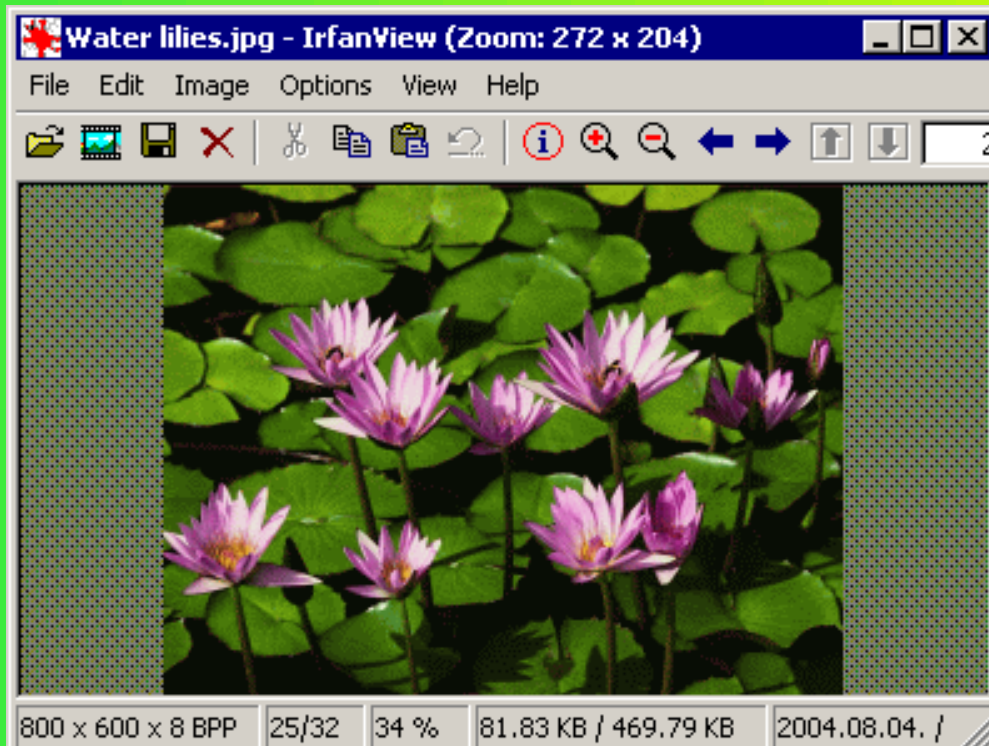

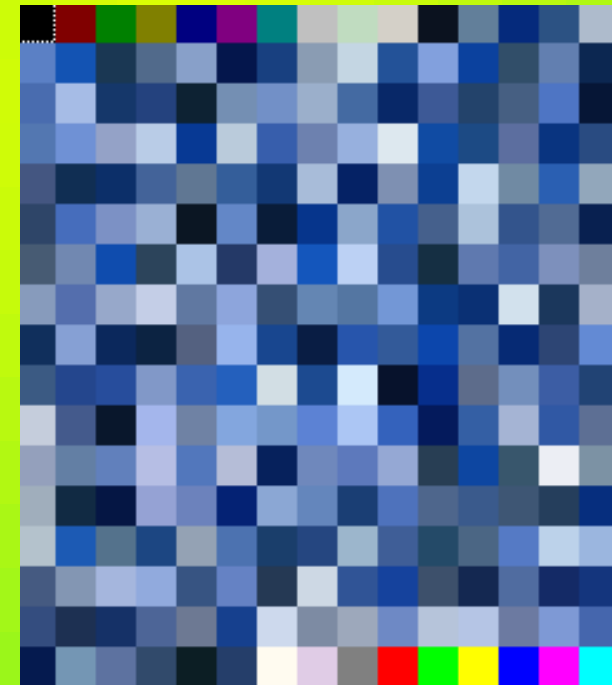
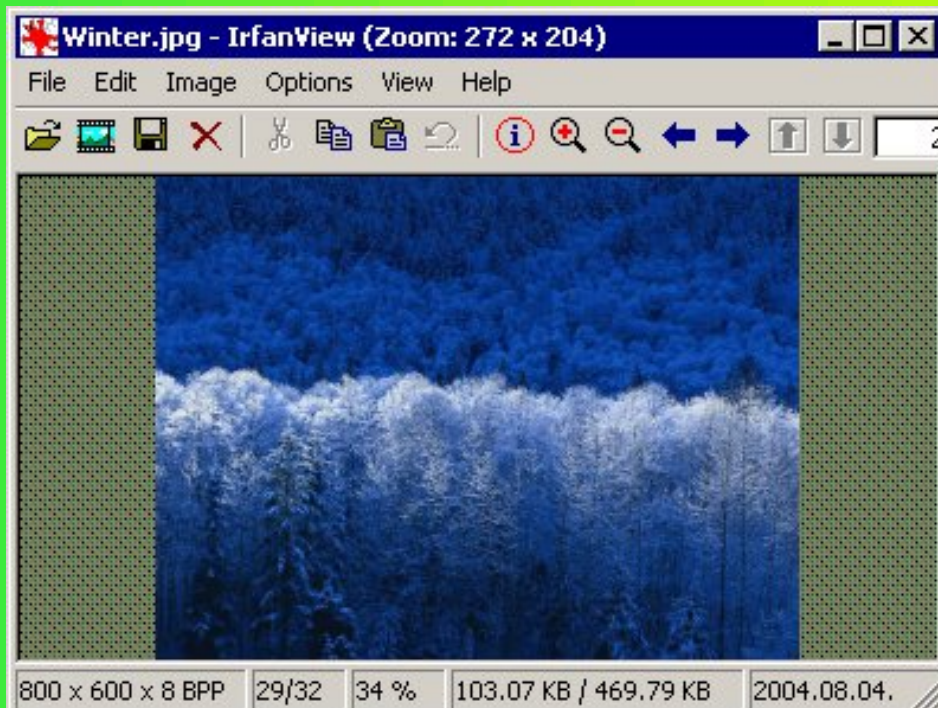
8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

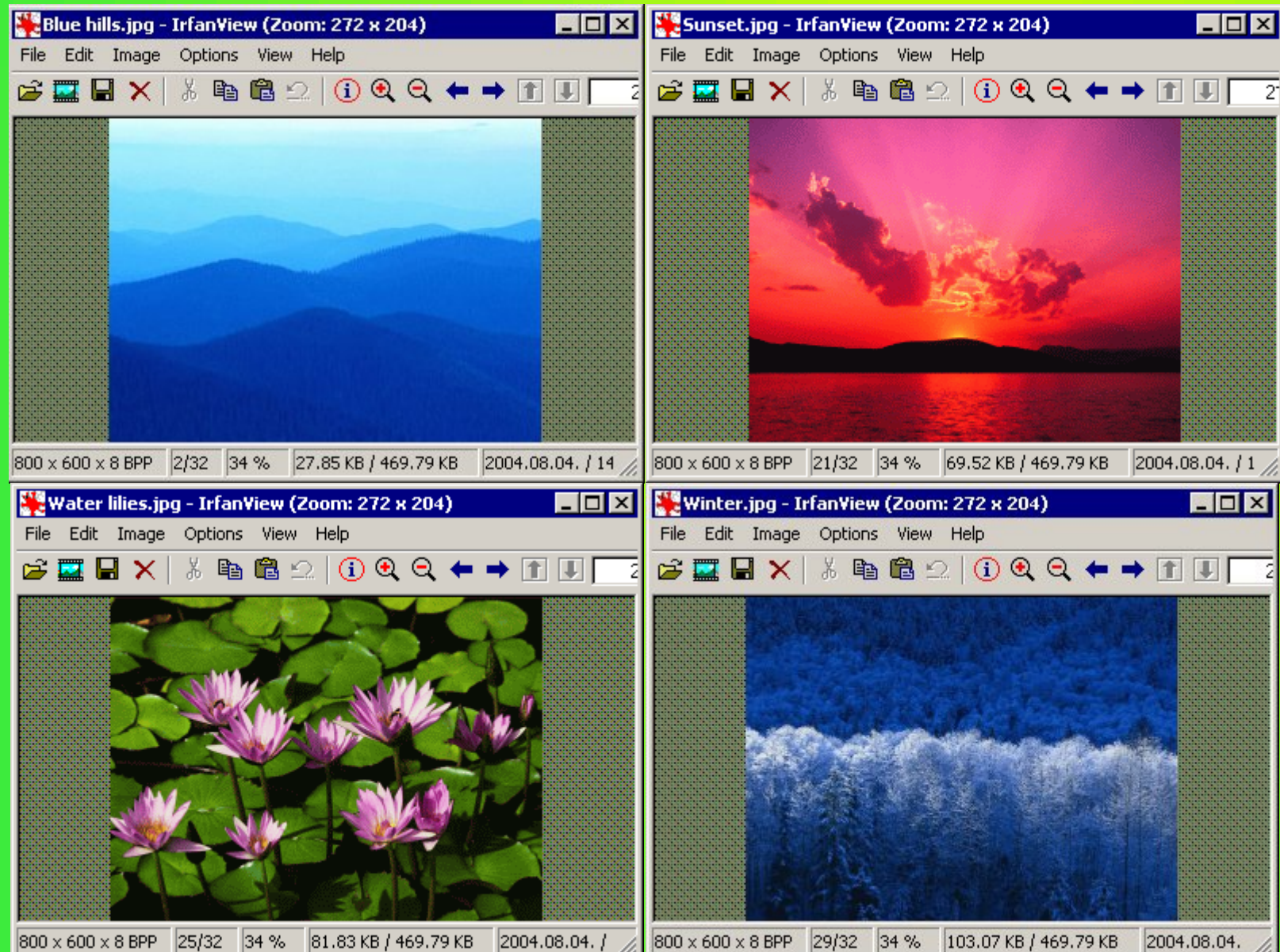
8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

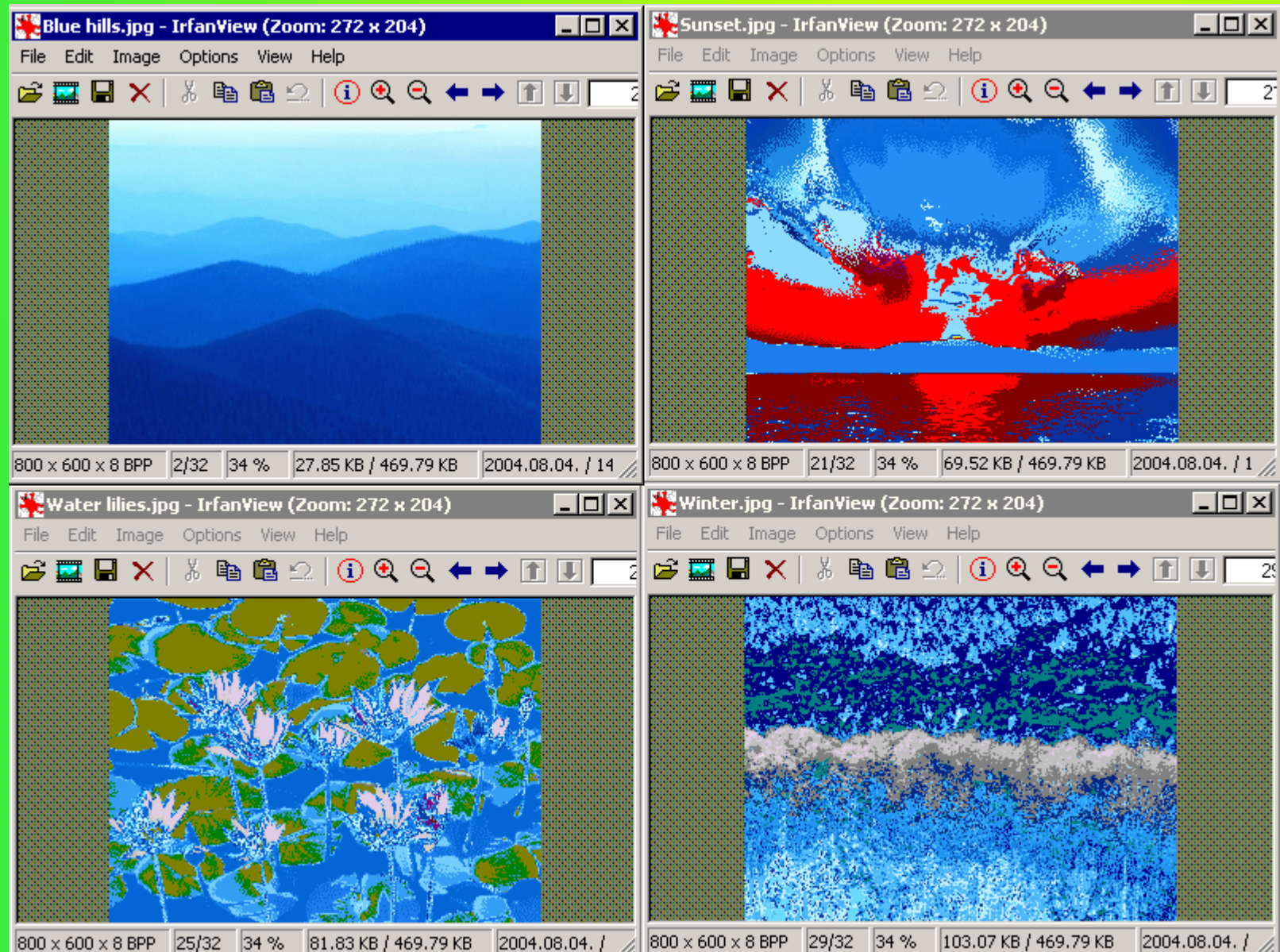
8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

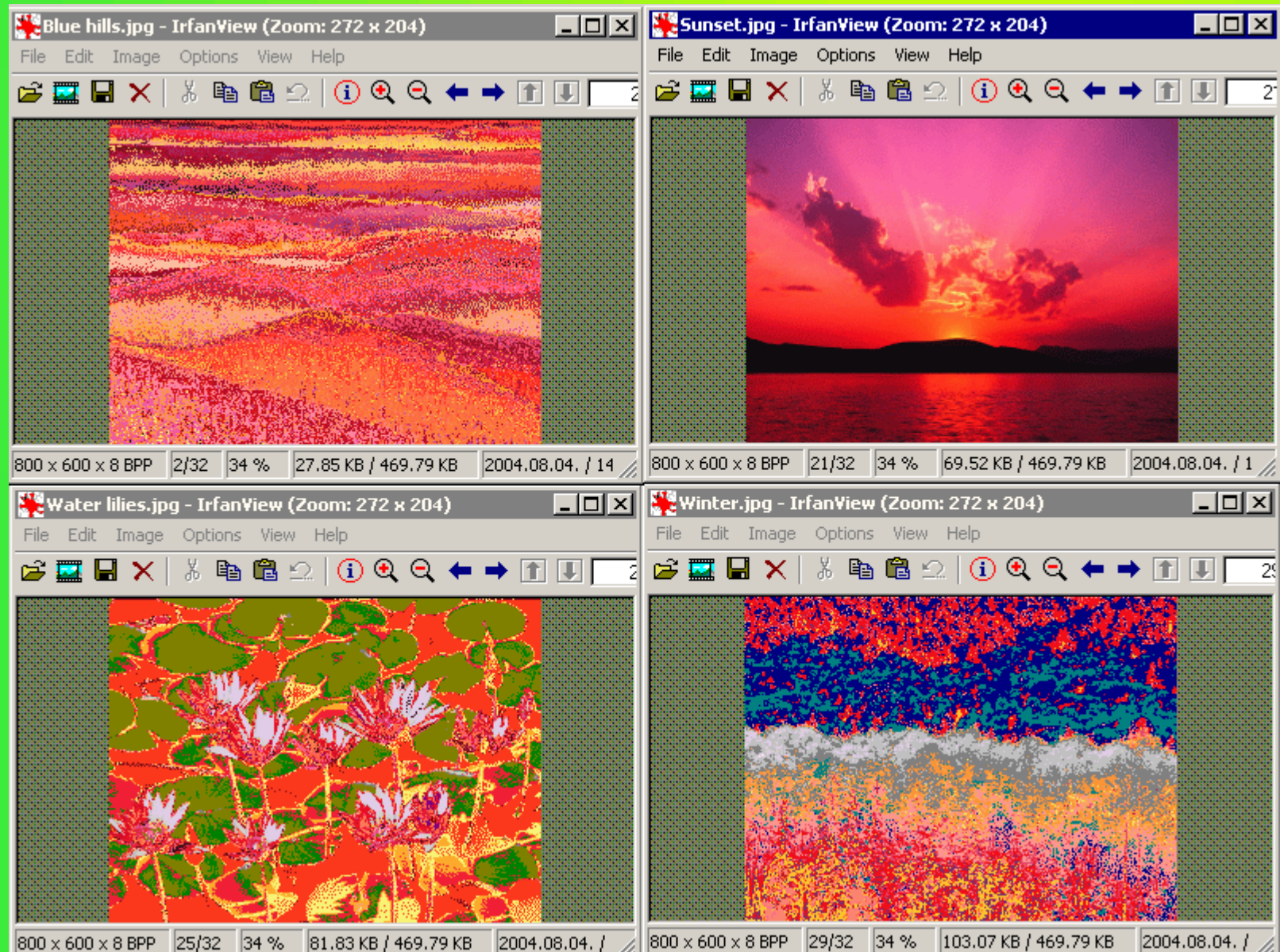
8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

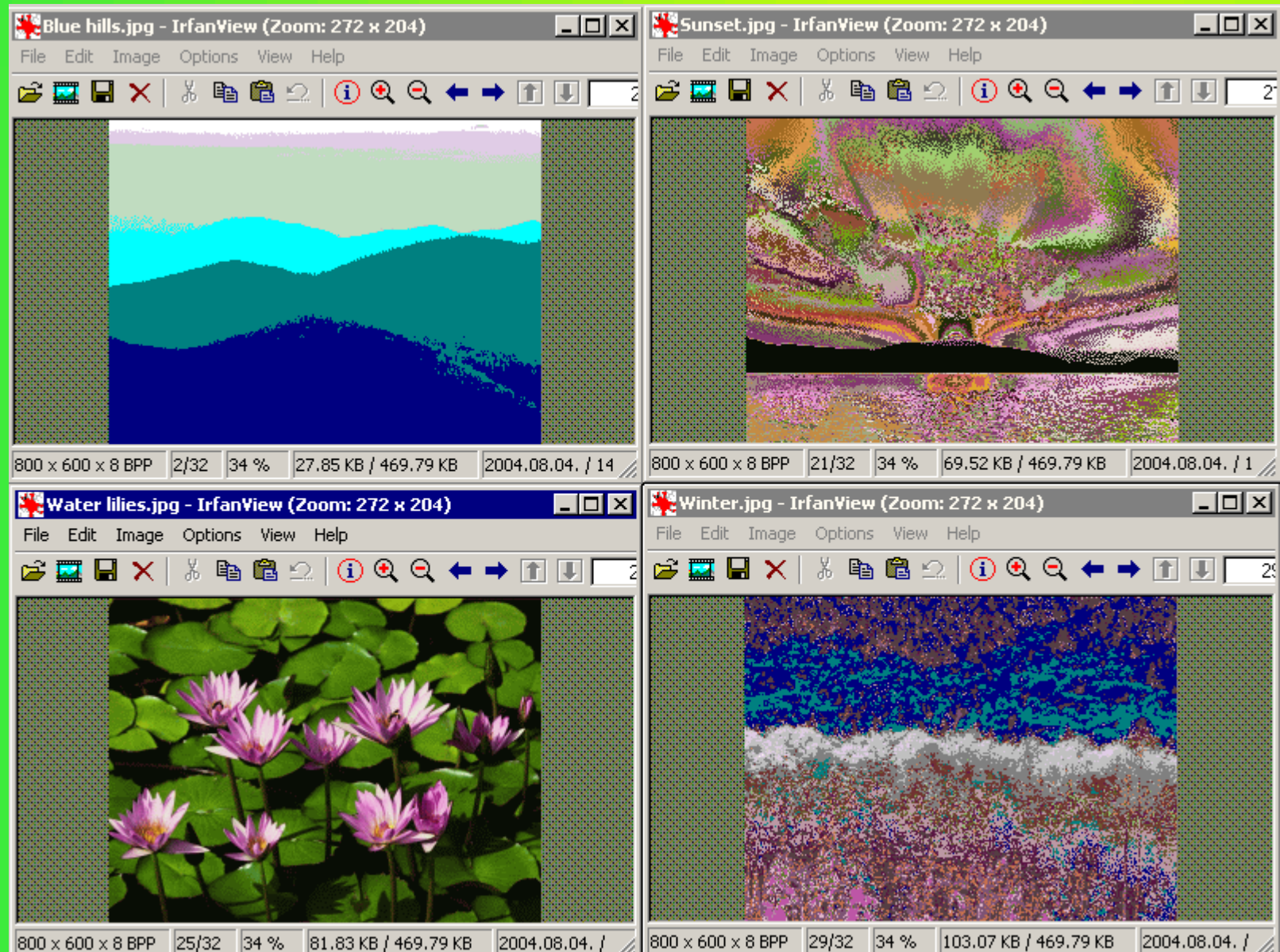
8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

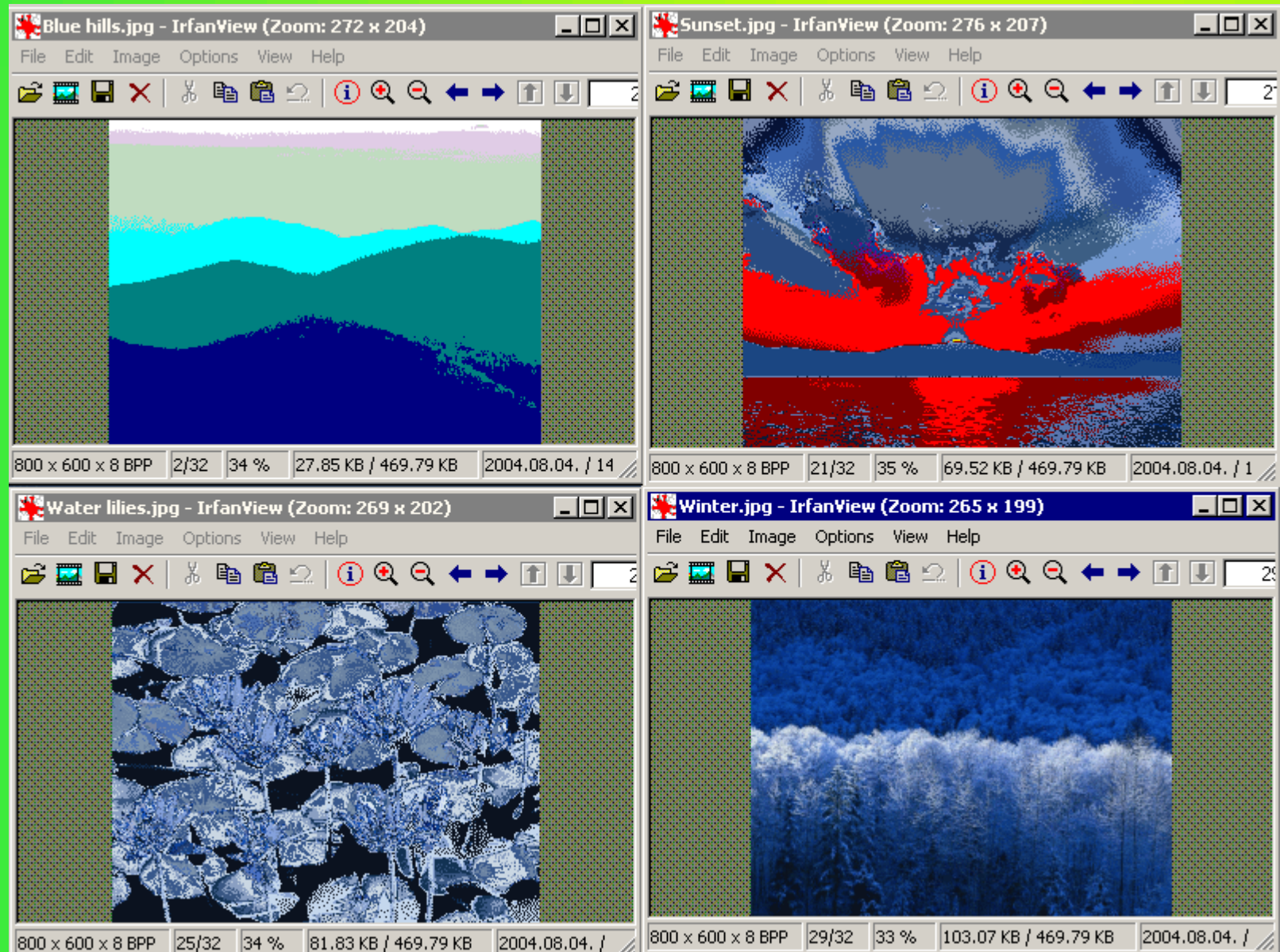
8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

8 bitu grafiskā vide (256 krāsas)

Rastra attēla krāsu (radiometriskā) izšķirtspēja

8 biti
zilā krāsa

8 biti
zaļā krāsa

8 biti
sarkanā krāsa

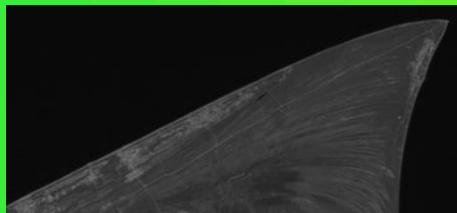
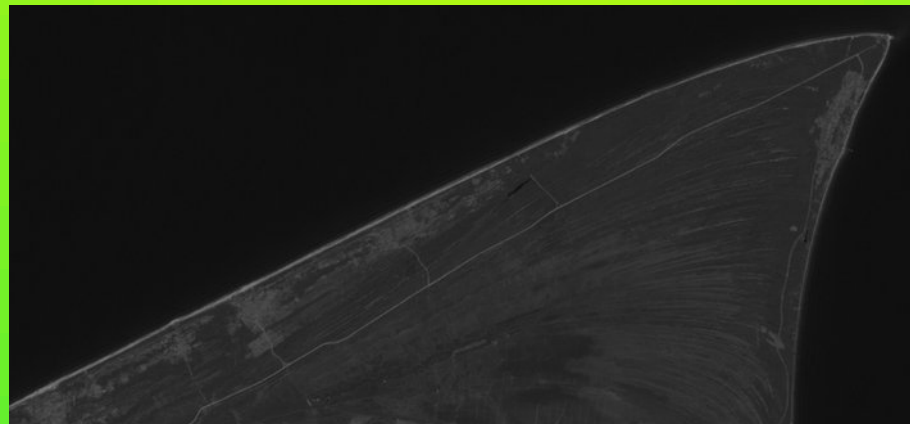
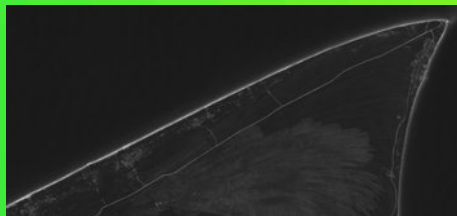
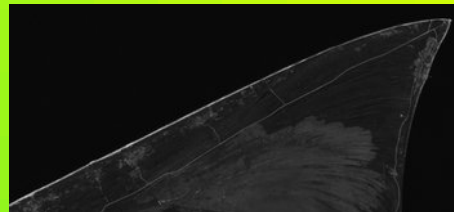
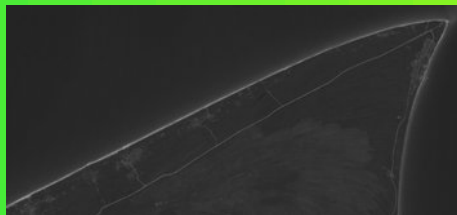
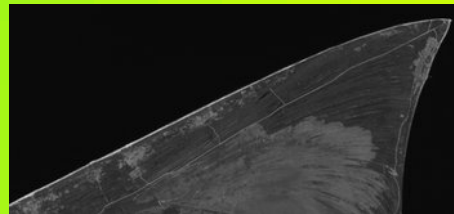

24 biti
16 milj. krāsas

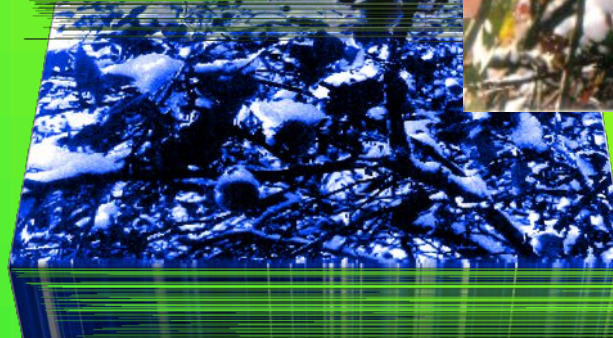
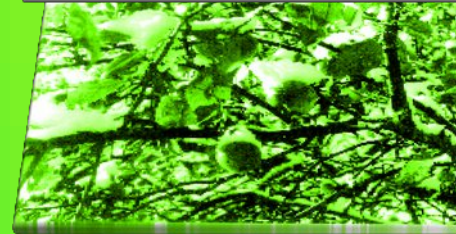
Landsat TM spektra joslas

<i>Josla</i>	<i>Viļņu garums (μm)</i>	<i>Spektra nosaukums</i>	<i>Pikseļa izmērs (m)</i>
1	0,45 – 0,52	Zilā gaisma	30
2	0,52 – 0,60	Zaļā gaisma	30
3	0,63 – 0,69	Sarkanā gaisma	30
4	0,76 – 0,90	Tuvējais infrasarkanais spektrs	30
5	1,55 – 1,75	Vidējais infrasarkanais spektrs	30
6	10,4 – 12,5	Termiskais starojums	60
7	2,08 – 2,35	Vidējais infrasarkanais spektrs	30
8	0,50 – 0,90	Panhromatiskais attēls	15

Landsat 7 attēla 8 slāņi

Krāsaina attēla veidošana

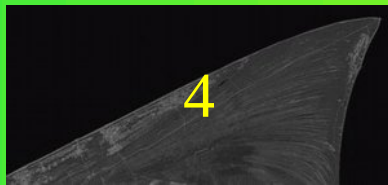
Landsat 3-2-1 > RGB

(līdzīgi tam, ko redzam)

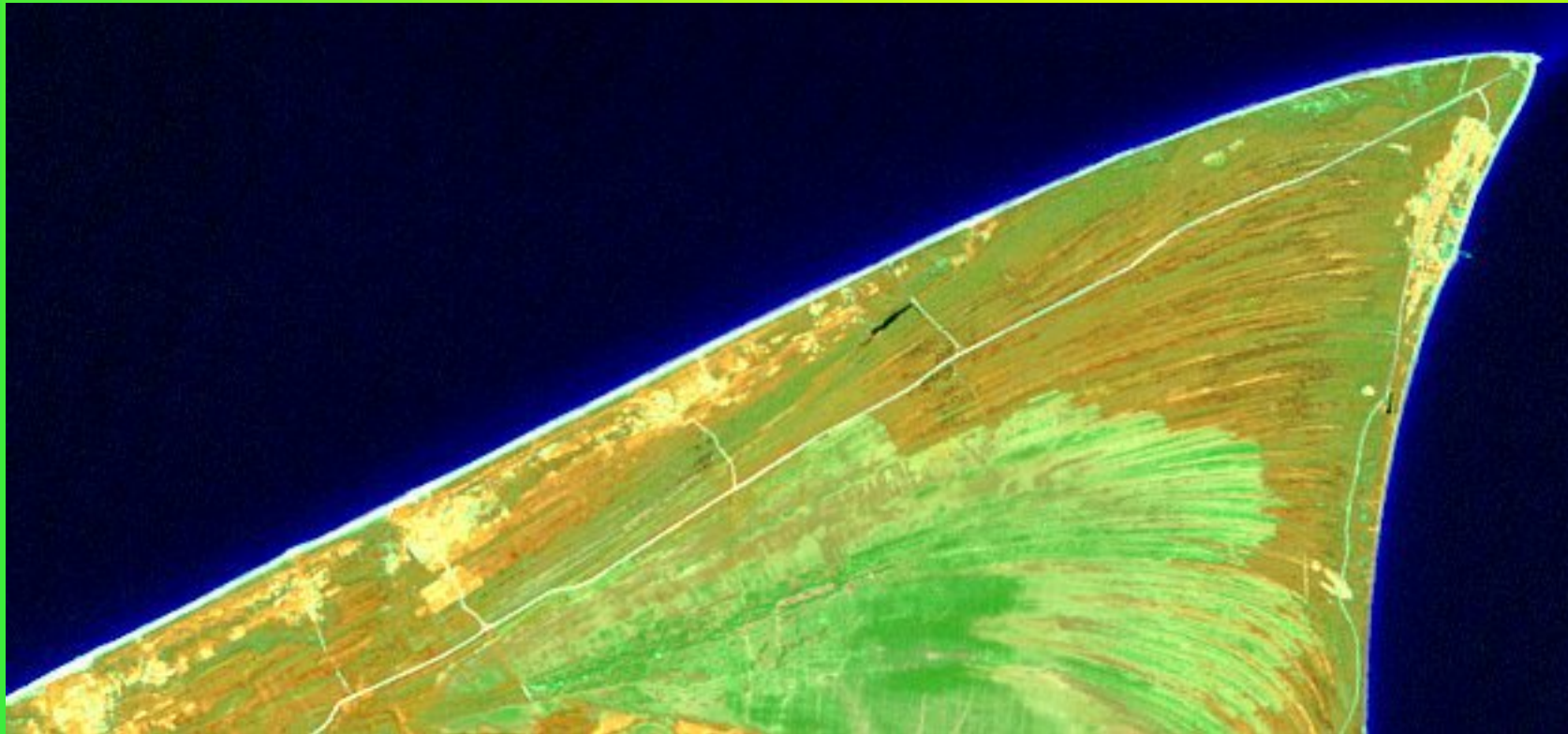
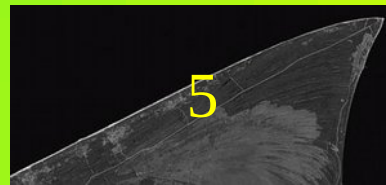
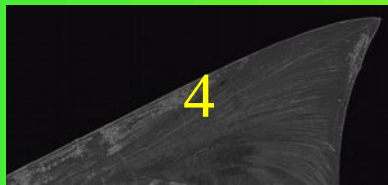
Landsat 4-3-2 > RGB

(False Colour Composit)

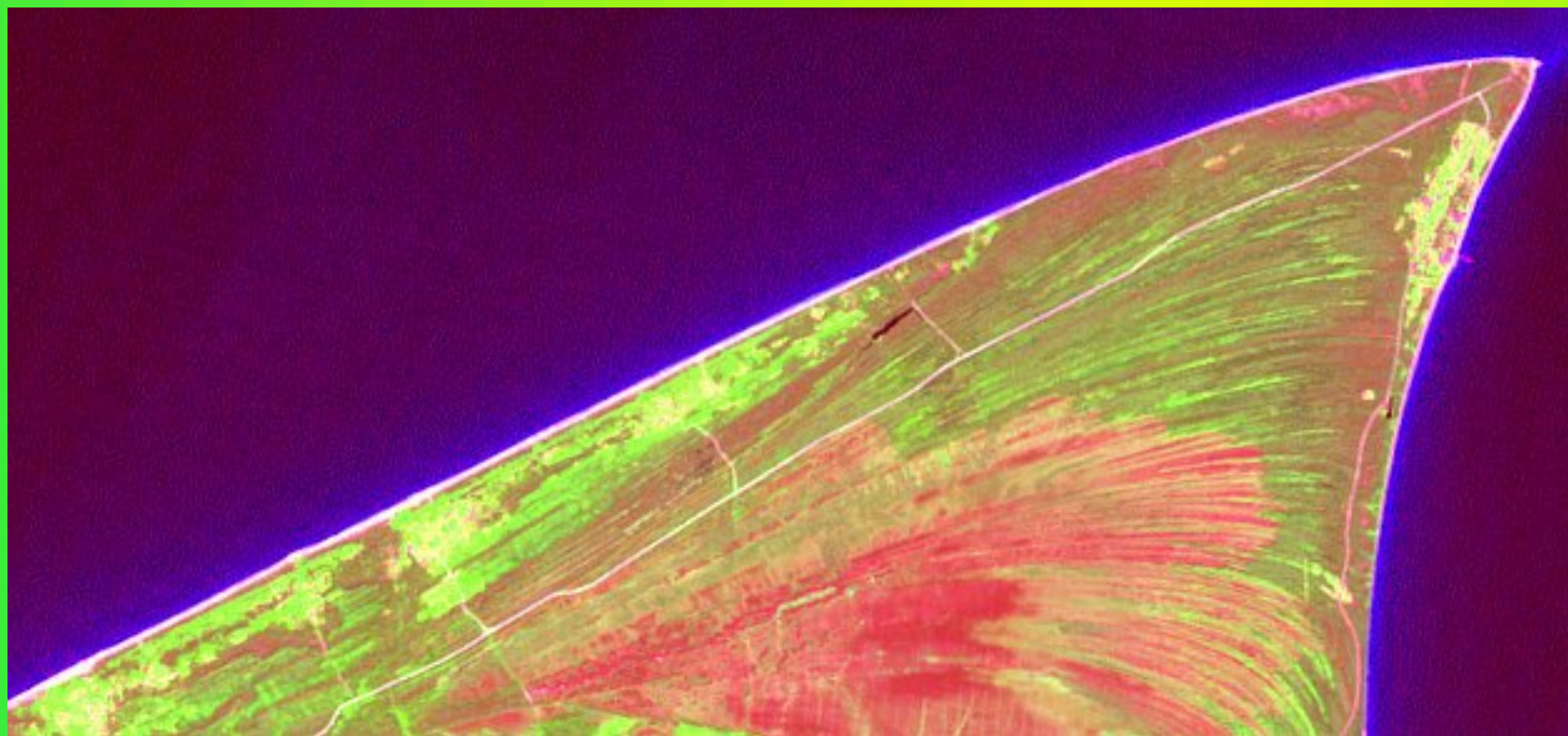
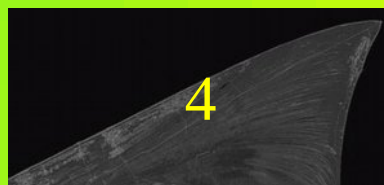
Landsat 4-5-3 > RGB

(False Colour Composit)

Landsat 7-4-2 > RGB

(False Colour Composit)

Telpisko datu digitālā apstrāde

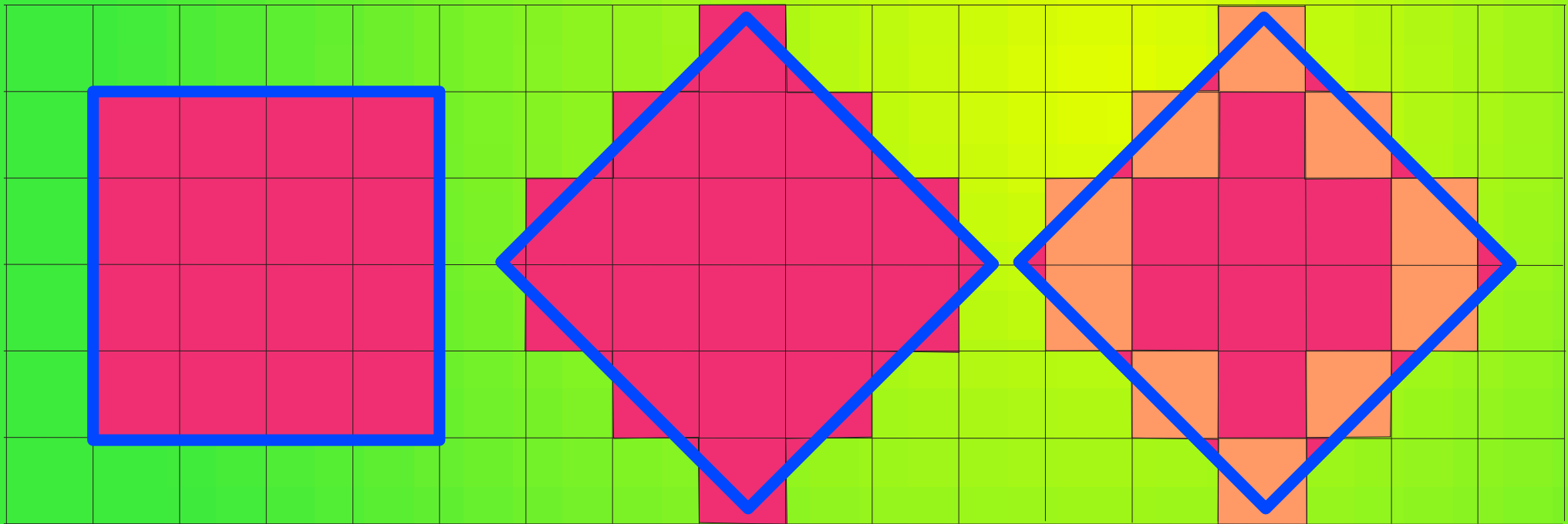
Biol2021

Darbības ar telpiskiem datiem

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

Objekta pagriešana

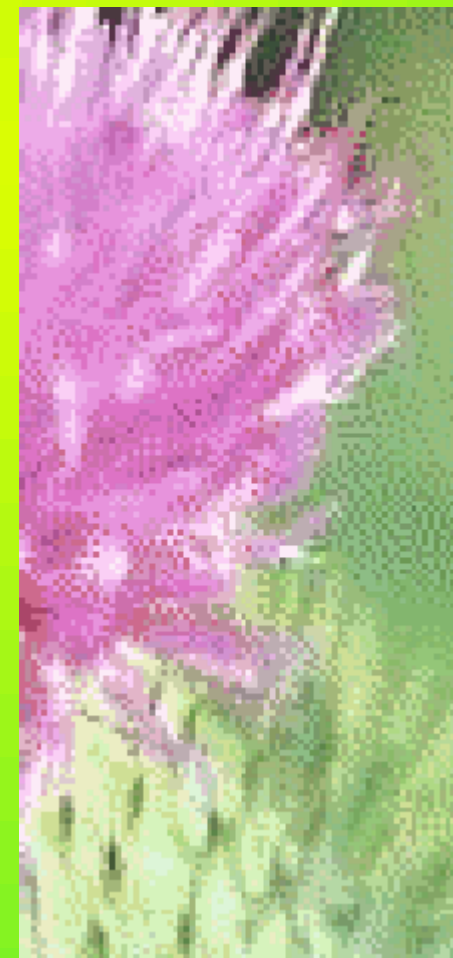

Rastra objekta izmaiņas:

Laukums: 16   18

Apkārtmērs: 16   22

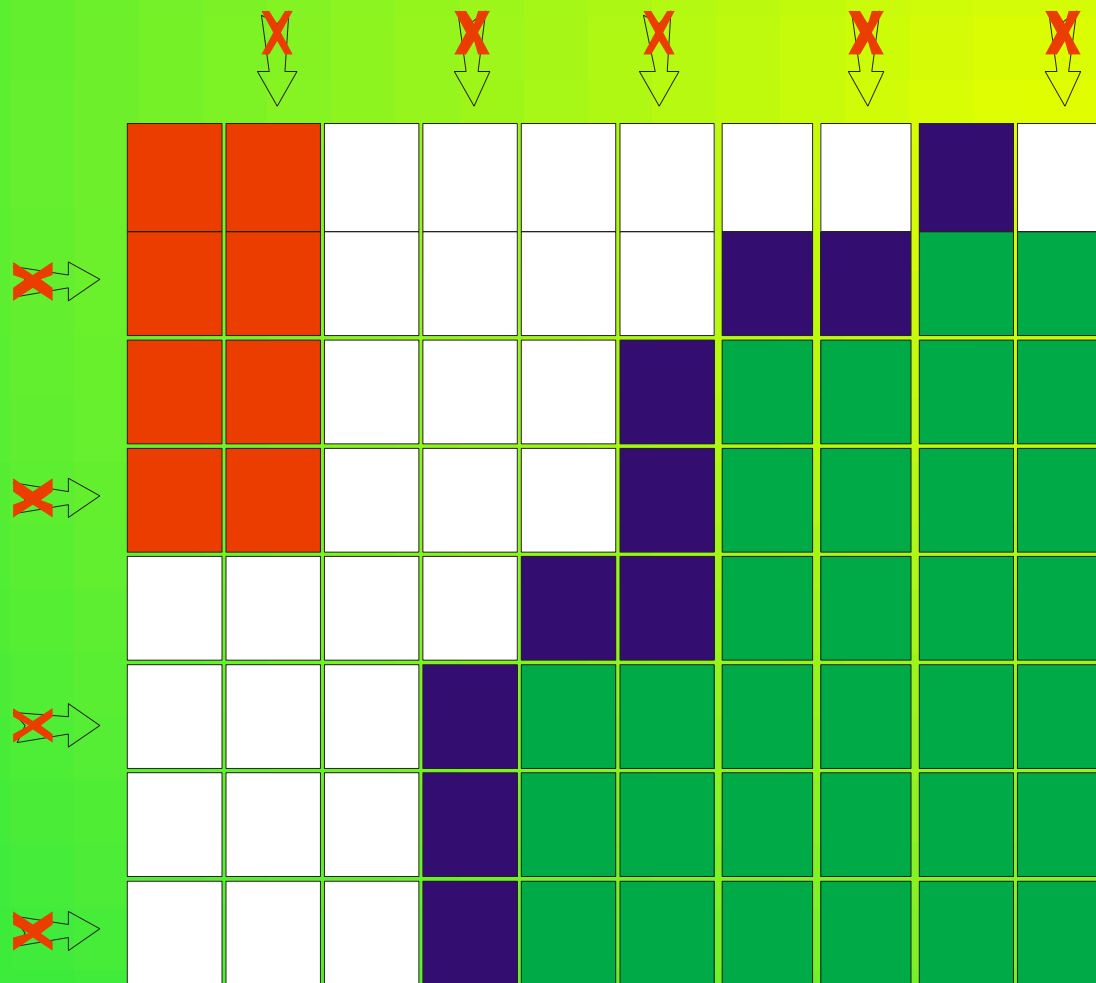
Toņu izveide no pieejamām krāsām (tonēšana – *dithering*)

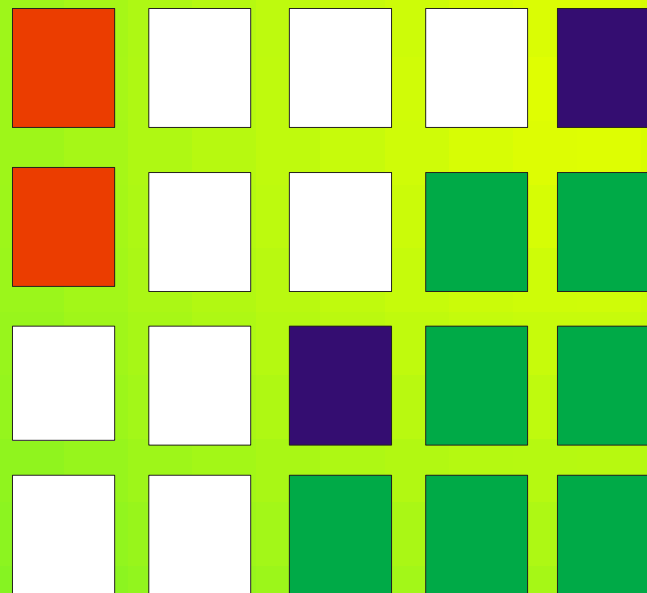
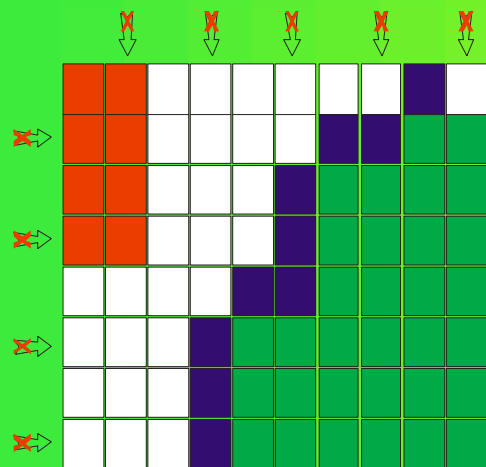
24 biti (~16 milj. krāsu, attelā – 48189)

8 biti (256 krāsas, attēlā – 64)

Rastrkartes samazināšana

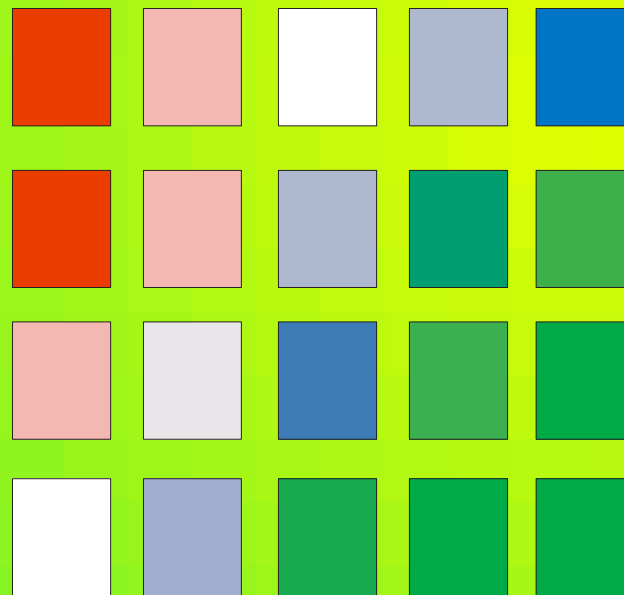
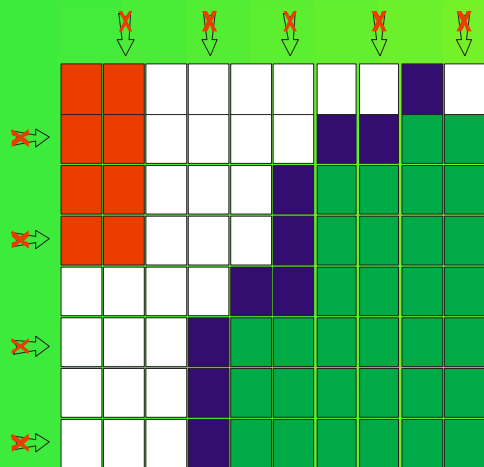

Rastrkartes samazināšana

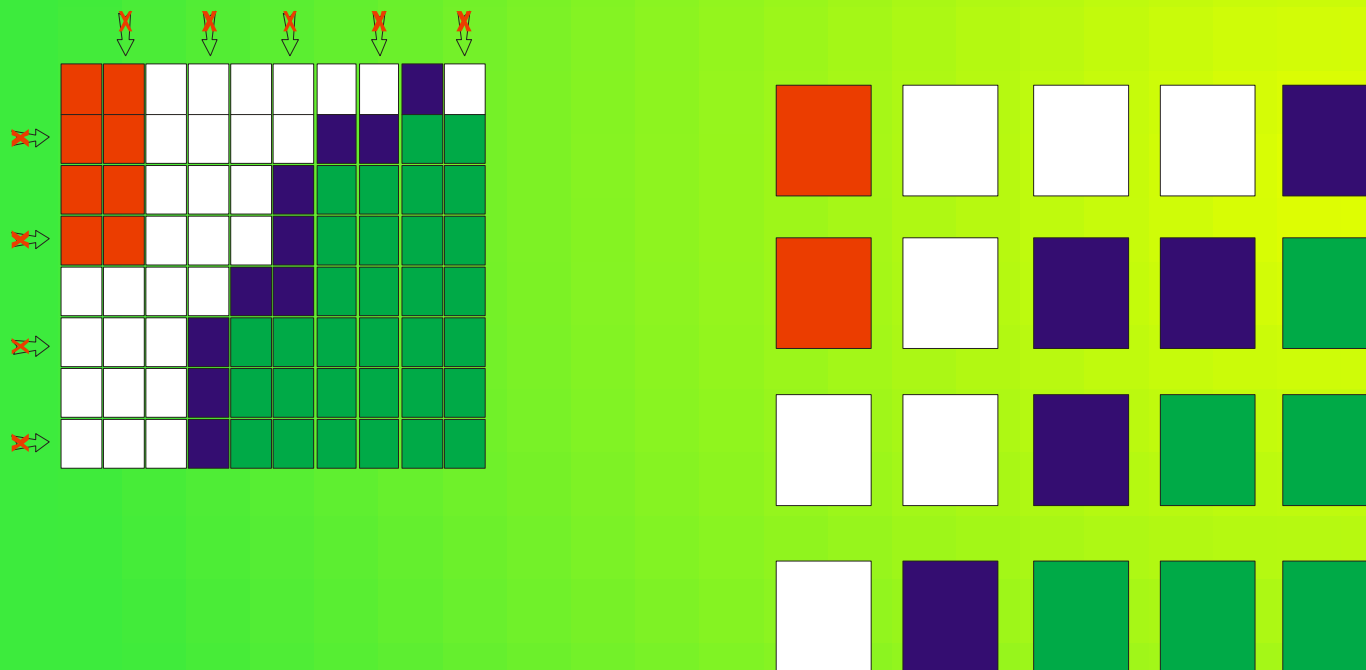
atlikušajām šūnām
vērtība netiek
mainīta

Rastrkartes samazināšana

atlikušajām šūnām
vērtība mainās vadoties
no izmestajām
kaimiņšūnām

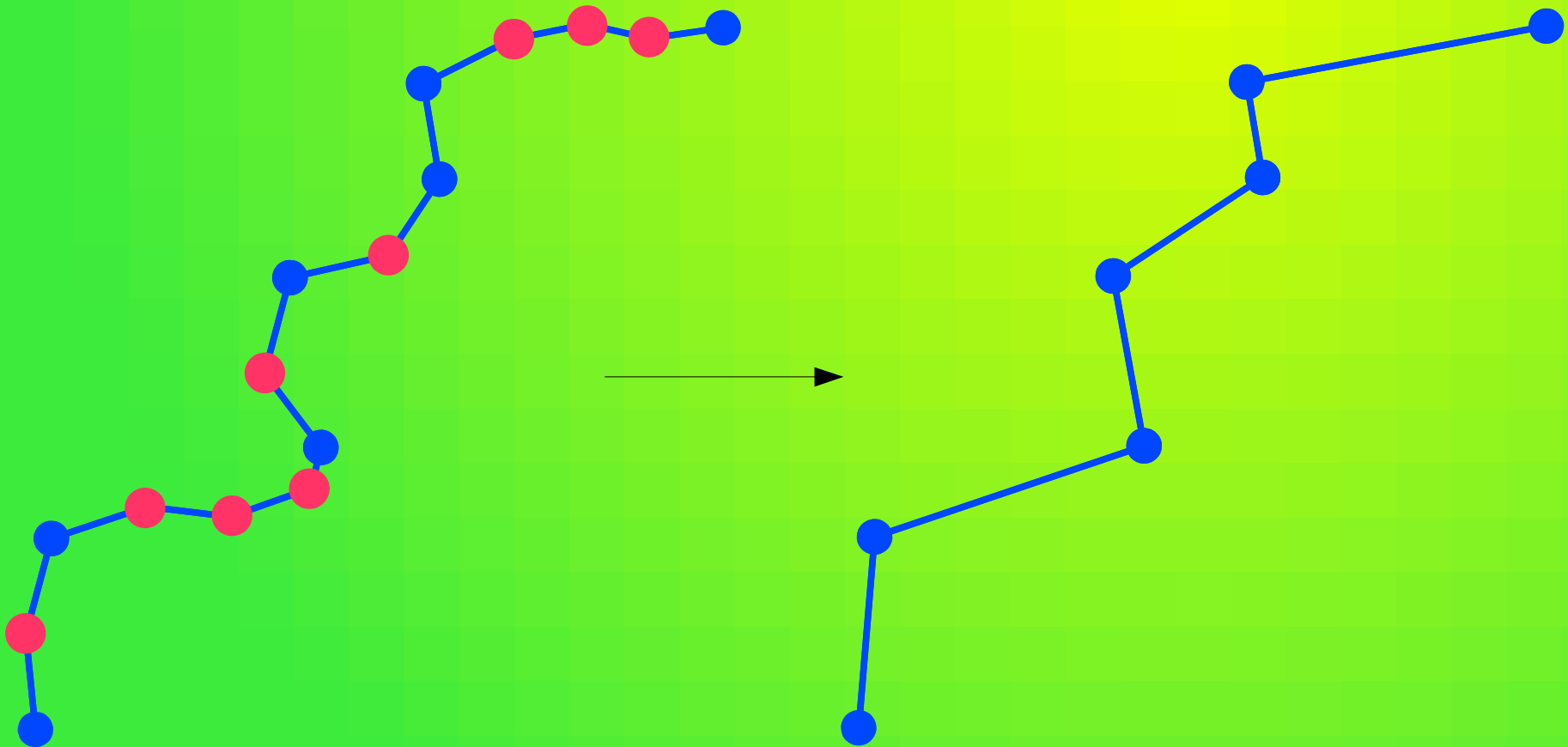
Rastrkartes samazināšana

atlikušajām šūnām
vērtība mainās vadoties
no nepieciešamības
saglabāt
raksturīgus objektus

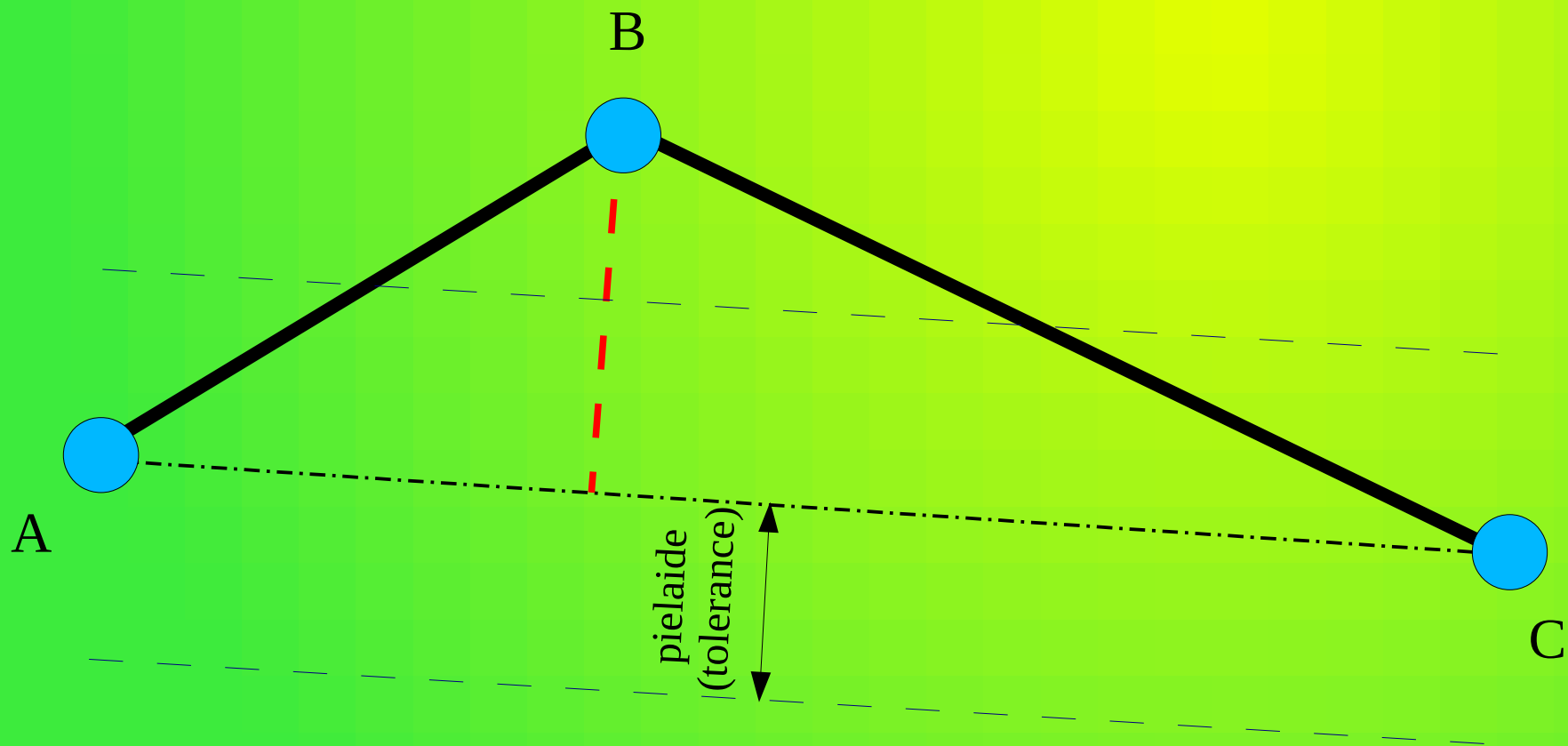
Vektorkartes samazināšana

- Vektorkarti samazina izdzēšot punktus.

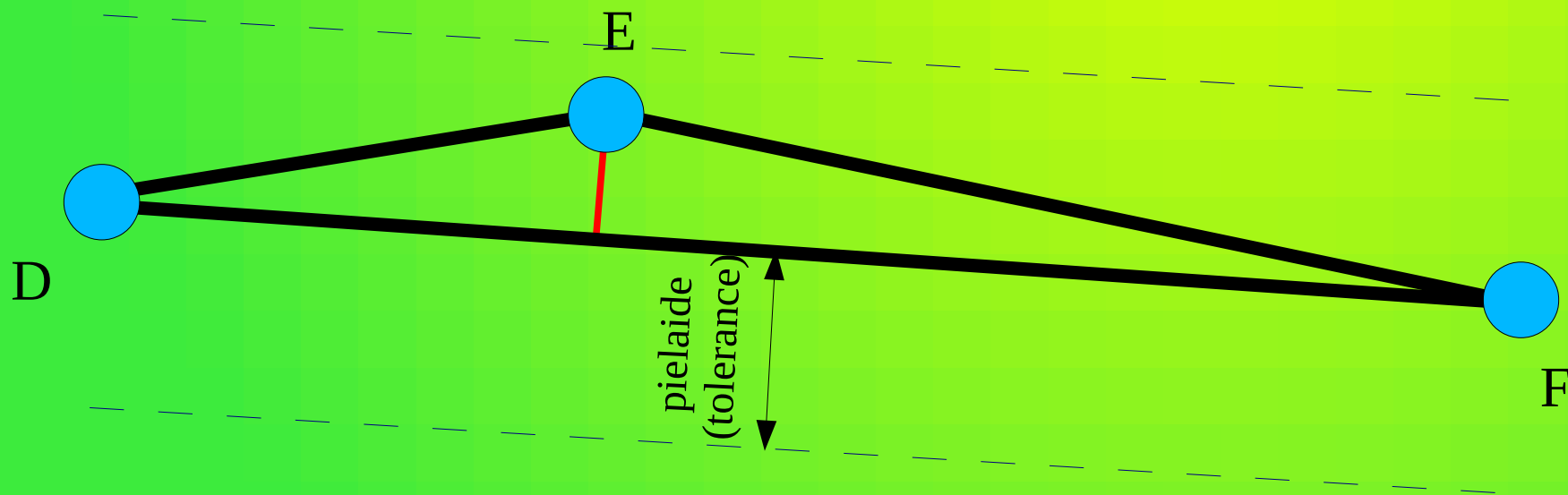

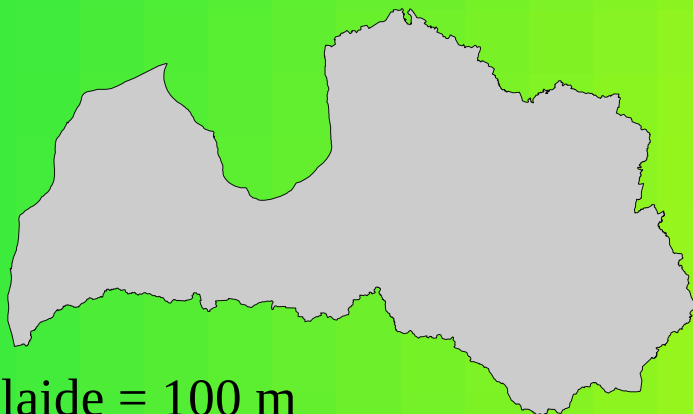
Vektorkartes samazināšana (vienkāršots piemērs)

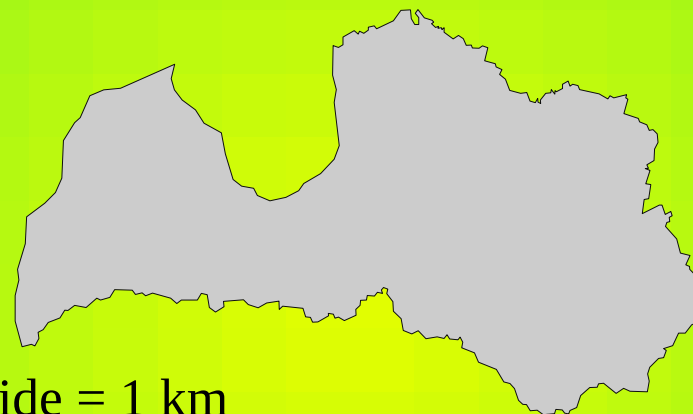
Vektorkartes samazināšana (vienkāršots piemērs)

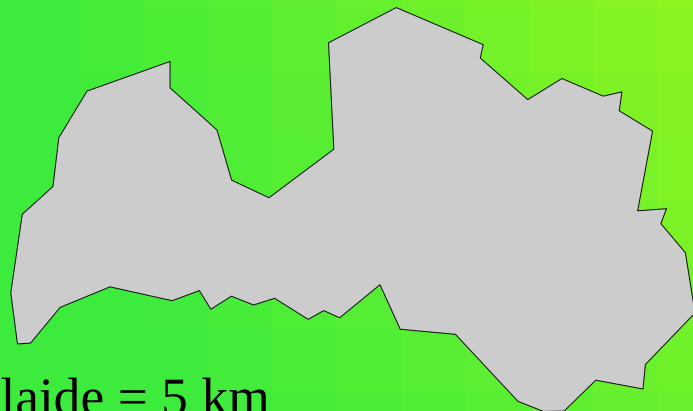
Objekta izmēru maiņa

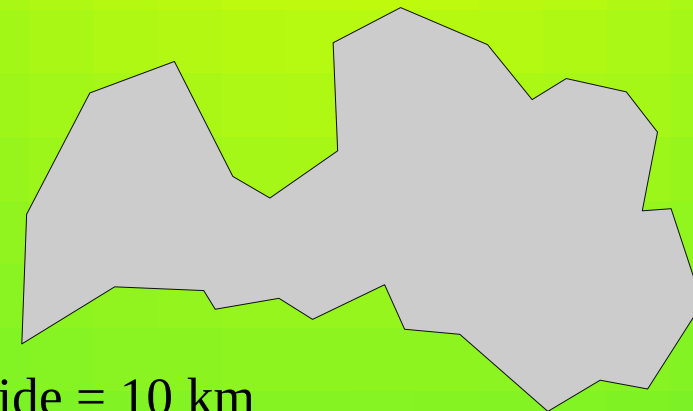
pielaide = 100 m
punktu skaits = 1794
laukums = 64 584,276 km²
perimetrs = 1 805,831 km

pielaide = 1 km
punktu skaits = 273
laukums = 64 610,281 km²
perimetrs = 1 644,459 km

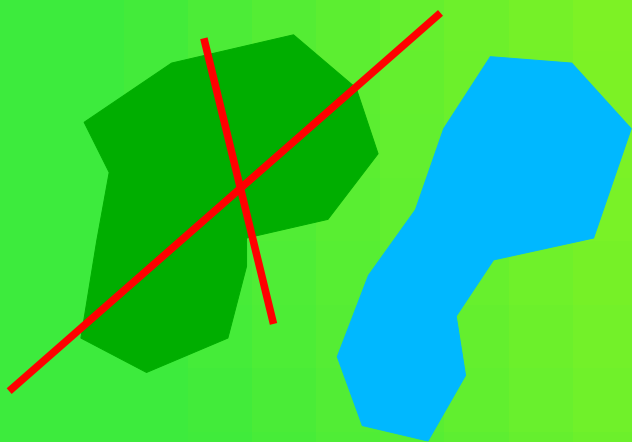

pielaide = 5 km
punktu skaits = 49
laukums = 65 124,173 km²
perimetrs = 1 458,513 km

pielaide = 10 km
punktu skaits = 28
laukums = 65 152,379 km²
perimetrs = 1 413,252 km

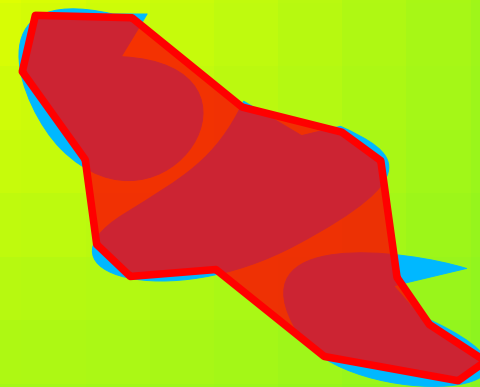
Kartes vienkāršošana (ģeneralizācija)

Atlase pēc atribūtiem

Atlase pēc izmēra

Apvienošana

Telpisko datu digitālā apstrāde Biol2021

Vairāku slāņu vienlaicīga
parādīšana

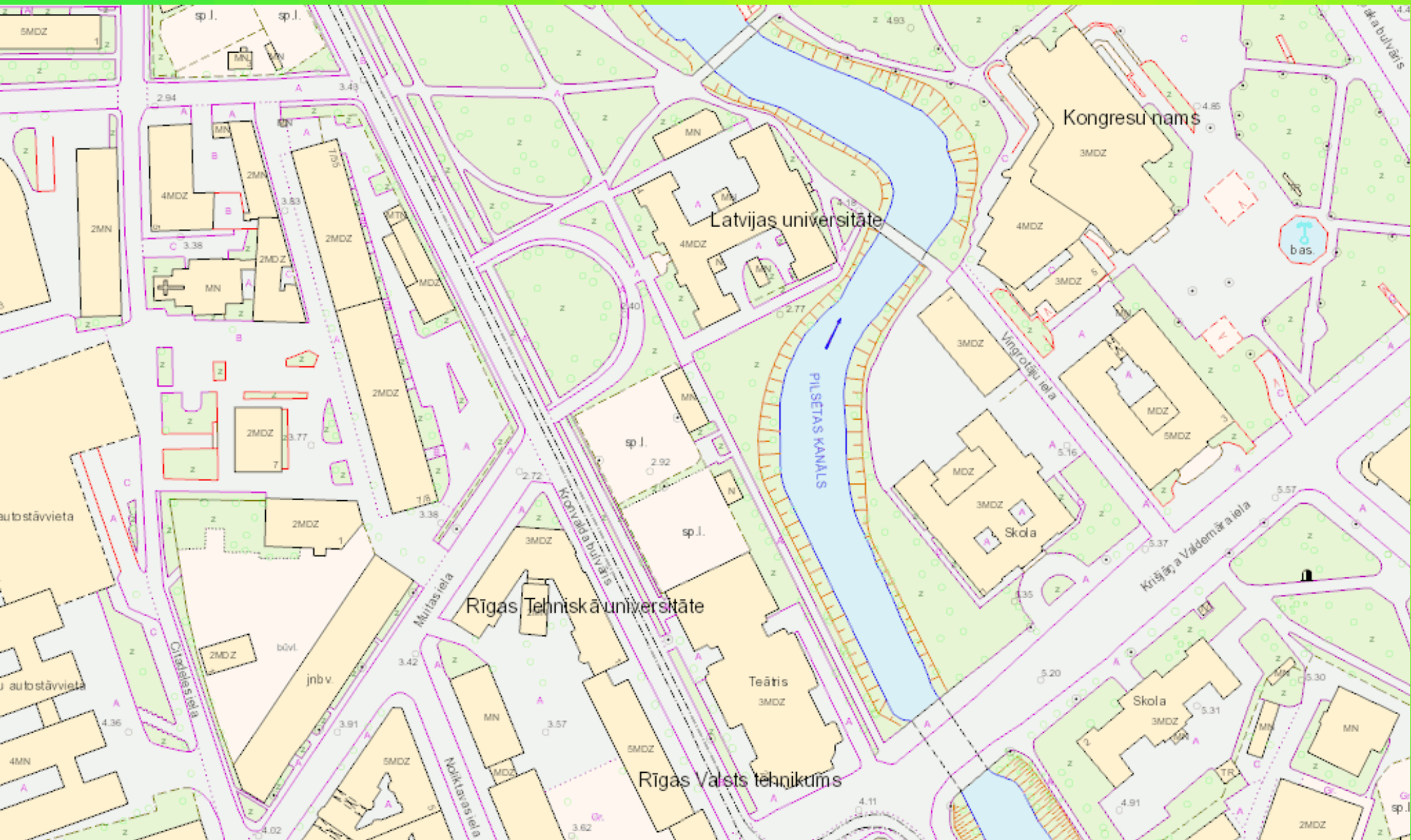
Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

Rastrkartes piemērs

Vektorkartes piemērs

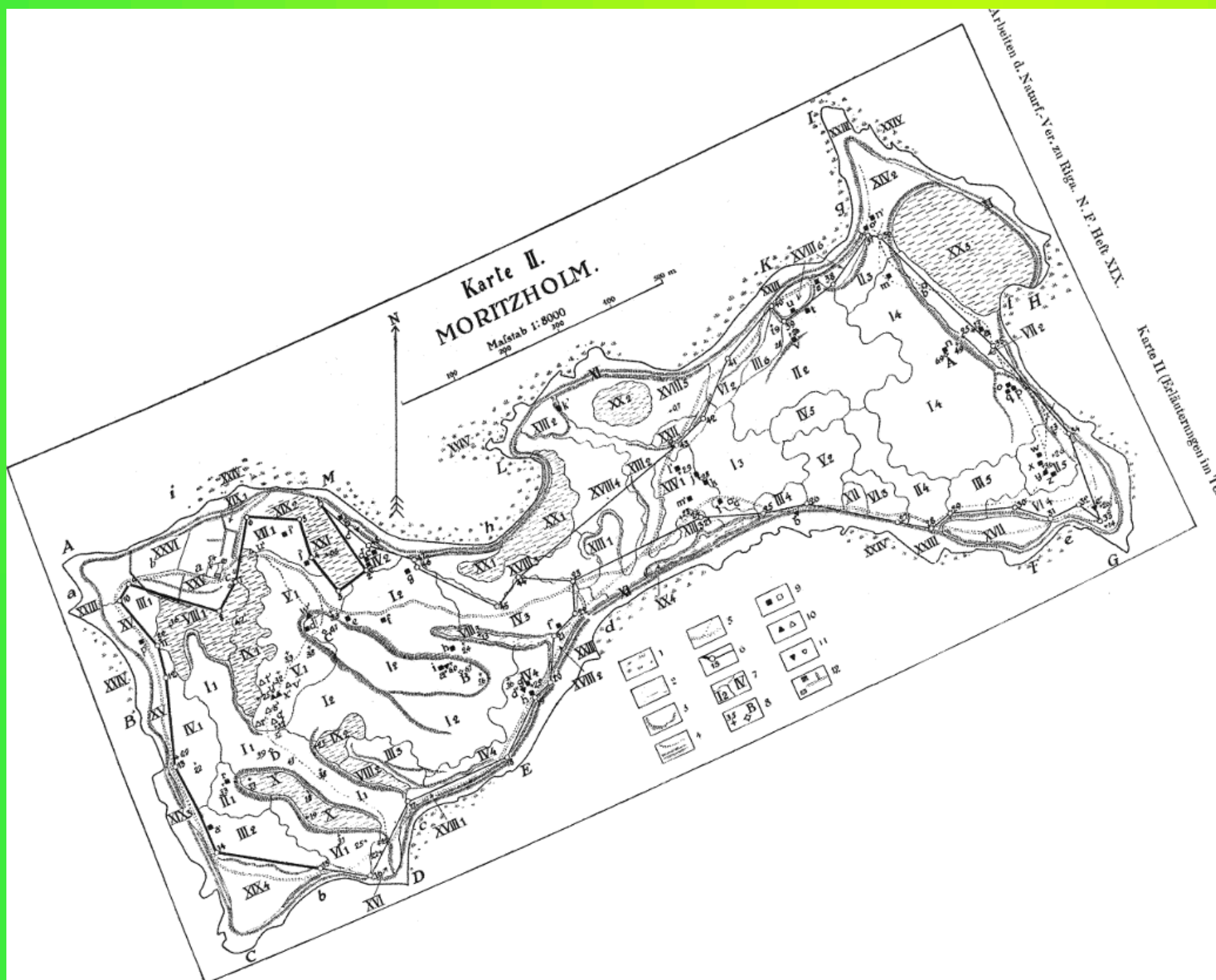

Rastrkarte + vektorkarte

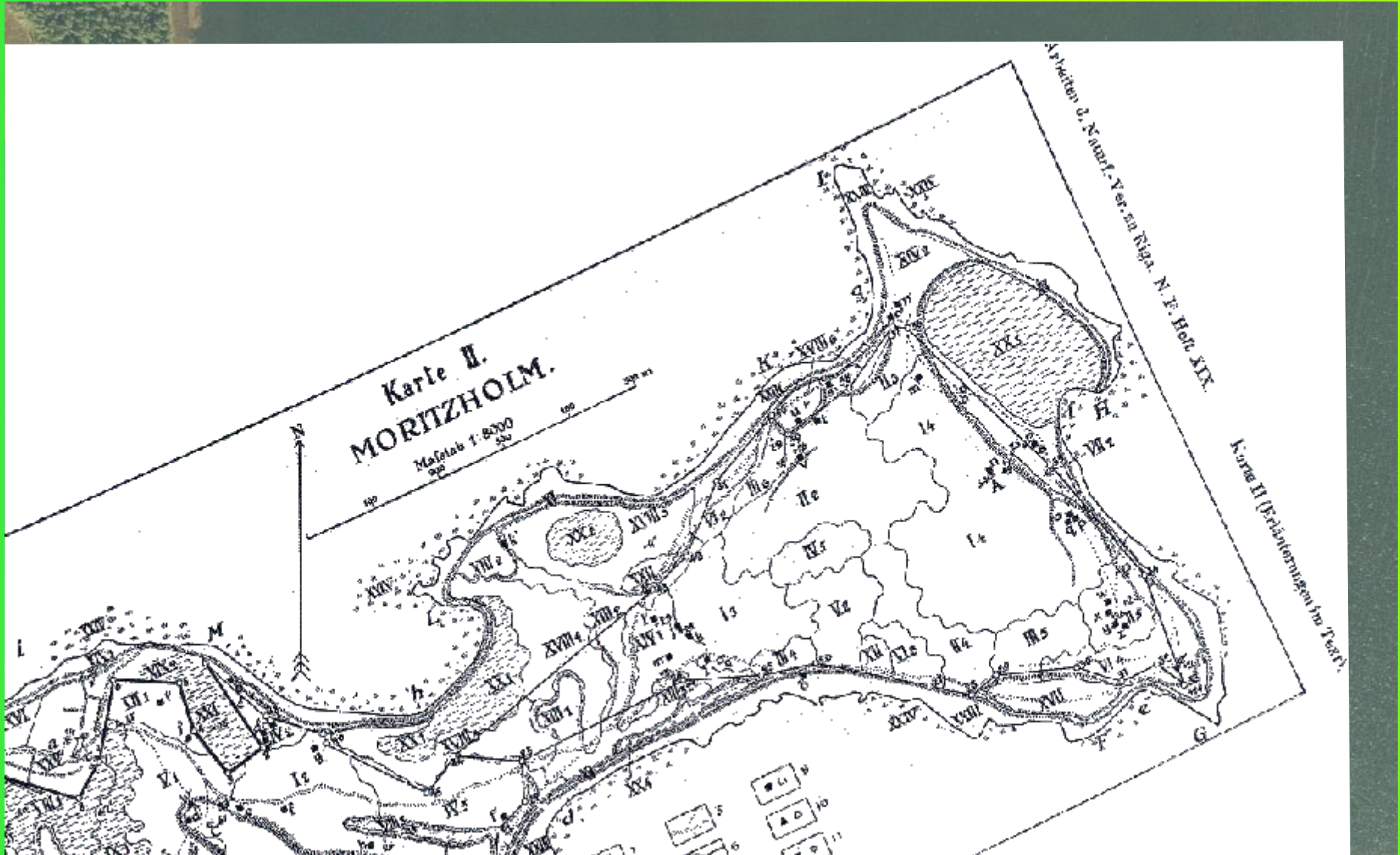

K. R. Kupfera zīmētā Moricsalas karte

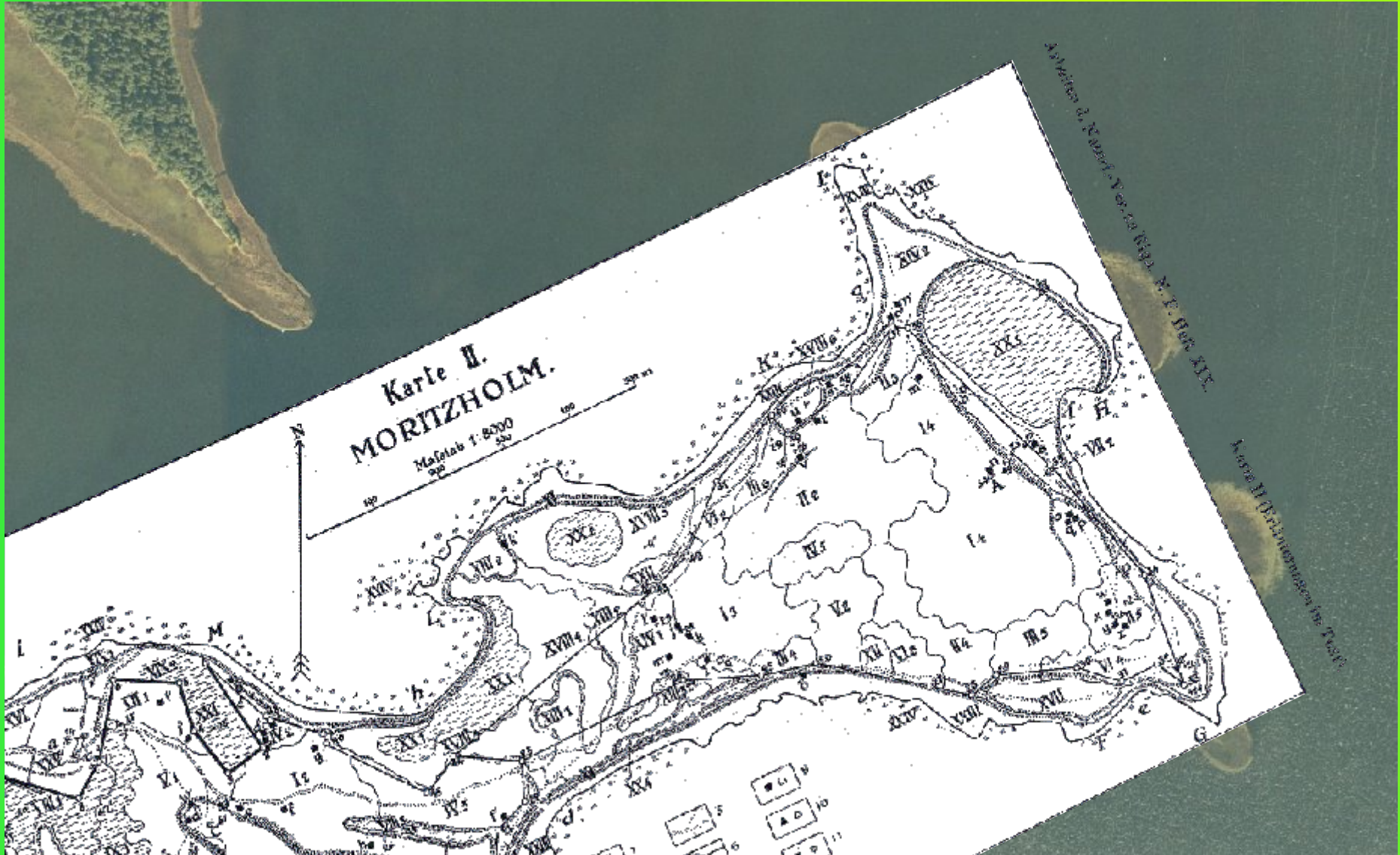
K.R.Kupfer, 1931., Die Naturschonstätte. Moritzholm.

Rastrkarte + rastrkarte

K.R.Kupfer, 1931., Die Naturschonstätte. Moritzholm.
<http://kartes.lgia.gov.lv/kartes.html>

Rastrkarte + rastrkarte

K.R.Kupfer, 1931., Die Naturschonstätte. Moritzholm.
<http://kartes.lgia.gov.lv/kartes.html>

Rastrkarte + rastrkarte

K.R.Kupfer, 1931., Die Naturschonstätte. Moritzholm.
<http://kartes.lgia.gov.lv/kartes.html>

Telpisko datu digitālā apstrāde

Biol2021

Pielietojamība

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

Vektor- un rastrkaršu izmantošana

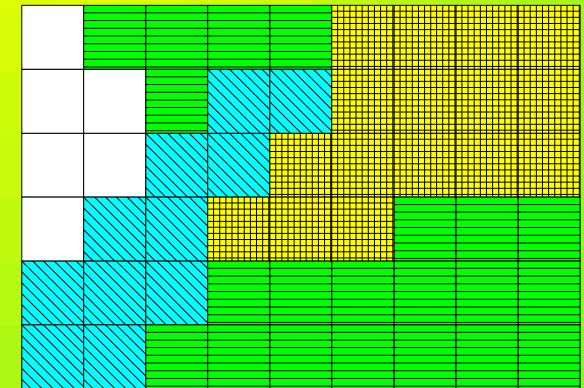
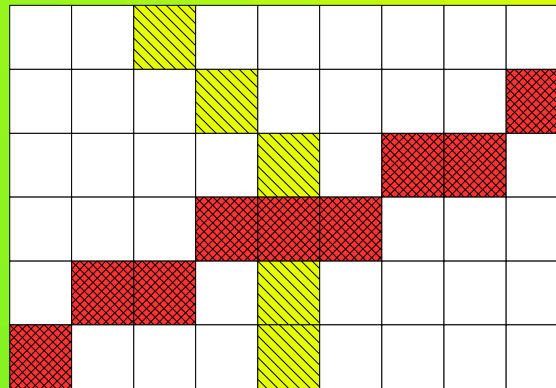
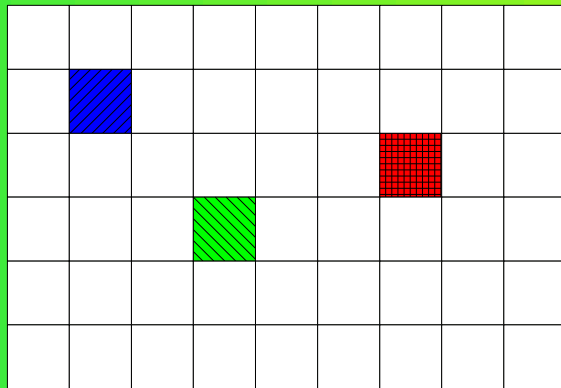
Pasaules objektu ģeometrija

punkti

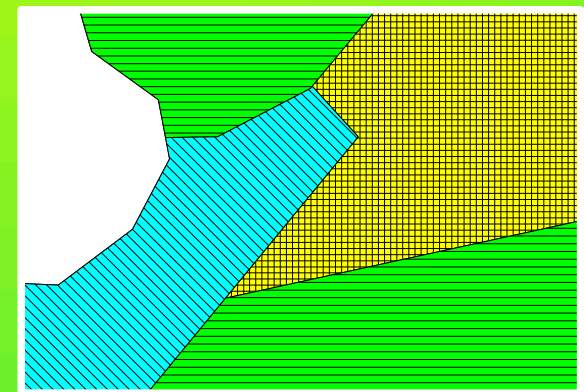
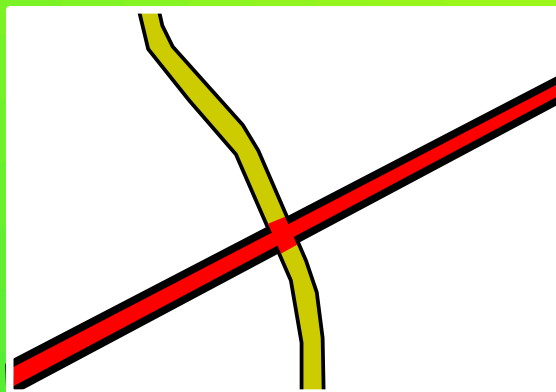
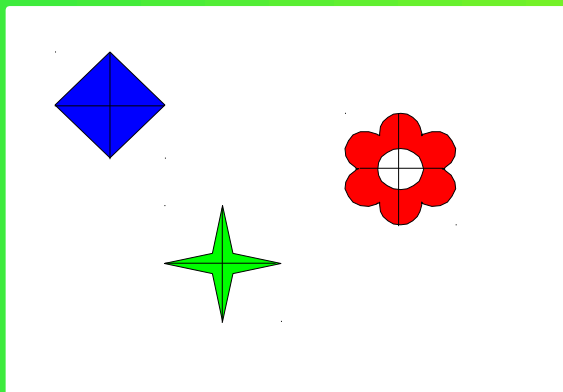
līnijas

daudzstūri

Rastrkartes

Vektorkartes

Vektor- un rastrkaršu izmantošana

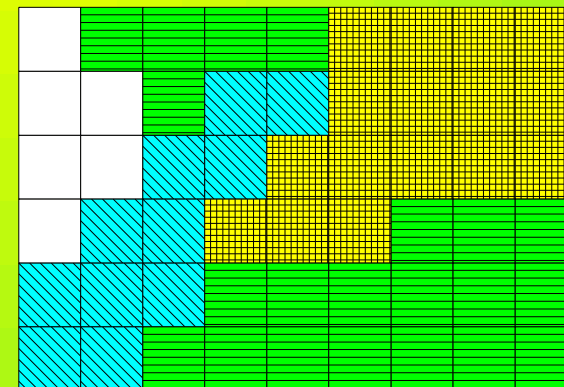
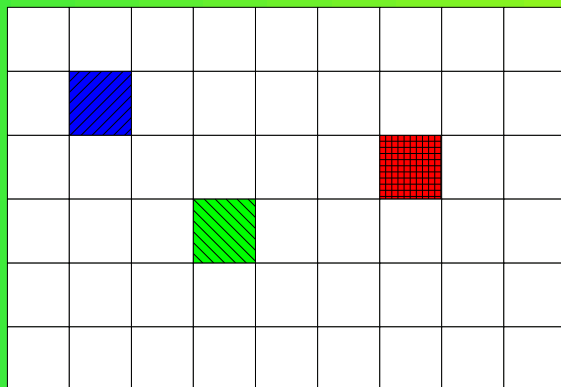
Laukumu identificēšana

punkti

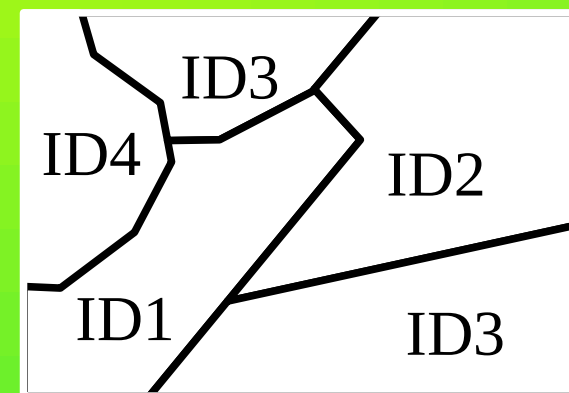
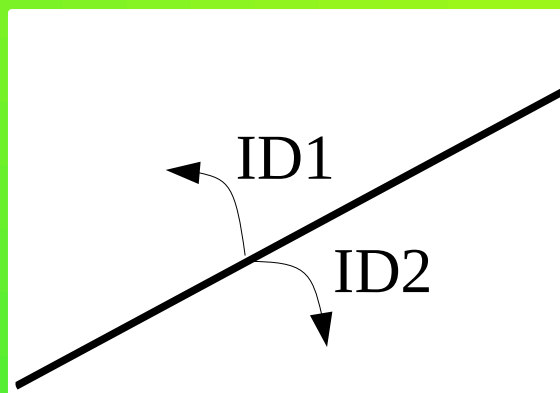
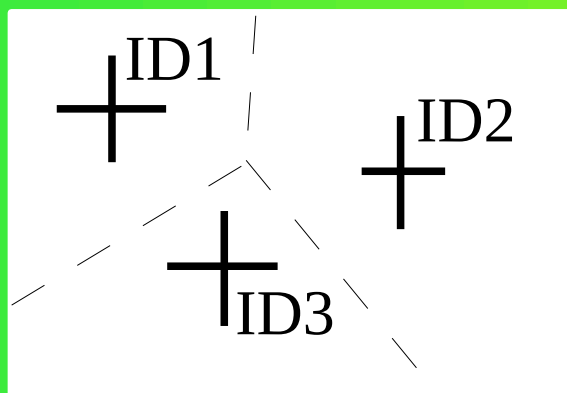
līnijas

daudzstūri

Rastrkartes

Vektorkartes

Vektor- un rastrkaršu izmantošana

Tīkli

punkti

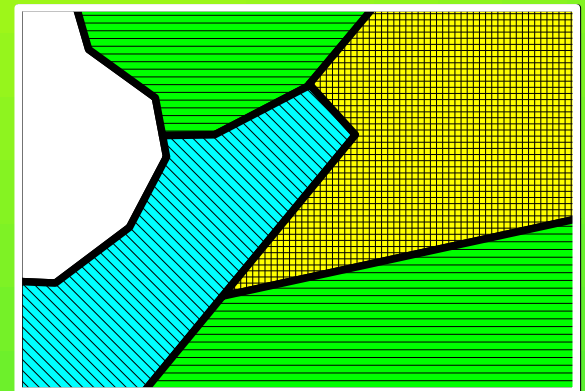
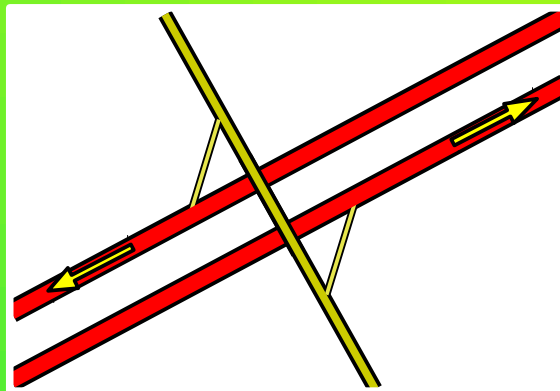
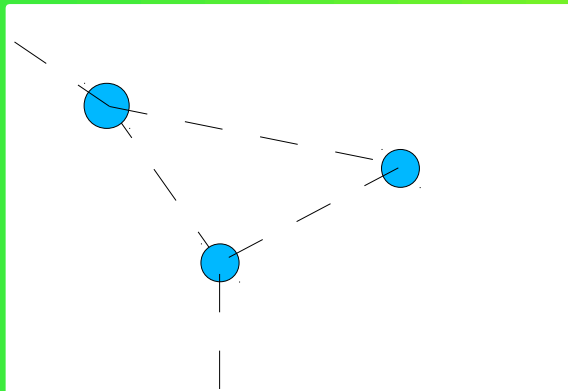
līnijas

daudzstūri

Rastrkartes

Vektorkartes

Vektor- un rastrkaršu izmantošana

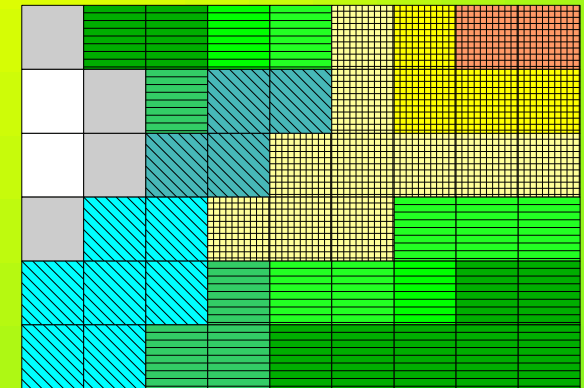
Satelītainas, aerofotouzņēmumi

punkti

līnijas

daudzstūri

Rastrkartes

Vektorkartes

Vektor- un rastrkaršu izmantošana

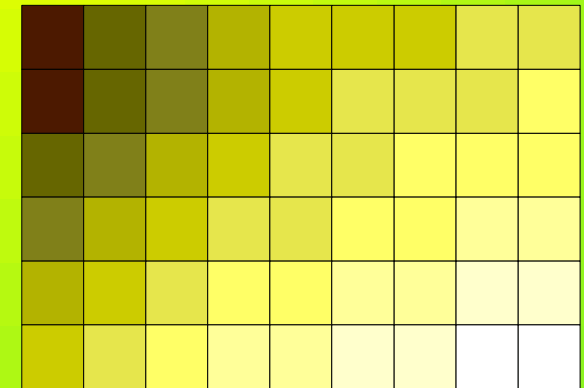
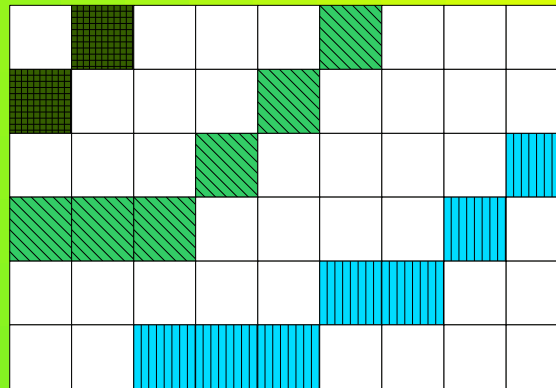
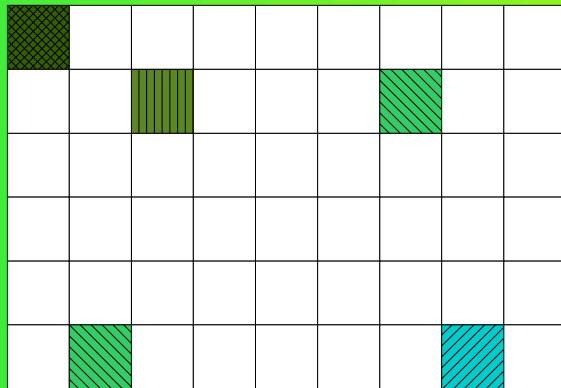
Virsmas modeļi

punkti

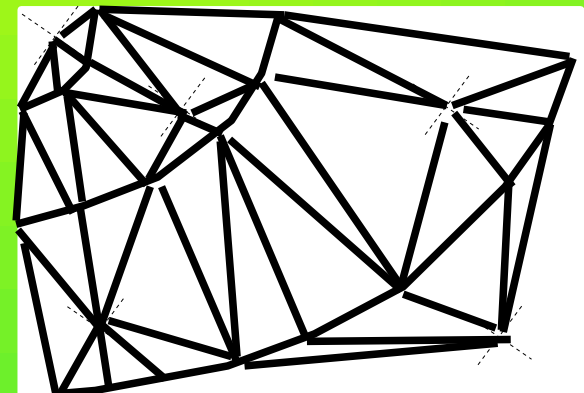
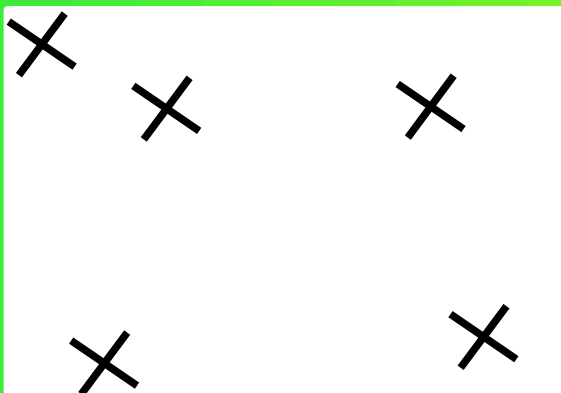
līnijas

daudzstūri

Rastrkartes

Vektorkartes

Telpisko datu digitālā apstrāde

Biol2021

Izmantotā literatūra

Kārlis Kalviškis, LU Bioloģijas fakultāte

Literatūra

- *Tor Bernhardsen*, 2002. **Geographic information systems : an introduction**, 3rd edition. John Wiley & Sons, 448 lpp.; ISBN: 0-471-41968-0
- *Peter A. Burrough* and *Rachael A. McDonnell*, 2000. (1998.) **Principles of geographical information systems**. Oxford University Press, 346 lpp.; ISBN13: 978-0-19-823365-7; ISBN10: 0-19-823365-5

Literatūra

- *Robert Laurin and Derek Thompson, 1994., **Fundamentals of spatial information systems**, Academic Press, 680. lpp., ISBN: 0-12-438380-7*
- *Alfreds Eglītis, 1944., **Karte**, kā to lasīt un sastādīt, Rīga, Saimniecības literatūras apgāds, 280. lpp.*